

tv-15 naš TOVARIS

Št. 50
19. decembra 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Dan JLA – pregled naših dosežkov pri bojni graditvi enot in poveljstev ter obrambne moči naše države

Letošnji praznik naših oboroženih sil, štirinširideseti po vrsti, pričakujejo pripadniki JLA in TO v znamenju novih dosežkov pri bojni graditvi in krepitvi moralno-politične enotnosti svojih enot.

Dosežki so še toliko večji in pomembnejši, ker smo jih dosegli v letu, ko slavimo štirideseto obletnico zmage nad fašizmom in življenja v miru in svobodi. Pri bojni pripravljenosti smo zelo napredovali. Naše enote so bolj pripravljene, usposobljene in bojno močnejše, kot so bile še včeraj. Številne vaje, urjenja in druge dejavnosti, ki smo jih letos uresničili skupaj z drugimi strukturami splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, so vidni in konkreten prispevek k razvoju naše obrambne koncepcije in obrambne moči. Ti uspehi so vidni in jasni.

Moralnopolitične razmere v naših enotah so čvrste in stabilne, prav tako visoke so politična zavest, izurjenost in odgovornost vojakov in starešin. Povečali smo taktično strokovno usposobljenost in bojno pripravljenost vseh naših sestavov in jih razvili ter obogatili s še tesnejšim sodelovanjem z vsemi družbenopolitičnimi strukturami na vseh ravneh.

Glede na zapletenost vojaško političnega položaja v svetu in položaja v naši družbi moramo krepiti vse sestavne dele SLO in DS v možnostih uresničevanja programa gospodarske stabilizacije. To zahteva določena prestrukturiranja in dodatne napore, s katerimi bi zagotovili močan in zanesljiv obrambno samozaščitni sistem družbe, ki je eden prvih pogojev popolne varnosti države. Svoboda in neodvisnost države se ne moreta meriti niti s številkami niti z odstotki izločanja iz narodnega dohodka. Ta dialektična enotnost med obrambo in svobodo je navzoča v celotnem sistemu našega socialističnega samoupravnega sistema. Za to imajo pripadniki JLA, naša poveljstva in enote že vrsto let, že pred sprejetjem dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, svoje programe varčevanja in racionalizacije. Ena od osnovnih nalog tega programa je hitrejši in učinkovitejši urjenje vseh pripadnikov JLA, predvsem za opravljanje nalog pri bojnem delovanju. Temu smo namenili tudi največ pozornosti pri uresničevanju srednjeročnega programa našega armadnega območja v obdobju od 1981. do 1985. leta. Z uresničitvijo tega programa smo dosegli velik napredek pri materialno tehničnem opremljanju poveljstev in enot, izboljšanju organizacijsko formacijskih struktur in pri dopolnitvi materialnih temeljev in njegovega posodabljanja in izboljšanju življenjskih razmer vojakov z graditvijo ter obnovo objektov v lastni režiiji.

Iz leta v leto ohranjamo visoko raven bojne pripravljenosti enot in poveljstev z boljšo organizacijo dela in z vsestranskim delovanjem vseh subjektivnih sil, poveljstev, enot, starešin in zveze komunistov, zveze mladine in sindikata. V tem obdobju se je ognjena moč nekaterih enot povečala tudi za šestdeset odstotkov, ognjena moč armadnega območja pa za četrtno. Tako samo tudi pri ognjeni moči in tehničnem pogledu na ravni sodobnih armad. Če upoštevamo še moralni faktor, ki je vsekakor na naši strani, seveda če ne bomo dovolili, da nam morebitni nasprotnik načne moralnopolitično enotnost in s tem tudi enotnost oboroženih sil, lahko z gotovostjo trdimo, da je naša družba sposobna se braniti in zavrniti vsak napad.

Ob opravljanju osnovnih nalog pri urjenju in usposabljanju so enote Ljubljanskega armadnega območja v okviru pomoči družbenopolitičnim skupnostim in delovnim organizacijam v desetih letošnjih mesecih zgradile osem kilometrov novih cest in posodobile dvajset kilometrov cest, zgradile so most na reki Voglajni, uredile so štiri zajetja pitne vode, položile so 13 kilometrov vodovodnega omrežja in izkopale približno petnajst kilometrov jarkov za vodovod. Sodelovale so pri graditvi športnih objektov, pomagale so pri odpravljanju posledic naravnih nesreč, posodobile so nekatera športna letališča in sodelovale so pri izkopu jarka za osrednji PTT kabel. Vrednost vseh teh del in nekaterih drugih znaša približno 66 milijonov dinarjev. Same enote so opravile 55 odstotkov gradbenih del in tako privarčevale 135 milijono

nov dinarjev, ki so jih uporabile drugje. V prihodnjem letu načrtujemo, da bomo opravili za približno 333 milijonov dinarjev del iz naših sredstev in za približno 250 milijonov dinarjev iz sredstev družbenopolitičnih skupnosti. Gradili bomo različne objekte. To bo naša neposredna pomoč tem skupnostim in konkreten prispevek k obrambnim pripravam naše družbe.

Iz leta v leto povečujemo proizvodnjo hrane za lastne potrebe. Tako smo letos do oktobra vzredili 141 ton svinine in sami pokrivamo svoje potrebe, zredili smo še tudi 59 ton junetine in tona kokošjega mesa, pridelali smo 116 ton zelenjave, 32 ton pšenice, 100 ton koruze, 14 ton ječmena, 700 ton silaže in 600 ton sena ter pripravili več kot 2000 kubičnih metrov drv za ogrevanje. Kokoši na naših farmah pa so znesle 230 tisoč jajc.

S tem pripadniki JLA pomembno prispevajo k uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in k zmanjševanju posledic krčenja proračunskih sredstev za JLA. Pri pridelovanju hrane sodeluje malo vojakov oziroma večino del opravljajo v svojem prostem času kot dodatno obvezo, ki ne vpliva na uresničevanje osnovne naloge pri urjenju, saj so naloge pri pridelavi največkrat sezonske. To prakso bomo nadaljevali tudi v prihodnje, čeprav bistvenejših povečanj pridelave hrane ne bo, saj nimamo možnosti za to.

Pri upoštevanju dosedanjih izkušenj in dejanskih možnosti naše družbe in ob sedanjem položaju v svetu ter oceni tega položaja bodo v prihodnjih petih letih naše naloge predvsem pri ohranjanju in nadaljnji krepitvi moralnopolitične enotnosti poveljstev in enot kot bistvenega pogoja za visoko bojno pripravljenost in uresničevanje vseh drugih nalog. Pri tem bomo krepili idejnopolitično zavest na temelju programa in politike ZKJ. To bomo dosegli predvsem s krepitvijo idejnopolitičnega in vzgojnega dela ob vsestranskem sodelovanju subjektivnih sil, stalnem delu pri krepitvi enotnosti, odgovornosti in visoke politične zavesti predvsem pri starešinah.

Enako pomembna naloga je tudi usposabljanje vojne armade in drugih struktur SLO in DS za dosledno uresničevanje zamisli splošne ljudske obrambe pri varovanju jugoslovanskega prostora. Zato so že pripravljeni načrti z vsemi temami in časom poteka vaj ter njihovimi nosilci oziroma nosilci nalog SLO v Sloveniji.

Se naprej bomo poskušali izboljšati organizacijsko formacijske strukture enot in poveljstev in jih prilagoditi sodobnim zahtevam vojaške znanosti in bojnih veščin oziroma spremembam v tujih armadah, ki bi se v morebitni vojni pojavile na našem bojišču.

Veliko pozornosti bomo namenili tudi vojaškemu gradbeništvu, predvsem graditvi objektov za izboljšanje delovnih in življenjskih razmer vojakov in starešin ter zagotovitvi primernejših pogojev za skladiščenje opreme in oborožitve.

Prav tako bomo veliko pozornosti namenili šolanju in izpopolnjevanju kadrov na vseh ravneh vodenja in poveljevanju, kar naj bi zagotovilo kontinuiteto pri zamenjavi generacij in visoko stopnjo učinkovitosti vodenja in poveljevanja v vseh razmerah, tako mirnodobnih kot vojnih.

V ospredju bo tudi skrb za življenjsko raven vojakov in starešin. Prizadevali si bomo, da bi čim manj čutili padec življenjskega standarda, čeprav se temu ni mogoče izogniti. V našem armadnem območju načrtujemo nadaljnjo gradnjo, čeprav z zmanjšanim tempom, novih in obnovo nekaterih starih stanovanj. Tako bi izboljšali splošne stanovanjske razmere in zagotovili pridobitev stanovanjske pravice v času kot zdaj, to je v dveh do treh letih.

Visoka idejnopolitična zavest in enotnost pripadnikov poveljstev in enot zagotavljata, da bomo tudi v prihodnjem letu, ko bodo 13. kongres ZKJ in delegatske volitve, vložili vse napore za krepitev in razvijanje obrambno zaščitnega sistema družbe, skupaj z vsemi dejavniki SLO in DS in za obrambo temeljnih vrednot naše socialistične ureditve, predvsem pa ohranjanja in krepitve bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Pomočnik poveljnika LAO
generalmajor Vinko Šnjjara

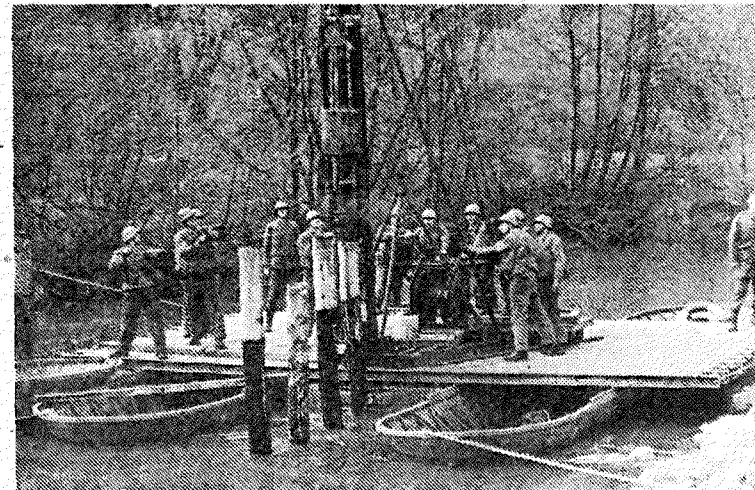
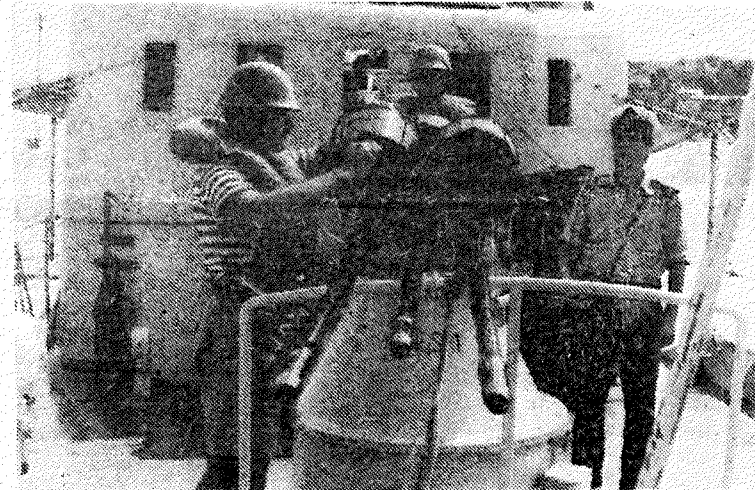
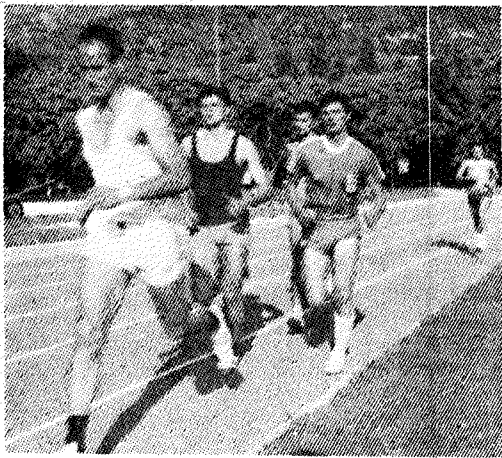
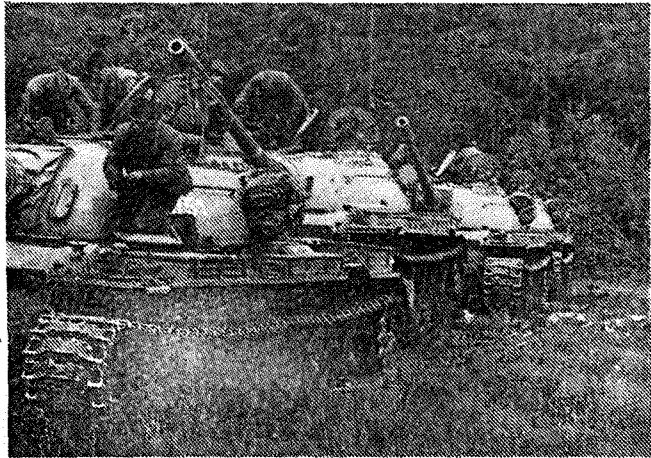

Foto: Bojan Kuntarić

Lovro Radman, komandir čete JLA

Poklic, ki zahteva celega človeka

Ura je kazala trinajst in trideset minut. Trobenta je oznanila, da je čas za kosilo. Na dvorišču vojašnice so se zbirale enote, da bi po vrstnem redu odšle v jedilnico. V eni izmed pisarn je poročnik Lovro Radman izpolnjeval obrazce, s katerimi bo četni evidenčar dvignil v skladišču več šolskih min. Jutri bodo namreč imeli inženirstvo in se učili, kako vkopati protitankovske in protipehotne mine. Na mizi poročnika Lovra je bil tudi časopis Narodna armija. Ko je izpolnil vse rubrike v obrazcu, je vzel v roko časopis in ga začel prelistavati. Njegovo pozornost je pritegnila predzadnja stran, kjer je bil objavljen razpis zveznega sekretariata za ljudsko obrambo za vpis na vojaške srednje šole in akademije. Poročnik Lovro se je presedel in misli so mu odjadrale nekaj let nazaj, ko se je tudi sam odločal za šolanje na vojaških šolah.

Pravzaprav se je njegovo zanimanje za vojaški poklic rodilo že v petem razredu osnovne šole. Nihče iz njegove družine še ni bil oficir. Tudi nihče ni posebej vplival nanj. Želja po vojaški suknji se je rodila v njem samem. Bila je iz dneva v dan večja in iz dneva v dan si je bolj želel postati oficir. V osmem razredu osnovne šole je videl razpis v časopisu in stopil je v občinski sekretariat za ljudsko obrambo. Tovariši so ga zelo prijazno sprejeli in mu podrobno razložili, kakšna je pot do končnega cilja, to je do starešine JLA.

Veliko prijavljenih, in malo izbranih

Po tem temeljitem pogovoru se je odločil, da se vpiše na Vojaško gimnazijo Bratstvo in enotnost v Beogradu. Danes se ta šola imenuje Splošna srednja vojaška šola Bratstvo in enotnost. Vendar pot za vpis ni tako preprosta, kot se zdi na prvi pogled. Najprej je moral na zdravniške preglede. Za šolanje na vojaški gimnaziji se je prijavilo skoraj neverjetno število učencev, to je deset tisoč. V ožji izbor je bilo izbranih tri tisoč prijav in od teh so jih samo dvesto sprejeli na šolanje.

Septembra 1975 je Lovro Radman postal učenec vojaške gimnazije. To so bila do zdaj njegova najlepša leta. Kdo bi se spomnil vseh lepih stvari iz šole, a nečesa se bo gotovo spominjal, vse življenje. Na njegovi gimnaziji so bili seveda samo fantje, zato so pridno sodelovali s civilnimi beograjskimi srednjimi šolami. Skupaj so pripravljali kulturne programe, literarne večere, proslave, športna tekmovanja in ples. Na plesu je spoznal Slavico, prijetno dekle iz Zemuna. Nekajkrat sta skupaj plesala in ob koncu sta se dogovorila za zmenek in ljubezen je bila rojena.

Organizacija dela in življenje sta bila na gimnaziji urejena tako, da Lovru ni bilo nikoli žal, da se je odločil za to šolanje. Pravtako ni niti enkrat pomislil, da bi zapustil šolanje. Leta 1979 je uspešno končal šolanje in maturiral.

Na vojaški akademiji

Odločil se je za vpis na Vojaško akademijo kopenske vojske. Tako je ostal v Beogradu, kjer se je lahko dvakrat ali trikrat na teden srečal s Slavico. Kot je navajal na vseh akademijah, je tudi njegova generacija odšla peti dan od začetka šolanja na dvomesečno stažiranje v enote JLA. Peljali so se z vlakom in v Stalaču je doživel in preživel hudo

železniško nesrečo. V zvitem železju je takrat izgubilo življenje tudi štirinajst pripadnikov JLA in več deset drugih občanov. Dolgo ni mogel pozabiti vseh groznih in presunljivih prizorov iz Stalača.

Med stažiranjem so se slušatelji iz vojaške akademije natančno seznanili z vojaškim življenjem. Izmenjavali so se pri najrazličnejših nalogah in vlogah. Bili so navadni vojaki, komandirji oddelkov in komandirji vodov. Lovro je še danes prepričan, da sta ta dva meseca odločilna za nadaljnje uspešno šolanje na akademiji. Kdor ju koristno izrabí, kasneje ne bo imel težav v svojem poklicu.

Šolanje samo pa je na akademiji precej težko. Veliko je istih predmetov kot na civilnih fakultetah in večino jih tudi predavajo profesorji s civilnih fakultet. To pa pomeni, da imajo enaka ocenjevalna merila znanja kot na univerzi. Ob teh pa je še vrsta vojaških predmetov, pri katerih spoznavajo vojaško teorijo in prakso. S tem se tako po teoretični in praktični plati pripravljajo za dolžnost komandirja voda in komandirja čete.

Vsako leto taborjenje v drugi republiki

Vsak letnik akademije gre na daljše in več kratkih taborjenj. Ta so organizirana tako, da prihodnji starešine spoznajo vso Jugoslavijo. Lovro Radman je bil tudi v Sloveniji, in sicer so bili v vzgojnem centru na Velikih Blokah. Tu ne gre samo za klasično vojaško taborjenje, ampak tudi za vrsto drugih stvari. Tako dobijo slušatelji navodilo za delo, vse drugo pa morajo organizirati sami. Predvsem je pomembno sodelovanje s prebivalci in mladino kraja, kjer poteka taborjenje. Tudi na ta način si pridobivajo izkušnje za kasnejše samostojno delo v enotah. Seveda pa taborjenje ne pomeni samo dela na terenu, ampak tudi spoznavanje kulturnih, naravnih in zgodovinskih znamenitosti ožje in širše okolice kraja.

Akademija kopenske vojske je zelo dobra šola, vsak se lahko veliko nauči. Lovro Radman se je naučil veliko več, kot je pričakoval. Največja pridobitev pa je občutek, kako navezati stike s ljudmi. Možnosti so ne le med predavanji in vajami na terenu, ampak predvsem v sobah z dvema ali tremi gojenci pa v skupnih učilnicah. Vsako generacijo na akademiji krasita neizmerno tovarštvo in nesebična pomoč. Vsak letnik ima krožke za po-

moč tistim gojencem, ki jim gre študij težje od rok. Krožki nastajajo po potrebi in jih vodijo gojenci sami.

Lovro je izbral pehoto

Po drugem letniku akademije se gojenci odločajo za posamezne poklice. Seveda o tem odločajo tudi ocene, obnašanje gojenca in nasploh ugled, ki si ga je pridobil v minulih dveh letih šolanja. Če je le možno, upoštevajo še željo posameznega gojenca. Lovro Radman se je odločil za pehoto. Torej se je v tretjem letniku že začel pripravljati za poklic. Tretji letnik je bil za Lovra še posebej pomemben, saj se je med šolanjem v njem tudi poročil. Njegova žena je postala Zemunčanka Slavica, ki jo je spoznal kot dijak vojaške gimnazije. Študij v četrtem letniku je bil najtežji, ker je potekal v Sarajevu. Zdalj potekata v tem mestu dve leti študija na akademiji kopenske vojske. Lovrova žena Slavica je bila noseča in rodila je sina Roberta. Bil je tako vesel, da se tega ne da opisati. Njegovo veselje je prevzelo tudi druge, saj ni bil edini poročen v letniku.

Sicer pa je študij v četrtem letniku Vojaške akademije kopenske vojske zelo usmerjen. Največ pozornosti je namenjene vojaškemu predmetu, predvsem praktičnim vajam. Življenje v letniku je organizirano tako kot v vsaki enoti JLA. Vsi gojenci so stražarili, bili so dežurni in požarni. Imeli so alarme, skratka pripravljeni so bili na boj.

Kje bom služboval?

To vprašanje si postavljajo gojenci ves čas šolanja na akademiji. Lovro je pri izpolnjevanju vprašalnika zapisal, da povsod, kjer govori srbskohrvaški oziroma hrvaškosrbski jezik. Žena Slavica je namreč končala višjo šolo za vzgojiteljice in bi v teh krajih ali republikah laže našla zaposlitev.

Leta 1983 je Lovro Radman uspešno končal študij na akademiji kopenske vojske. Njegova povprečna ocena je bila 8,33. Ob slovesni podelitvi diplom je k njem prikorakal sin Robert in mu čestital.

Po slovesnosti ob koncu študija je tudi izvedel, da bo njegovo prvo delavno mesto v Ljubljanskem armadnem območju. Čas ob koncu študija do nastopa službe je izrabil za prebiranje knjig o Sloveniji. Seznanil se je z našo dediščino, spoznal je nekatere naše pisatelje in proučil zemljepisne podatke. Ko je avgusta 1983 prišel v Ljubljano je vse mlade oficirje in

nižje oficirje, ki so bili po šolanju razporejeni v LAO, sprejel takratni poveljnik generalpolkovnik Branko Jerkič. Po sprejemu so Lovru Radmanu povedali, da bo njegova prva vojašnica v Mariboru. Bil je zelo presenečen, saj se mu je zdelo, da je mesto ob Dravi bolj primerno za življenje kot Ljubljana ali katero drugo slovensko mesto.

Težave z ženino zaposlitvijo

Prve dni službovanja v Mariboru je Lovro spal kar v vojašnici. Po nekaj dneh so njega in še nekaj drugih namestili v Domu JLA. Prijetno ga je presenetila skrb njegovih nadrejenih, da bi mu čim prej zagotovili stanovanje za družino. Kmalu se je vselil v enoinpolsobno stanovanje. Težave pa so bile pri ženini zaposlitvi. Tudi pri tem je veliko pomagalo poveljstvo garnizije in čez nekaj mesecev je Slavica postala varuška v enem od mariborskih vrtcev. Tam je zaposlena že pet let in pol. V tem času

hrano, posteljo in toplo sobo, odlične so bile možnosti za športne dejavnosti in kulturno ustvarjanje. V enoti pa si sam odgovoren za vse. Starejši oficirji in predstojniki ti pomagajo kolikor morejo, toda večino stvari mora človek reševati sam. V enoti, ki ji zdaj poveljuje Lovro Radman, so hkrati univerzitetni profesor in nepismen vojak. Truditi se mora, da so njegova predavanja o zasnovi SLO in DS ter druga zanimiva za prvega in razumljiva za drugega. Kot sam pravi se je vedno trudil, da bi duh tovarštva, ki je prežemal gojence na akademiji, presadil tudi med vojake svoje enote. Prepričan je, da mu je to vsaj malo uspelo, o čemer pričajo tudi doseženi uspehi. Predvsem pa je pri delu z vojniki pomembno upoštevati, da so tudi oni ljudje z vsemi problemi in težavami. Upoštevajo njihovo osebnost, hkrati pa zahteva, naj tudi oni upoštevajo njegovo. Iz izkušenj ve, da je lažje iti ne pripravljen na izpit kot pa

vsak nasvet in vsako pomoč.

V JLA praktično ni delovnega časa

Čeprav zakon določa, da je tudi v JLA delovni dan dolg osem ur, to ni tako. Vsak starešina dela tudi doma, riše razne sheme in načrte, ki jih potrebuje pri pouku. Lovro pravi, da veliko časa razmišlja, kako bo potekal naslednji dan v vojski, potem so tu še funkcije, ki jih ima v krajevni skupnosti in družbenopolitičnih organizacijah, tako da mu za družino ostane bolj malo časa. Kot sam pravi, pa tega temeljito izrabijo. Z družino in prijatelji hodijo na sprehode, do dobra so že spoznali Pohorje.

Lovro Radman je zelo zadovoljen s svojim poklicem, in pa zadovoljen s svojimi osebnimi dohodki. Vsota, ki jo dobi, je sicer na pogled velika, toda v njej se skrivajo dodatki, in če jih odšteješ, je osnova majhna. Prav tako je treba povedati, da večina starešin izhaja iz družin, ki niso najbolj premožne, tako, da ne morejo pričakovati pomoči od doma. Večina starešin stanuje v blokih, in nimajo možnosti obdelovanja vrtička, ampak morajo vse kupiti v trgovini.

Odgovornost starešin JLA je zelo velika, vendar v družbi ni ustrezno vrednotena, in tudi oficirski poklic ni cenjen tako, kot bi moral biti. V tem pa je tudi problem, zakaj se tako malo Slovencev odloča za vojaške poklice. Poročnik Lovro je v dveh letih službovanja obiskal že več kot trideset šol na Štajerskem, kjer so ga mladi spraševali o vojaških poklicih, toda ko jim je povedal o osebnih dohodkih, se je njihovo zanimanje takoj zmanjšalo.

Kaj pa v prihodnje?

S stanovanjem je njegova družina zadovoljna, še druga služba za ženo in zasebno življenje bo dokaj urejeno. Na poklicnem pa bi pomočnik Lovro rad napredoval. Obiskoval je že nekaj tečajev, da si je razširil svoje poklicno znanje. Če bo le imel možnost, želi nadaljevati šolanje na vojaških šolah, o civilnih fakultetah ne premišlja, toda več njegovih prijateljev že študira na njih.

Medtem je nekdo potrkal na vrata, ki so se počasi odprla in vstopil je vojak iz njegove čete. S tresočim glasom je začel pripovedovati: »Tovariš poročnik, od doma sem dobil pismi, da je ...»

Bojan Kuntarič

Kljub številnim obveznostim na delovnem mestu, v družini, funkcijah v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih najde čas za obiske pri starših in prijateljih v Kutini pri Zagrebu.

sta oba z Lovrom končala tudi tečaj slovenščine, ki jo je Slavica bolje obvladala. Prav gotovo se ji s tem odpirajo možnosti za boljše zaposlitev, ki bo primernejša njeni izobrazbi.

Sicer pa JLA organizira vsake dve leti tečaj slovenščine za vse mlade starešine in člane njihovih družin. Tečaj zajema približno šestdeset ur in daje dokaj dobre temelje za nadaljnje izpopolnjevanje našega jezika. Prav gotovo ste opazili, da vsi starešine zelo dobro razumejo slovenščino, le govorijo jo težje.

Razumevanje je temelj dobrega dela

V začetku službovanja je Lovro Radman naletel na težave, ki jih na akademiji niso poznali. Tam je bilo poskrbljeno za vse. Imel je

nenpripravljen razlagati snov vojakom. S tem sam sebi ruši ugled. Vsi vemo, kako težko je delo z ljudmi, vendar je delo z vojniki še težje. Čeprav so toliko mesecev ločeni od svojih družin, še vedno živijo z njimi in vsi problemi in težave doma se kažejo tudi pri vojakihi.

Lovro Radman, in ne samo on, jim skuša pomagati, če se le da. Včasih tudi prekoračijo zakonska določila, da bi vojak lahko uredil problem ali težavo. Vojaki to vidijo in cenijo. Ponavadi so takšni vojaki potem tudi najboljši pri delu. Kot pravi poročnik Lovro, je imel tudi srečo. Imel je namreč dobrega komandanta, ki se je trudil, da je mladim starešinam pomagal, kjer se je le dalo. Danes je Stojanu Španoviću hvalen za vsako besedo, za

Kemična industrija Koper
0. sol. 0.
66000 Koper, Krpanova 2

Telefon: (066) 25-461, 25-464 Telex: 34132 YU IPLAS Cable: IPLAS Koper

Iskreno čestitamo za dan JLA – 22. december vsem pripadnikom JLA, teritorialne obrambe in delovnim ljudem

Kulturno življenje in kulturne dejavnosti v JLA Poudarek množičnosti in kakovosti

Glavna odlika kulturnih dejavnosti v JLA je ta, da se razvijajo na temelju marksistične misli in idejnih stališč ZK. To je postalo sestavni del vseh oblik in vsebin armadnega življenja in ob tem pomemben dejavnik moralnopolitične in bojne graditve enot in ustanov naše armade.

Do zdaj so se kulturne dejavnosti razvijale in izboljševale na vseh ravneh vojaškega poveljevanja in partijskega vodenja. Ob tem so se te dejavnosti vedno potrjevale in oplemenitile z novimi vsebinami in se uveljavljale v vsakdanjem življenju vseh enot in ustanov JLA.

V naši armadi se kultura razvija na temelju množičnega amaterizma. Na tem področju so uspehi vidni; mladi starešine se že med šolanjem usposablajo za naloge pobudnikov in nosilcev kulturnih dejavnosti v osnovnih enotah, to je v vodu in četi. Vojašnice imajo četne in vojaške klube, športna društva in opremljene prostore, ki vse bolj preraščajo v prijetna delovna in življenjska okolja. Domovi JLA so v veliko krajih prerasli v kulturne in družbene centre garnizij in tudi v središča celotnega kulturnega življenja v nekaterih mestih. Kultura vojaškega profesionalnega dela,

življenja in obnašanja se postopno razvija in bo šele pokazala svojo pravo vrednost. Razviti sta tudi založniška dejavnost in sistem knjižnic, ki imajo več sto tisoč naslovov, s katerimi lahko zadovoljijo različne okuse in potrebe svojih bralcev. Glasbena služba je zasnovana tako, da zadovoljuje posebne vojaške zahteve in potrebe posameznikov. Vsakdanja praksa je tudi prikazovanje najrazličnejših filmov s poudarkom na poučnih in umetniških stvaritvah. Zelo je razvito spremljanje sredstev javnega obveščanja, zelo pestro je tudi likovno in dramsko ustvarjanje ter vrsta drugih dejavnosti.

V okviru vojaških klubov in domov JLA delajo vojaške univerze, tečaji (likovni, foto, kinematografski, glasbeni, radiotehniške zdravstva, zemljepisa, zgodovine, posameznih športnih disciplin in drugi), seminarji, organizirajo ustne časopise,

obiske in izlete. Velika pozornost velja kulturno umetniškim dejavnostim, koncertom, literarnim večerom, dramskim predstavam in razstavam ter drugim.

Za izboljšanje prihodnjega dela domov JLA, vojaških klubov in vojaških knjižnic smo letos pripravili njihovo tekmovanje. To je bila neke vrste stimulacija posameznikom in enotam JLA, tako da so dosegli zelo dobre uspehe pri svojem delu. Veliko dejavnost so pokazala tudi poveljstva in enote skozi načrtovanje, organiziranje in izvedbo kvizov Tito-partija-

-revolucija, v katerih so sodelovali vsi vojaki in večina starešin. Ta tekmovanja so potekala vse leto, vanje pa je bila vključena tudi šolska, delavska in študentska mladina. Višek so te prireditve dosegle ob dnevu mladosti in ob dnevu JLA. V tem času je potekal pregled kulturnih dejavnosti v enotah in garnizijah, od katerih so bile nekatere na visoki umetniški ravni, za kar so avtorji in izvajalci dobili priznanja.

Kljub uspehom nismo zadovoljni, saj čutimo, da moramo in moremo še več narediti pri množičnejšem vključevanju v kulturne dejavnosti, razvijanju amaterizma in pri krepitvi oblik in vsebine dela. Tem nalogam bomo v prihodnje namenili še več naše pozornosti in naporov.

Bogdan Kozić

Ti, ki preživljajo dopoldanske ure v napornem urjenju, bodo v popoldanskih urah našli čas in moč za športno in kulturno udejstvovanje.

Titov sklad v JLA

Vsak daje po svojih možnostih

Titov sklad za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev so na predlog rudarjev iz Majdanpeka ustanovili leta 1973 in je imel vso podporo tovariša Tita. Namen ustanovitve je bil, da bi socialno strukturo učencev in študentov vsaj približno uskladili s strukturo in vlogo delavcev v samoupravni družbi. Podpisniki družbenega dogovora o ustanovitvi Titovega sklada so bili zveza komunistov, SZDL, ZSMJ, sindikati, skupščina Jugoslavije in Gospodarska zbornica Jugoslavije.

V jugoslovanski ljudski armadi so Titov sklad ustanovili leta 1978 z ukazom zveznega sekretarja za ljudsko obrambo in ob soglasju ZK, ZSM in sindikata, ki delujejo v JLA. S tem naj bi ustvarili boljše možnosti za izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje mladih pripadnikov JLA, otrok vojaških oseb, civilnih oseb v službi v JLA, uporabnikov denarnih nadomestil, udeležencev pokojnin vojaških zavarovancev in članov družin umrlih pripadnikov JLA.

Titov sklad v JLA ima individualne in kolektivne članke. Individualno so vanj vključeni aktivni starešine, civilne osebe v službi v JLA, upokojeni starešine in civilne osebe, gojenci vojaških šol in akademij, vojaki, ki služijo kadrovske rok in družinski člani vojaških ter civilnih oseb. Kolektivni člani pa so enote JLA, vojaške ustanove, vojaške interesne skupnosti, organizacije in organi družbenopolitičnih in drugih organizacij v JLA.

Od skupnega števila starešin jih je v Titov sklad vključenih več kot 95 odstotkov, od civilnih oseb v službi v JLA pa osemdeset odstotkov. Član sklada postaneš z vplačilom prispevka. Članstvo je popolnoma prostovoljno. Članarina se plača enkrat na leto, znesek pa ni določen, ampak ga vsako leto poskušajo povečati s propagandnimi akcijami.

S Titovim skladom v JLA upravlja skupščina, ki jo sestavljajo delegati armadnih območij in delegati organizacij ustanoviteljic. Skupščina sprejme splošne akte, načrtuje dolgoročne programe za uresničevanje nalog sklada, določa merila za dodeljevanje štipendij, sprejema finančne načrte, nadzoruje uresničevanje sklepov in drugo.

Armadni in njim enaki sveti sklada so prevzeli vse delo okrog določanja in spremljanja štipendistov, učencev srednjih šol in študentov višjih šol in fakultet, ki se redno šolajo. Za to sta njihovi poglaviti nalogi vzdrževanja stikov s štipendisti z izobraževalnimi ustanovami in vzgojni vpliv na štipendiste.

Štipendije Titovega sklada v JLA lahko dobijo mladi delavci, civilne osebe v službi v JLA, ki niso starejše od 32 let, otroci aktivnih in upokojenih vojaških oseb, otroci civilnih oseb v službi v JLA in osebe, ki so dobile pravico do pokojnine kot civilne osebe v službi v JLA ter otroci in zakonski tovariši umrlih pripadnikov JLA.

Skupščina sklada določa

ob začetku leta število novih štipendij, sestavo štipendistov in višino štipendij. Hkrati tudi usklajuje svoje štipendije s štipendijami v republikah in pokrajinah ter z življenjskimi stroški. Seveda je število štipendij omejeno z zbranimi sredstvi. Mladi delavci, ki kandidirajo za štipendijo, morajo delati najmanj dve leti v JLA, pri delu so se morali izkazati in imeti morajo soglasje svoje enote ali ustanove za nadaljnje šolanje. Za mlade delavce niso pomembni materialni census in ocene prejšnjega šolanja, prednost pa imajo delavci iz neposredne proizvodnje in deficitarnih poklicev. Otroci aktivnih vojaških oseb in civilnih oseb v službi v JLA pa lahko kandidirajo za štipendijo, če v rednih rokih opravljajo svoje šolske obveznosti, da so v prejšnjih dveh letih imeli povprečno oceno 4,5 v srednjih šolah in 8 na visokih šolah. Pomembno je tudi, da niso imeli v šolskem letu 1985/86 povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana večjega od 13.500 dinarjev, če se šolajo v mestu stalnega bivališča, oziroma 15.700 dinarjev, če se šolajo drugje. Materialni pogoji za štipendijo se spreminjajo za vsako generacijo in so odvisni od povprečnega dohodka v gospodarstvu v minulem letu.

Vsi kandidati za štipendijo Titovega sklada v JLA pošljejo svojo prošnjo garnizijskim svetom, ki jih dopolnijo s svojim mnenjem in jo dostavijo armadnemu svetu. Ta opravi točkovanje in sestavi seznam. Na podlagi tega in števila štipendij pa določi, kdo jo lahko prejema. S štipendistov podpišejo pogodbo, s katero so urejeni medsebojni odnosi in obveznosti.

Od leta 1979 do konca 1985 so iz Titovega sklada v JLA dodelili 2503 štipendije, od tega pa je več kot tisoč štipendistov že končalo šolanje.

Skupščina Titovega sklada je sklenila, da v šolskem letu 1985/86 dodeli sto štipendij učencem v srednjih šolah, sto študentom in trideset štipendij mladim delavcem. Od skupnega števila kandidatov, ki so izpolnjevali pogoje, bilo jih je 478 za šole in fakultete, jih je dve-sto ali 41,84 odstotka štipendistov Titovega sklada v JLA.

V Ljubljanskem armadnem območju so vsem kandidatom, to je petim učencem, enemu študentu in trem mladim delavcem dodelili štipendije.

Srečko Glišović

Sodelovanje med ZRVS in TO v Ljubljani

Usklajena akcija za večjo dejavnost rezervnih vojaških starešin

Pred nedavnim je potekal skupni sestanek predsedstva MK zveze rezervnih vojaških starešin in mestnega štaba teritorialne obrambe Ljubljane, na katerem so se člani omenjenih organov seznanili z vlogo in delovanjem organizacije ZRVS in z nalogami, angažiranostjo ter uspehi, ki jih dosegajo poveljstvo in starešine pri usposabljanju in bojni krepitvi enot in drugih sestavin TO Ljubljane.

Iztočnica za takšno obliko medsebojnega seznanjanja je obojestranski interes, da se tekoče seznanja z angažiranostjo, delovanjem in ustvarjalnostjo svojih članov v TO in drugih sestavinah SLO in DS ter da skupaj z omenjenimi dejavniki prispevajo k usposabljanju rezervnih starešin za vodenje oboroženega boja in opravljanje vseh drugih nalog v splošni ljudski obrambni vojni.

Za organizacijo ZRVS je takšno medsebojno sodelovanje z omenjenimi dejavniki še posebej pomembno, saj zagotavlja nadaljevanje pozitivnega trenda v razvoju, delovanju ter potrjevanju organizacije ZRVS kot pomembnejše družbene organizacije in konstitutivnega elementa našega političnega sistema.

Prioriteta na omenjenem sestanku je bila namenjena idejnopolitičnemu in splošno vojaškemu usposabljanju RVS ter njihovi vključenosti in aktivnosti v krajevnih organizacijah in drugih akcijskih oblikah kot temeljnih statutarjih in drugih nalogah in obveznostih članov in organizacije kot celote.

V zelo razgibani razpravi so ugotovili, da so naredili

korak naprej pri krepitvi vloge organizacije predvsem krajevnih organizacij ZRVS, od katerih je v veliki meri odvisno uspešno delo celotne organizacije. Opozorili so tudi na vzorno aktivnost, veliko angažiranost ter ustvarjalnost poveljstev in starešin pri bojnem usposabljanju enot in štabov TO.

Kritično so izpostavili nekatere pomanjkljivosti kot na primer, da se v delu matičnih organizacij ne vključujejo nekateri rezervni vojaški starešine, da upada udeležba na pouku, da so navzoče slabosti pri programiranju usposabljanja, v izobraževanih tehnologiji, metodiki in didaktiki, da vsebine niso bile čisto dovolj zanimive in drugo. Obe strani vidita odpravljanje omenjenih pomanjkljivosti v jasno opredeljenih in natančno določenih programih usposabljanja, v dvigovanju kvalitete usposabljanja z izbiro ustreznih metod in postopkov ter v razširjanju aktivov predavateljev. Za predavatelje je potrebno organizirati kvalitetnejše priprave o vsebinah, predvsem pa o izobraževalni tehniki – andragogiki in didaktiki, da bi bili uspešnejši pri razvijanju interesa in motiviranosti slušateljev. S tem bi se verjetno učinkoviteje spopadali s pasivizacijo in pojavi nemotiviranosti, ohlapnosti ter zapuščenosti sicer manjšega dela RVS, pri obrambnem usposabljanju in nasploh. Ocenjeno je bilo, da je bila razprava izjemno pomembna, zanimiva in koristna ter da bo spodbudila še tesnejše sodelovanje med TO in ZRVS, kar naj bi prispevalo h krepitvi idejnopolitične, strokovne in

bojne usposabljenosti enot in štabov TO in organizacije ZRVS. To je spodbudilo predsedstvo MK ZRVS za vzpostavljane tesnejših vezi z drugimi strukturami SLO in DS na področjih, kjer delujejo RVS. Mislijo namreč, da lahko le s takšno obliko sodelovanja dosežejo večjo angažiranost članov organizacije ZRVS, polnejše in bolj realne ocene o delovanju RVS in organizacije kot celote, kot pa se jih imeli do sedaj.

Sogovorniki so si bili enotni, da tisti rezervni vojaški starešine, ki se ne vključujejo in niso aktivni v svoji statusni organizaciji, ki je sestavina fronte in političnega sistema, ne opravljajo do konca svoje dolžnosti. Opozorili so, da se z delovanjem znotraj organizacije ZRVS rezervni vojaški starešine povezujejo z najširšo politično in demokratično organizacijo SZDL, v kateri se napajajo z idejami, politiko in smermi socialističnega razvoja in samoupravljanja, s patriotizmom, humanostjo ter z drugimi etičnimi vrednotami.

Za uresničevanje te opredelitve bodo morali biti vsi naravnani na razvijanje čuta odgovornosti pri RVS do svoje organizacije in do tistih obveznosti, ki jih imajo v strukturah SLO in DS. V tej zvezi so bile izpostavljene tudi potrebe za sprejemanje ukrepov ter pobud znotraj TO in drugih sestavin SLO in DS za krepitev odgovornosti in aktivnega odnosa RVS do svoje organizacije.

Za uresničevanje teh usmeritev je bilo na sestanku še dogovorjeno, da se bo

do najposobnejši starešine, razporejeni v TO, bolj številčno vključevali v aktivne predavatelje pri organizaciji ZRVS. To bi uresničilo vključevanje RVS v tisti del programa usposabljanja, ki je obvezen za vse starešine, ne glede na razpored. Povečujoči kadar iz TO bi tudi seznanjal RVS z obveznostjo v organizaciji ZRVS.

S temi in drugimi oblikami sodelovanja in ustvarjanja naj bi gradili enotnost pogledov in akcije in s skupnimi naporii dosegli, da bo sleherni rezervni vojaški starešina dojel, da so mu angažiranost in aktivnost ter usposabljanje, ki ga organizira ZRVS, potreba in korist za učinkovitejše vodenje enot v oboroženem boju ter pri opravljanju drugih vodilnih dolžnosti v SLO.

Predsedstvo je sprejelo sklep, naj se takšno sodelovanje in skupne aktivnosti spodbudijo tudi pri drugih strukturah SLO in DS, kjer so na razporedu RVS, da bi se tudi omenjene strukture angažirale v tej akciji. Sprejet je bil tudi sklep, naj se okrepi sodelovanje na občinskih ravneh med OŠTO, JLA in OK ZRVS. Dobro bi bilo, da se na ustrezen način organizirajo taki sestanki tudi v občinskih organizacijah ZRVS. Kajti le to je pot, da se organizacija ZRVS dvigne na višjo idejnopolitično, strokovno in bojno raven in da vse, kar bo ustvarjeno v organizaciji ZRVS, povratno deluje na kvalificirano in odgovorno opravljanje nalog, ki jih imajo RVS v OS in drugih strukturah SLO in DS.

Dušan Rebolj

Teren in taborjenje sta sestavna dela vojaškega življenja

Varnost vojaka je najpomembnejša

Prva in najpomembnejša naloga enot JLA je dobra bojna pripravljenost, ki omogoča, da so v vsakem trenutku sposobne varovati našo neodvisnost. Med večmesečnim urjenjem se vojaki seznajajo s številnimi novostmi, predvsem pa z orožjem in opremo, ki bi ju uporabili pri obrambi naše domovine. V vojašnicah poteka usposabljanje in urjenje predvsem v kabinetih, najrazličnejših simulatorjih in trenažerjih. To je zelo poceni usposabljanje, hkrati pa ne škoduje bojni pripravljenosti, ampak jo celo povečuje. Kljub temu morajo pripadniki naše armade večkrat tudi na teren, kjer preizkusijo svoje znanje, ki so ga pridobili v vojašnicah in se ob tem naučijo tudi kaj novega.

Obiskali smo eno izmed enot JLA, ki ji povečuje Leopold Rožanc. Za večdnevno bivanje na terenu so si izbrali okolico Šentjurja pri Celju, in sicer prijazno vasice Ponikve. Ko smo v vasi spraševali, kje bi lahko našli vojake, so nam prijazni domačini pokazali visoko zgradbo na koncu vasi. Tam smo poleg stražarja našli tudi starešino Vilijsma Tomšiča. Povabil nas je v staro sušilnico sadja, ki pa jo je mladina preuredila v svoj dom in jo

la pred odhodom na taborjenje. Tako so se za to bivanje na terenu temeljito pripravili. Ker niso natančno vedeli, kje bodo spali, so vzeli veliko odej, posebnih blazin in peči, ob katerih bi se ogreli po delu. Posebnost na takšnem terenu je tudi posebna skrb za vsakega vojaka. Starešine morajo vsak trenutek vedeti, kje je vojak, ki mu poveljujejo, kaj dela, ali je imel dovolj časa za počitek, ali se je posušil, ali je dobil topli čaj in drugo.

Starešina Vilijsma Tomšič pregleduje, ali si je ostrostrelec pravilno izbral cilj.

dala vojakom, da so med bivanjem pri njih spali v njej.

Posebna pozornost zaščiti pred mrazom

»To bivanje na terenu sodi v reden program urjenja in usposabljanja naše enote,« je povedal Vilijsma Tomšič. Glede na sedanje vremenske razmere namenjeno posebno pozornost zaščiti pred mrazom in možnim boleznim. Vojaki imajo tako volnene rokavice, dolge volnene nogavice in dodatne kape. Za zaščito obraza in rok pa uporabljamo tudi posebno mazilo. Glede na to, da je večina vojakov naše enote prvič na terenu, smo z njihovim delom in obnašanjem zelo zadovoljni.

Sicer bi lahko bivanje te enote na terenu razdelili v dva dela. V prvem delu ponavljajo in utrjujejo znanje, ki so si ga pridobili v vojašnici, drugi del je namenjen spoznavanju novih stvari. Tako so obravnavali dejstvo, da pripadniki JLA v snegu, ki je ovira pri gibanju, sicer pa vse poteka tako kot poleti. Če bi bilo dovolj snega, bi se seznanili tudi z vsemi postopki s smučmi in se preizkusili v streljanju s smučk.

Kot je povedal starešina Vilijsma Tomšič, imajo komandir enote in vsi drugi starešine veliko de-

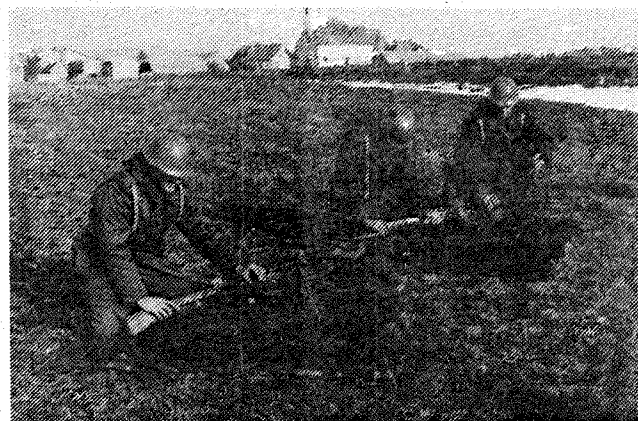
na na terenu zelo dobra in okusno pripravljena.

Delo poteka štiriindvajset ur na dan.

Medtem se je v staro sušilnico vrnil oddelek desetarja Ivica Kuzmića. Končali so temo oddelek v obrambi, zdaj pa so se prišli malo pogret, saj je zunaj pihal močan veter.

Desetarja Ivica Kuzmića, ki je sicer doma iz Siska, smo vprašali, kako se je njegov oddelek pripravil za teren. »Ko sem od starešin izvedel, da gremo na teren, smo vsi v oddelku pregledali opremo. Seveda smo si v nahrbtnike dali več volnenih nogavic, toplega zimskega perila, nekateri so zamenjali obutev in rokavice. Vendar zdaj, ko smo v toplem mladinskem domu, ugotavljamo, da smo vzeli s seboj pol stvari preveč. Vojake iz svojega oddelka sem še posebej opozoril na disciplino, predvsem pa naj bi se vsak obnašal tako, kot zahtevajo predpisi. To ni pomembno zaradi naših starešin, ki nas poznajo, temveč zaradi krajanov, ki so nas gledali. Do zdaj ni bilo problemov in vse je bilo celo bolje, kot sem si predstavljal. Delo samo je na terenu bolj naporno kot v vojašnici. Enakomerno je razporejeno in poteka vseh štiriindvajset ur na dan. Če ne ponavljamo snovi, ki smo jih obdelali v vojašnici, spoznavamo snov, ki je bila predvidena za teren, nato pridejo na vrsto straža, dežurstvo in požarstvo. Že potem lahko vidite, da imamo čas samo za počitek. Marsikdo si želi stikov s tukajšnjimi prebi-

spanja vse v najboljšem redu. Razlika med delom v vojašnici in delom na terenu je predvsem v intenzivnosti, ki je na taborjenju precej večja. V vojašnici imaš čas, da se posvetiš drugi dejavnosti ali pa enostavno počivaš, tega pa na terenu ni. Vendar se tu na terenu predvsem pokažeta tovarištvo in pripravljenost pomagati sotovarišem, ki težje prenašajo takšno življenje. Predvsem poskušamo premagati te težave s šalo. Sam imam največ težav z mrazom, ki se ga ne morem navaditi. Pri nas doma ni nikoli tako

Tudi na terenu namenjajo pripadniki naše armade veliko pozornost prebravnanju orožja in opreme. Po vsaki uri usposabljanja in urjenja so očistili orožje in ga dobro zaščitili.

mrzlo kot v Sloveniji. Sneg sicer pade, toda po desetih dneh ponavadi izgine.

Sarajevčan Siniša Vujnović pa ni imel težav z mrazom, ampak je najbolj pogrešal prosti čas. »Tega je na terenu resnično premalo. Po eni strani je to dobro, saj dnevi navedeno hitro tečejo. Na taborjenju nismo sicer preobremenjeni, ampak

Zanimivo je, da potekajo priprave za takšna taborjenja na več ravneh. Tako potekajo priprave po poveljniški smeri, po partijski liniji in v mladinski organizaciji.

Poudarek predvsem varnosti

Namestnika sekretarja osnovne organizacije zveze komunistov v enoti starešino Djerdja Reštaša smo vprašali, kako se je partija pripravljala na teren in kakšne so bile njihove dejavnosti na njem. »Partijska organizacija se je vključila predvsem v delo s posamezniki, ki smo jih skušali motivirati za kar najboljše delo na terenu. Posebnih sestankov nismo sklicevali, ampak smo se zelo aktivno vključili v razprave na sestankih vojaških kolektivov, ki so obravnavali dejavnosti na taborjenju. Na terenu smo že imeli sestanek, na katerem smo obravnavali naloge in zadolžitve vsakega komuniste posebej, in kako je te dolžnosti opravil. Analizirali smo tudi ves potek taborjenja od odhoda iz vojašnice do sestanka. Opozorili smo na drobne napake in mislim, da se ne bodo več ponovile. Sam sestanek smo zelo težko uresničili, saj je večina članov partije na dolžnostih, in te so seveda prednostne. Ena izmed ugotovitev sestanka je tudi, da smo vsi približno enako obremenjeni. Zadovoljni smo tudi, ker ni bilo do zdaj nesreč in še noben vojak ni poiskal zdravniške pomoči.

Veseli pa nas tudi odnos vojakov do krajanov in nasprotno,« je med drugim povedal Djerdja Reštaš.

Mladinska organizacija pa je pred terenom sklicala sestanek. Vojake so na njem opozorili na vse nevarnosti in kako jih odpraviti. Tudi na njem so vztrajali, da morajo vojaki opravljati svoje naloge po najboljših močeh in drug drugega spodbujati k dobremu delu.

Pionirji vedno dobrodošli gostje

Vojaki, ki smo jih obiskali v Ponikvi, so imeli del vozil parkiranih nedaleč od osnovne šole Blaža Kocena. Tamkajšnji pionirji so izrabili vsako priložnost, da so se pogovarjali z dežurnimi. Mlade radovedneže so zanimale vse podrobnosti iz vojaškega življenja, najbolj pa so uživali, če so se lahko dotaknili avtomatskih pušk in pištol, ki jih nosijo oficirji JLA. Kakšen odnos imajo pionirji do naše armade, pa ilustrirajo besede Slavka Otopca, učenca petega razreda, ki je dejal: »V našo vas pridejo vojaki skoraj vsako leto. Veliko se z njimi pogovarjamo in včasih nam dovolijo, da sedemo za volan njihovih avtomobilov. Vsi jih imamo radi, saj so vsi zelo prijazni.«

S svojimi besedami je Slavko povedal mnenje večine vseh nas, ki vidimo v jugoslovanski ljudski armadi silo, ki varuje našo samostojnost in neodvisnost. Medtem so vojaki, ki smo jih obiskali v Ponikvi, že v svoji vojašnici. Prav gotovo se še spominjajo dni na terenu in prav gotovo se s smehom spominjajo vseh nepričakovanih zapletov in komičnih trenutkov. Vsem pa bodo ostali v spominu mladinci iz Ponikve, ki so jim dali svoje prostore za spanje in jim dovolili, da so uporabljali njihove peči in kurivo. Prebivalcem Ponikve pa je ostal še en lep spomin na našo armado, saj so se vojaki in starešine obnašali tako, kot se morajo pripadniki ljudske vojske, preprosto in prijazno.

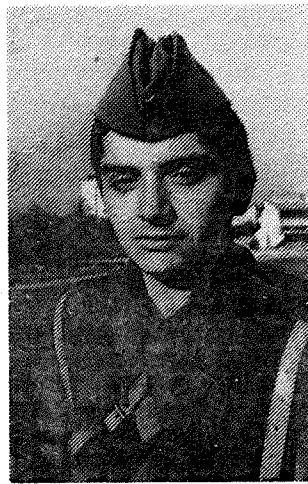
Bojan Kuntarič

Ivica Kuzmić

Jure Zovko

Siniša Vujnović

na terenu. Ponavadi pridejo strokovnjaki iz tovarne, ki je izdelala novost, in se do natančnosti pogovorijo s starešinami in vojaki, ki so jo uporabljali. Pri izboljševanju poskušajo kar najbolj upoštevati njihove pripombe.

Poseben problem na terenu je prehrana. Po navadi vzamejo enote JLA s seboj tudi kuhinjo, tako da imajo vedno toplo hrano, kuharji pa jim pripravljajo tudi dodatne količine čaja in drugih toplih napitkov. Vojaki so nam zagotovili, da je hra-

valci in mladino, vendar za to ni možnosti, ker nimamo prostega časa.

Pokaže se tovarištvo

»To je moj prvi teren in na njem se počutim nenavadno«, je začel pripovedovati Jure Zovko iz Lišnice pri Mostarju. »Predvsem je zelo mrzlo, veliko smo na straži in prav toliko imamo dežurstev. Ko smo prišli v Ponikvo, sem se kar prestrašil, saj smo prvo noč prespali na seniku. Zdaj, ko so nam mladinci odstopili svoj prostor, je glede

imamo obveznosti, ki jih moramo opraviti nepretrgoma, to pa pomeni nenehno napetost, saj vsak ve, da ga bodo že čez nekaj ur budili in da bo moral na stražo ali kakšno drugo dolžnost. Spimo vsi dobro, le spanja je premalo. Prav tako smo vsi zadovoljni s hrano, ki je skoraj boljša kot v vojašnici. Tudi s starešinami so stiki veliko bolj pristni in človeški. Oboji smo ločeni od svojih družin, vsi spimo v enakih razmerah, vsi smo enako premraženi, razlika med

Razvijanje revolucionarnih izročil in SZDL Nadaljevanje podružbljanja

Delo na tem področju, so zapisali v osnutek poročila o delu RK SZDL v minevačem letu 1985, je bilo usmerjeno k nadaljevanju podružbljanja. Zlasti so bila okrepljena prizadevanja za posodobitev oblik praznovanja obletnic pomembnih dogodkov in spomina na osebnosti, tako da so se bolj uveljavile pobude delovnih ljudi in občanov in da je v pripravah sodelovalo več strokovnjakov. Poročilo navaja, da je bila pomembna tudi dejavnost odbora za počastitev in ohranjanje imena in dela Josipa Broza-Tita, ki je med drugim v interesu dolgoročnega snovanja izdajateljske dejavnosti pripravil pregled del, posvečenih življenju in delu tovariša Tita. Ta odbor je dal tudi številne pobude za poimenovanja ustanov in objektov ...

V poročilu je omenjena akcija »88 dreves za tovariša Tita«, ki je potekala koordinirano, prek občinskih SZDL. Ocena je, da je akcija popolnoma dosegla svoj namen, in tako (prilagojeno različnim okoljem) prispevala k varstvu okolja. Med leti 1981 in 1985 je bilo posejanih in urejenih 29 drevedrov, 36 par- kov, 4 gaji in 6 nasadov, Gre v večini za z drevesi zasajene površine, ponekod (v gajih) pa so tudi cvetni nasadi.

Koordinacijski odbor sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniške varstvo, pri predsedstvu RK SZDL se je tudi drugače aktivno vključeval v razprave o vseh vprašanjih, ki sodijo v njegovo pristojnost, tako na republiški kot na zvezni ravni.

Na osnovi podatkov iz občinskih svetov za tradicije, pri občinskih konferencah SZDL poročilo navaja, da so

zlati pohodi po partizanskih poteh pomembna oblika razvijanja in ohranjanja izročil NOB, kar velja predvsem za mlade. Zato svet meni, da je potrebno to obliko akcije negovati tudi v prihodnje, pri čemer pa naj bi sproti odpravljali nekatere pomanjkljivosti ali težave, največkrat organizacijske in izvedbene ...

Ob analiziranju stanja pri vzgoji mladine za razvijanje in ohranjanje izročil NOB ter revolucije na osnovnošolski stopnji menijo, da terjajo prizadevanja na tem področju širšo družbeno podporo, to pa pomeni družbenopolitično, strokovno in moralno podporo. Tudi na tem področju, so zapisali, je treba za uspešno domovinsko vzgojo nujno upoštevati prostor in čas, v katerem živimo, zahteva nove obleke, ki bodo mladino aktivirale in nanjo delovale razpoložensko ter pre-

pričevalno. Opozorili so, da družbeno organizacije in društva (kakršna so) ne omogočajo vselej mladim, da bi ustrezno organizirano preživljali prosti čas. To pa spet terja od širše družbe (pri tem bo SZDL vztrajala) zagotavljanje čim boljših možnosti za razvijanje tistih dejavnosti, ki privlačijo mlade.

Pisanje o NOB

Del dejavnosti, ki jo posredno ali neposredno spremlja svet za tradicije pri republiškem predsedstvu SZDL, je tudi zgodovinopisje in siceršnje pisanje o narodnoosvobodilnem boju. Razprava je na tem področju letos predvsem zajela različne idejne ocene naše bližnje preteklosti v člankih in umetniških delih, s katerimi skušajo razvednotiti prido-bitve NOB in revolucije. Tu se je svet zavzemal za znanstveno, načrtno, strokovno prikazovanje zgodovine delavskega gibanja, NOB in revolucije in za zavračanje različnih poskusov ponarejanja, skupaj s pojavi črno-belega odslíkovanja naše polpreteklosti.

Ocenili so, da je pozitiven premik nastal v dejavnosti koordinacijskih odborov nekdanjih aktivistov bivših okrožij OF, katerih osnovna naloga je še vedno pisanje zgodovine OF. Nekatera po-

dročja so že dobro obdelana, vendar je do popolne monografije razvoja OF še dolga pot.

Svet je zastavil svoja prizadevanja za izdajanje knjižic o OF, takšnih, ki so v priročno pomoč šolam in drugim dejavnikom, za ustrezno predstavitev političnega dela zgodovine NOB.

Med manifestacijami, ki odmevajo med ljudmi, je svet aktivno sodeloval pri pripravah letošnjega vlaka bratstva in enotnosti. Tudi letos, so ugotavljali na poti po Srbiji, skupaj z nekdanjimi izgnanci, se je pokazalo, kako pomembna je takšna akcija za utrjevanje bratskih vezi.

Na področju spomeniškega varstva so na predlog odbora za ureditev partizanskega Roga potrdili, da bi morali območje Roga razglasiti za zgodovinski spomenik. Celostno so obravnavali tudi problematiko spominskega parka Trebče, pri čemer so opozorili, da mora potekati razvoj tega parka, ne glede na potrebe, v skladu z možnostmi, to pa zahteva tudi spremembo zakona o Trebčah.

Še več področij je, ki jih je letos obravnaval svet za tradicije pri republiški konferenci frontne organizacije. Vseh tu ne moremo naštet, lahko le omenimo še prizadevanje za pripravo dopolnjene izdaje Vodnika po partizanskih poteh, pri čemer je bilo novo ali dodatno gradivo sproti pregledano, preverjeno in urejeno s pripombami in dopolnitvami. B. Ž. J.

Iz borčevskih organizacij po Jugoslaviji:

Prednost volitvam

Mostar

Do 25. novembra so končale predvolilne aktivnosti vse borčevske organizacije v mostarski občini, volitve pa naj bi povsod opravili do konca leta.

Tokrat so njihove predvolilne aktivnosti začele dosti prej in na seji predsedstva ZZB NOV Mostarja ter kadrovske komisije pri tem organu so ugotavljali, da stvari potekajo zadovoljivo, in da je treba vztrajati pri revolucionarnih zahtevah borčevske organizacije, ki naj bi dobile več veljave tudi navzven.

Na omenjeni seji so kritično in samokritično menili, da morajo borci v borčevskih organizacijah na terenu pregledati, koliko so se njihove organizacije v minulem obdobju vključevale v reševanje problemov v njihovem ožjem okolju, v kolikšni meri so najprej »pometle pred svojim pragom« in v kolikšni meri so njihovi člani pripravljali sodelovati tudi v prihodnje in se spoprijemati s težavami, ki niso le ožje borčevska skrb. Kajti, so poudarili, revolucionarna ostrina borčevske besede ne sme otopeti, čas je, da se še bolj nabrusi.

Potrebno je najti poti in načine, da bodo borci še vedno lahko sodelovali s svojo izkušnjo, in to konkretno pri reševanju vprašanj širšega družbenega pomena.

Hkrati so na tej seji menili, da so nove volitve priložnost, da bodo »odšli s politične scene« tisti, ki s svojim nedelom zavirajo ali ne prispevajo ničesar k tej družbi. Tudi zato se bodo borci zavzemali za takšne delegate, ki od njih lahko kaj pričakujemo, in za takšne funkcionarje, ki so po delu priznani in so se s sposobnostmi tudi že izkazali.

Sisak

Tudi tu se borci te dni največ dogovarjajo o volitvah. Poleg tega pa je njihova skrb tudi odločanje in odmerjanje sredstev za spominsko območje Sutjeska ter pregled predlogov za nove republiške zakone s področja borčevsko-invalidske zakonodaje.

Menijo, da so volitve prava priložnost, da se razprave usmerijo na bistvena vprašanja našega socialističnega razvoja. Tudi v občini Sisak se bodo volilne borčevske skupščine zvrstile do konca letošnjega decembra, medtem ko bo občinska volilna konferenca januarja in medobčinska februarja.

Ob naštetem so na seji predsedstva OO ZZB NOV Sisak sprejeli sklep o izločitvi finančnih sredstev za reševanje stanovanjskih problemov borcev, vojaških invalidov in članov družin padlih ter umrlih borcev NOV v prihodnjem obdobju.

S seje časopisnega sveta borčevskega glasila

Spodbudne besede za naše nadaljnje delo

Osrednja točka dnevnega reda zadnje seje časopisnega sveta Našega tovariša TV 15 (ki je bila minuli četrtek), je bilo organizacijsko politično delovanje ZZB NOV Slovenije in njegov odsev v borčevskem glasilu.

Odgovorni urednik TV 15 je podal poročilo o delu uredništva v obdobju od aprilske seje in pri tem opozoril na dobro voljo ter zavzetost vseh, ki ta časopis soustvarjajo. Pri tem pa ni mogel mimo številnih manjših težav (večje so zvečine finančne narave), s katerimi se iz dneva v dan spopadajo

uredniki in novinarji pri svojem delu.

Podpredsednik predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Cveto Novak je zbranim poročal o sestanku s predstavniki borčevskih organizacij po slovenskih regijah, na katerem je tekla beseda tudi o TV 15, njegovi vsebinski (in količinski) naravnosti na posameznih področjih. Iz pripomb in predlogov, ki jih je bilo slišati, se je kazalo predvsem dvoje znamenj: tistih, ki jim je borčevski časopis edino informativno in tudi siceršnje branje, in drugih, ki vsebino presojajo ob hkratnem spremljanju vseh

drugih informativnih medijev.

Osnovna ocena je bila za TV-15 pozitivna, se pravi, da je večina menila, da časopis, kakršen je, ustreza borčevski populaciji. Pripombe in predlogi so bili usmerjeni v prvi vrsti h kritičnemu odnosu do nekaterih javnih spоров med borci, k različnim mnenjem o zunanje-političnih prikazih (eni so menili, da pišemo podobno, kot vsi drugi časopisi, drugi pa so nam priznavali pravičen izbor tem in borčevsko naravnane komentarje; nekateri še vedno pogrešajo bolj udarno pisanje, medtem ko

drugi menijo, da smo v tem pogledu že precej napredovali. Nekateri predstavniki regij so menili, da so njihovi kraji s članki v časopisu še premalo zastopani in da bi moralo biti v zgodovinskih zapisih manj napak.

Sicer pa je osnovna ugotovitev o nenehnem izboljševanju vsebine in podobe našega časopisa – prevladovala.

Na seji časopisnega sveta so ugotavljali, da kljub stalnemu številu rednih naročnikov, ki nam ostajajo zvesti že desetletja, še vedno dobišen del borčevske generacije ni naročen na TV-15, in da

bodo borčevske organizacije (zlasti na svojih letnih skupščinah) še bolj zavzeto nadaljevale akcijo za širjenje naročnikov v njihovih vrstah.

Izrečeno je bilo še nekaj konkretnih predlogov za te-

me, ki naj bi jih v našem časopisu obravnavali v prihodnje, beseda pa je bila tudi o materialnem položaju, gibanju stroškov časopisa in o obetih na tem področju v prihodnjem letu. B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

Postojna – Dveletni obračun dela

Sredi novembra je imela domicilna enota skupnosti borcev VOS OF južne Primorske svoj tretji zbor – tokrat v domu JLA v Postojni. Poleg 83 še živih borcev VOS OF so se srečanja udeležili tudi številni gostje, med njimi komandant postojnske garnizije JLA s sodelavci, predsednica republiškega odbora VOS OF Vida Kulovec, predstavnica RNSZ Irena Mrvič, načelnika regionalnih UNZ Postojne in Kopra, predsednik odbora aktivistov OF za južno Primorsko, predsednik obalno kraškega MS ZZB NOV, predsednik in tajnik občinskega odbora ZZB NOV Postojna in drugi.

Po pozdravu in izvolitvi delovnega predsedstva je zbranim najprej govorila sekretarka MS ZKS za Notranjsko Stana Horvat in sicer o sedanjih družbeno-ekonomskih razmerah, medtem ko je varnostni položaj orisal načelnik Dreašar.

Iz poročila predsednika domicilnega odbora Danila Petrinje-Primoža je bilo razvidno bogato delo skupnosti v zadnjih dveh letih. Govorili so predvsem o postavitvi spominskih obeležij padlim vosovcem ter o velikem naporu, ki so ga vložili v zbiranje zgodovinskega gradiva, zlasti za pravkar izdani Zbornik fotografskih dokumentov VOS OF 1941-1944 ter za drugo knjigo dokumentov (v pripravi) in za tretjo, ki bo kompleksna študija o delovanju VOS OF v Sloveniji. Za doslej opravljeno delo in dosežene uspehe gre predvsem zahvala vsem delavnim članom skupnosti pa seveda tudi regionalnim in republiškim organom za

notranje zadeve ter območnim in občinskim družbenopolitičnim organizacijam, ki so veliko pomagale.

Udeleženi člani skupnosti so prejeli prejemni Zbornik. Na srečanju so hkrati počastili tudi svoje jubilarce, ki so letos dopolnili 60, 70 ali 80 let. Ti so prejeli od soborcev v dar po že ustaljeni navadi lepo knjigo, poleg tega pa jim je zapel še nekdanji pevski zbor varnostnikov, kar je še popestrilo in obogatilo pristrčno ozračje tega srečanja.

R. B.

Slovenska Bistrica – Leto praznovanj

Že ob začetku tega leta je naš občinski odbor ZZB NOV skupaj z OK SZDL pripravil program prireditvev in manifestacij ob štiridesetletnici obstoja nove Jugoslavije. V manjšem merilu si je takšne naloge zadala tudi vsaka od krajevnih borčevskih organizacij, ki je usklajevala svoje programe z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Širša občinska proslava je bila v mestnem parku, kjer je o našem štiridesetletnem razvoju spregovoril predsednik občine Edi Klokočevnik. Zbrani so bili občani vseh starosti, v kulturnem programu pa je imela glavno besedo mladina. Ob tej priložnosti je šel skozi mesto tudi sprevod, v katerem so hodili delovni ljudje slovenjebistriških delovnih kolektivov, mladine iz šol, predstavniki gasilskih društev, lovskih družin, teritorialne obrambe, društev in organizacij.

Številne manjše proslave so bile organizirane po krajevnih skupnostih še v maju, na njih pa so pogosto spregovorili borci – tudi o prehojeni poti in boju med NOB.

Naši osnovnošolci so obiskali vsa spominska obeležja iz NOB v občini, z njimi pa so bili tudi borci, ki so jim razlagali zgodovino posameznih dogodkov.

Lepo pobudo so dali mladinci ZSMS, ki so obiskali vse člane ZZB NOV, čestitali so jim ob četrtem juliju in pridali čestitko s takšno vsebino: »Vaša pot je naša pot in obljublamo, da bomo njej šli tudi mi naprej!«

Kakor vsako leto so tudi letos lovske družine iz Oplotnice, Slovenske Bistrice in Maribora poskrbele za okolico spomenika »Juhartov križ« in ob dnevu borca, v spomin na tam padle borce domačine, pripravile priložnostni program, kjer je zbranim govoril predsednik občinske konference SZDL.

Naslednje srečanje je bilo ob dnevu vstaje slovenskega naroda na Tinju, ko se je sestalo nekdanje osebje partizanskih pohorskih bolnišnic Košuta in Jesen. Krajevna borčevska organizacija s Tinja je s pomočjo ravnateljice tamkajšnje OS Jožice Rupnik organizirala pester kulturni program, z zborovsko pesmijo domačega pevskega zbora in v sodelovanju z aktivom kmečkih žensk, ki so prikazale nekatera stara kmečka opravila in zapele nekaj starih domačih pesmi. Pri vsem naštetem ni manjkala partizanska golaž in ves čas je bila poleg tudi partizanska harmonika.

V takšnem ozračju in s prizadevanjem tako družbenopolitičnih organizacij kot mladine so se doslej vrstile slovesnosti ob štiridesetletnici osvoboditve v Slovenski Bistrici, in to, kar smo zapisali, je bil le del vsega.

Molan Ivanuša-Vencelj

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

Vrh voditeljev južne Azije

Udeleženci vrhunškega srečanja sedmih južnoazijskih držav so v bangladeškem glavnem mestu Daki ustanovili Združenje za regionalno sodelovanje, imenovano SARC. Ob koncu vrhunškega srečanja so podpisali tudi posebno deklaracijo in se dogovorili, da bodo vrhunski sestanki postali redna letna srečanja, prihodnje pa bo novembra leta 1986 v Delhiju.

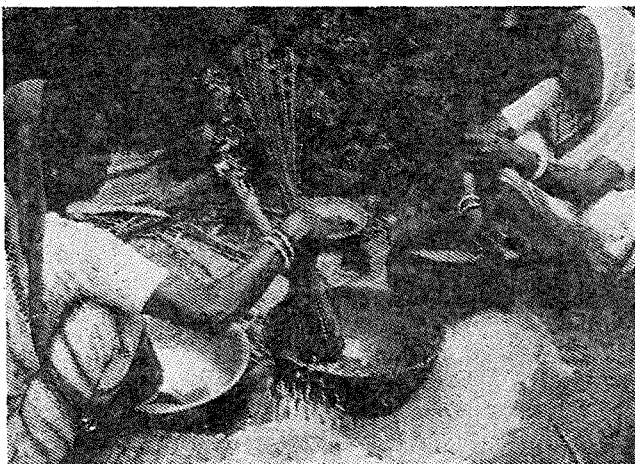
Sestanek v Daki so številni že označili kot zgodovinski, udeleženec srečanja indijski premier Radživ Gandhi pa ga je označil kot azijski prerod. V kolikšni meri so takšne laskave ocene utemeljene, bo pokazal čas, kajti med državami članicami obstoje številna bilateralna vprašanja, ki jih niso rešili. Pomembno je, da na dvodnevem sestanku niso načenjali niti enega spornega dvostranskega političnega vprašanja, kajti pričakovati je bilo, da utegnejo prav medsebojni nesporazumi skaziti dogovor o gospodarskem sodelovanju. Temeljni kamen, ki so ga postavili v Daki, pomeni začetek nove gospodarske skupnosti, ki utegne prispevati tudi k odpravi političnih trenj.

Skupnost je preuranjeno primerjati s podobnimi obstoječimi regionalnimi gospodarskimi in političnimi zvezami, kot so na primer ASEAN, EGS in SEV, zagotovo pa pomeni solidno osnovo, da Indija, Pakistan, Maldivi, Bangladeš, Sri Lanka, Butan in Nepal z regionalnim sodelovanjem in s skupnimi akcijami mobilizirajo znanstvene in tehnološke zmogljivosti za odpravo revščine in nerazvitosti. Na 3,3 odstotka zemeljske površine živi namreč dobra milijarda oziroma kar četrtina svetovnega prebivalstva, ki se pripravlja na skok v dvajseto stoletje.

Južnoazijsko vrhunsko srečanje, za katerega se je že leta 1980 zavzel takratni bangladeški predsednik Ziaur Rahman, pomeni udeležanje tistih idej neuvršenih

držav, še zlasti sedmega vrha v New Delhiju, o medsebojnem sodelovanju nerazvitih oziroma o dialogu Jug-Jug, skratka za enoten nastop v smislu pogajanj med razvitim Severom in revnim Jugom. Sedem južnoazijskih držav bo namreč z vzpostavitvijo medsebojnega gospodarskega sodelovanja s skupnimi silami in s komplementarno industrijo izrabljalo tako surovinsko bazo kot razpoložljivo delov-

gim niso načeli niti vprašanja afganistanske in kampučijske krize. Resnici na ljubo je »dvostranskih zadev«, natančneje resnejših sporov med državami SARC /South Asian Regional Conference/, res veliko. Če se ustavimo samo pri najpomembnejših, moramo na prvem mestu omeniti dejstvo, da sta bila Pakistan in Indija, kot največji in najrazvitejši državi članici novoustanovljene skupnosti, od leta 1947 že tri-

no silo. Združenje pomeni torej nekakšno enotno fronto za skupen boj proti revščini, boleznim, za nadzorovanje rojstev, preskrbo s pitno vodo, za raziskovanje na področju izkoriščanja sončne energije, bioenergije, hkrati pa tudi za vprašanja letalskega in pomorskega prometa. Z medsebojnim sodelovanjem bodo ne samo zmanjševali posledice gospodarske krize, ki najbolj prizadela nerazvite in države v razvoju, temveč bodo posredno izboljšali tudi medsebojne politične odnose, hkrati pa utrdili mir v južni Aziji.

Doslej je bilo že nekaj mistrijskih sestankov, vendar vselej šele potem, ko so se vse države obvezale, da na njih ne bodo načenjale medsebojnih politično spornih zadev. Kaže, da je bil te dni končani mini vrh v tem pogledu uspešen, saj med dru-

krat v vojni in po enem takšnih vojaških spopadov leta 1971 je nastala nova država Bangladeš. Odnosi med dvema največjima državama tega sveta kljub vsej preliti krvi še niso docela urejeni, čeprav se med Delhijem in Islamabadom le nekaj premika. Državi se medsebojno obtožujeta zaradi ozemeljskih teženj do Kašmirja, zaradi vmešavanja v notranje zadeve, zaradi razpihovanja razmer v Punjabu. Prav tako je na dnevnem redu sumničenje v zvezi s pravo naravo jedrskih programov obeh držav, čeprav obe zatrjujeta, da razvijata jedrske reaktorje v miroljubne namene. To je samo nekaj spornih zadev, zaradi katerih lahko na podčelini vsak hip izbruhne požar.

Glede indijsko-bangladeških odnosov velja poudariti, da se državi že leta ne moreta sporazumeti glede izko-

riščanja mejne reke Ganges, v ospredju pa je tudi velik problem nenadzorovanega preseljevanja prebivalstva iz ene najrevnejših držav sveta, Bangladeša, v bogatejšo Indijo. Spomnimo se samo pokolov v Assamu, ko so pred tremi leti matični prebivalci poklali več tisoč priseljenec, tako da je indijska vlada zagrozila, da bo ob meji z Bangladešem postavila zid z bodečo žico. To gotovo ne zrcali dobrososedske politike.

Dodobra so zaostreni tudi šrilanško-indijski odnosi, kajti uradni Colombo obtožuje New Delhi, da podpira tamilske skrajneže na »rajskem otoku«, kot so včasih imenovali Sri Lanko. Medrasni spopadi med tamilsko manjšino in sinhalsko večino so prerasli v pravcato vojno, dvigajoči spirali nasilja pa za zdaj, kljub pogajanjem, še ni videti konca. Tudi med Nepalom in Indijo, ki imata sicer skoraj odprto mejo, so v minulem obdobju letele ostre puščice, še zlasti po sklepu vlade v Katmanduju, da gradnjo največje ceste v državi prepusti kitajskim strokovnjakom.

Srečanje na vrhu v Daki, ki ga je simboliziralo znamenje dreves s sedmimi zelenimi listi /listi upanja/, je bilo poleg omenjenega obremenjeno tudi z dilemo, da ena ali druga država, pri tem gre zlasti za Indijo in Pakistan, ne bi prevzela vodstva in poskusili usmerjati novoustanovljene organizacije. Gre za dve jedrski državi, ki sta tako ali drugače vezani na eno izmed velesil. Znano je tradicionalno dobro indijsko-sovjetsko sodelovanje, nič manj pa tudi ni skrivnost ameriška podpora Ul Hakovemu režimu, kot pomembnemu elementu v verigi strateškega zaustavljanja sovjetskega vpliva v srednji Aziji.

Čeprav vrhunski sestanek v Daki ni načeljal zgočih dvostranskih političnih spornih vprašanj, še manj pa odpravil razhajanj, nezaupanja in celo sovražnosti, je veliko že to, da so se voditelji sestali in se pogovarjali.

M. L.

Bilo je v prejšnjem tednu...

Mnogo nas je zaskrbljenih za mir

Različen mednarodni položaj dveh držav ni ovira pri obravnavanju in reševanju zahtevnih vprašanj sodobnega sveta. »Romunija in Jugoslavija,« je med minulim obiskom pri nas izjavil romunski predsednik Nicolae Ceausescu, »sta zainteresirani za najtrdnjše sodelovanje na mednarodnem področju, da bi se najprej na področju, kjer živimo, to je na Balkanu, vendar pa tudi v Evropi in na vsem svetu vzpostavilo ozračje trajnega zaupanja, sodelovanja in miru.«

Ni naključje, če se prav zdaj pojavlja vprašanje, kaj je treba ukreniti za ohranitev miru in kakšna je pri tem vloga majhnih, toda politično vplivnih držav, kakor sta Jugoslavija in Romunija. Ženevski sestanek dveh super sil pred enim mesecem je bil pravilna poteza skoraj v zadnjem trenutku. Čeprav ni dal nobenega pomembnega sporazuma, je le prebudil upanje o »novem začetku«, kakor sta super sili sami ocenili to svoje srečanje. Uspelo nam je, da smo se izognili pretiranemu in nerealnemu optimizmu, ko gre za pričakovanja od super sil in za njuno pripravljenost ne le za pogajanja, temveč tudi za sporazumevanje, za konkretne dogovore. Opiranje na lastne sile in dejavnost številnih držav, zaskrbljenih za mir, sta vsekakor novi kvaliteti mednarodnega življenja. Kot takšna je lahko dragocen element pri reševanju ključnih problemov sodobnega sveta.

Razgovori v Beogradu so pokazali, da je intenzivno medsebojno sodelovanje možno tudi na področju skupnih politično-diplomatskih dejavnosti, ne le pri razvijanju višjih gospodarskih odnosov. To bi nam zagotovilo bistveno večjo vlogo v evropskih in svetovnih relacijah, s tem pa bi hkrati razvili tudi stvar miru na Balkanu, saj ni in ne more biti nekakšen izoliran otok na evropskem obdobju, kamor bi nas nekateri radi potisnili pri obravnavanju širših odnosov na stari celini in v Sredozemlju.

Položaj nas navaja k realnemu ocenjevanju, po katerem je pričakovati dva vzporedna in po marsičem protislovna procesa v Evropi in med super silama. To sta predvsem tako imenovana evropeizacija Evrope, o čemer je govoril Willy Brandt te dni v Varšavi, ter zapletanje naše celine v oboroževanje vesolja, pri čemer vztrajajo Američani. Za zdaj imajo pri tem podporo britanske in zahodnonemške vlade. Če je bilo srečanje v Ženevi rezultat vojaškega ravnotežja in spoznanja, da ni mogoče zmagati, potem sta pred Evropo, kakor si to zamišlja dokaj izkušeni politik Brandt, dve nalogi: podpreti pogajanja med Moskvo in Washingtonom in se vrniti k detantu ter sodelovanju oziroma lastni vlogi v razoroževanju in varnosti.

V bistvu je to poziv za vrnitev k nekdanji vzhodni politiki bivših socialnodemokratskih kanclerjev, politiki, ki izhaja iz realne razdelitve Evrope, vendar pa tudi od preiščljanj v prid razorožitve med vzhodno in zahodno Evropo, kjer se bo nekega dne vprašanje razorožitve in zaupanja pojavilo v povsem novi luči.

Podobno je tudi stališče francoskega predsednika Mitterranda. Bolj je vztrajal pri helsinških sklepih kakor pa pri tistem, kar je prinesla medvojna konferenca na Jalti. Manj je govoril o razorožitvi kakor pa o odnosih med ljudmi, jasno pa je v sedanjem razvoju opazil možnost za približevanje vzhodne in zahodne Evrope.

Stališče super sil do zbliževanja med blokovsko razdeljenim svetom je nejasno. Za zdaj vztraja pri monolitnosti sedanjih vojaškopoličnih blokov ter pri svojih, najpogostejše togih, neprožnih stališčih o razorožitvi. Še nadalje se vrstijo medsebojne obtožbe o tem, kdo krši dozda sklenjene pogodbe, največ očitkov pa je glede ameriške zasnove o tako imenovani vojni zvezd. Če se za vsem tem prikriva politika vojaške premoči, potem je težko napovedovati nov začetek v odnosih med ZDA in SZ. Res je, da je prišlo v Moskvo 400 ameriških poslovnih ljudi, očitno pripravljenih na razširitev sodelovanja s SZ. Še zelo daleč pa je (kljub temu spodbudnemu koraku) popolna normalizacija, kajti Washington še naprej vztraja pri znanih restrikcijah v gospodarskem sodelovanju s SZ.

Ne moremo mimo praznika, ki so ga doživeli vsa »rdeča« Evropa, ves mednarodni delavski razred, svetovno komunistično gibanje. Svoj 90. rojstni dan je slavila Dolores Ibaruri, poleg Italijana Sandra Pertinija edini še živeči simbol in mit iz plejade velikih protifašistov in revolucionarjev tega stoletja. Z njenim imenom so povezane najslavnejše strani boja delavske in demokratične Španije, pa tudi delavske in napredne Evrope.

Te dni je bilo mogoče prebrati misel, da na španski levici ni niti med njenimi živimi pa tudi mrtvimi predstavniki osebnosti, ki bi na tako kristalen način in tako strastno izražala ideale boja proti fašizmu, boja za demokracijo, za socializem. Pravi ljudski tribun in revolucionar je postala Dolores Ibaruri – takrat je začela svoje članke podpisovati z La Passionaria – po razglasitvi španske republike leta 1931. Tudi po zaslugi njenih člankov in govorov je leta 1936 zmagala v Španiji ljudska fronta. Dolores Ibaruri je bila ena izmed 16 komunističnih poslancev v parlamentu. S svojo roko je odklenila vrata kaznilnic, v katerih so trpeli številni protifašisti.

Mnoge stvari so nato presunjale njeno revolucionarno zavest. Mednje sodi tudi spomin na resolucijo informbiroja, s katero so leta 1948 – z njenim sodelovanjem – izključili Jugoslavijo in Tita iz skupnosti socialističnih držav, a se je prišla kasneje Titu in jugoslovanskim tovarišem opravičiti. Odkrito je dejala: »Tako smo sklenili v vodstvu naše partije. Hoteli smo obnoviti prijateljstvo s temi občudovanja vrednimi jugoslovanskimi tovariši, ki jih nihče in nikoli ni mogel pokoriti.«

fl

V Argentini obsojeni generali

Naša pozornost v zvezi z mednarodnim dogajanjem niha od žarišča do žarišča in od enega do drugega lokalnega meddržavnega spopada. Enkrat (najpogostejše) je na dnevnem redu Bližnji vzhod, drugič Nikaragva in tretjič spet Afganistan. So pa stvari, ki so leta in leta »kapljale« na vest svetovne javnosti in so doživle svojo kričečo obsodbo že tudi v literaturi (pri nas med drugimi Drago Jančar) in filmu medtem, ko dobivajo komaj te dni praven epilog.

V Argentini so obsodili generale. Premalo poznamo globine vseh zakulisij nekdanjih vladajočih hunt, da bi lahko natančno opredelili, koliko let so v tej državi izginjali prebivalci brez sledu. Najbrž tudi nikoli ne bodo našli vseh množičnih grobov in mučilnic, vendar je eno zanesljivo: na zatožni klopi je bil državni terorizem in sodili so mu!

Nekateri so sojenje generalom v Argentini imenovali proces stoletja in zgodovinski proces. Karkoli mu že rečemo, obsojenih je bilo pet huntnih generalov, med njimi še prve hunte Videla na dosmrtno ječo; enako kazen so odmerili krvavemu Emiliu Masseri, Ramon Agosti pa je dobil le štiri

leta in pol zaporne kazni. Roberto Viola (šef druge huntne garniture) je bil obsojen na 17 let ječe, njegov sodelavec Armando Lambruschini pa na osem let. Lahko se začnemo spraševati, ali so bile kazni, ki so jih prejeli, dovolj ostre za gorje, ki so ga zakrivali, (spet se bomospomnili Nürnberga in procesa proti nacističnim voditeljem množičnega ubijanja).

Če je v tem procesu (zlasti na Latinsko Ameriko) kaj zgodovinskega, je predvsem to, da so prišli glavni krivci pred sodišče in bili obsojeni, čeravno je jasno, da vsi, ki so si umazali v Argentini roke s človeško krvjo, niso sedli na zatožne klopi.

Vsaj nekaj je dokazala argetinska družba s sojenjem generalom: da namreč ne bo več tiho in mučniško prenaša najrazličnejših oblik državnega terorizma, da tisoči izginulih (desparadocidosov) niso izginili brez sledu na človeški vesti. To je znamenje za novo upanje, da se bodo prej ali slej tudi v drugih državah na tem kontinentu podobno ovedali in razgalili številne primere teptanja osnovnih človekovih pravic.

B.Ž.J.

Slovenci na Madžarskem

Pred tedni smo iz Poročila o položaju slovenske narodnostne skupnosti v zamejstvu – pripravili so ga v Republiškem komiteju za mednarodno sodelovanje – objavili zaokrožena povzetka o položaju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in Avstriji. Tokrat povzemamo še zapis o slovenski narodnostni skupnosti v LR Madžarski.

Slovenska narodnostna skupnost na Madžarskem je naseljena v treh občinah ob Rabi: v Monoštru, Gornjem Seniku in Števanovcih. Te občine so sestavni del Železne županije.

Naselja so strjena v trikotniku med Avstrijo in Jugoslavijo na območju, ki je gospodarsko najmanj razvito. Porabski Slovenci pripadajo pretežno kmečkemu prebi-

valstvu, njihovo kmetijsko gospodarstvo pa je še vedno vezano na razdrobljeno kmečko posest. V zadnjem desetletju se je kmetijstvo začelo intenzivnejše razvijati v okviru zadrug. Edini kraj v Porabju, kjer se lahko prebivalstvo zapislo izven kmetijstva, je Monošter. Mladina zapušča podeželje, zato je zlasti pereč problem ostajanja ostarelih Slovencev na

kmetijah.

Pravice slovenske narodnostne skupnosti na Madžarskem so opredeljene v madžarski Ustavi iz leta 1972 in izhajajo iz načelne politike socialistične delavske partije Madžarske o enakopravnosti delavcev vseh narodnosti, ki živijo v LR Madžarski.

Slovenska skupnost v Porabju je vseskozi po malem zaostajala za drugimi narodnostmi na Madžarskem. Eden od razlogov je bila v preteklosti tudi njihova nezadostna navzočnost v delovanju Demokratične zveze južnih Slovanov. V zadnjih nekaj letih je te njihove ak-

tivnosti več. Živahnejši utrip je treba pripisati postopnemu odpiranju obmejnega območja.

Stiki na nivoju obmejnih pokrajin so pomembno prispevali k spreminjanju ozračja. Zdaj so redna vsakolletna srečanja komisij za narodnosti Železne županije in Pomurja, ki obravnavajo vprašanja in življenja narodnostnih skupnosti – gospodarstvo, sport, šolstvo, znanost, informiranje. Žal pa se v praksi te načelne opredelitve le počasi izpolnjujejo, kar se zlasti kaže v počasnem uveljavljanju sprememb na področju šolstva v prid Porabskih Slovencev, ki je temeljnega pomena za njihov obstoj in razvoj.

Trdoživ in pošten rod na Slivni

Na Slivni in v okolici živi klen in trdoživ rod, pošten ter delaven. Ni naključje, da je Slivna ena izmed najlepše urejenih vasi v Sloveniji. Pri ureditvi vasi imajo svoj delež tudi kresniške apnenice. Na Slivni je kmečko gostišče. Na sredi vasi je tudi spomenik v spomin ustanovitvi Kamniško-zasavskega odreda.

Kraj leži pod velikimi gozdovi proti vzhodu. V teh gozdovih so se prvi partizani pojavili zelo zgodaj, baje že proti koncu leta 1941, zanesljivo pa v prvih mesecih leta 1942. Tako je povedala tudi Ančka Kimovec, takratna mladinka in skojevska s Slivne, ki je sedaj poročena Razpotnik na Dolu. Prav gotovo je Kamniška četa tu taborila sredi aprila 1942, od tod je s 17. na 18. april skupaj s prvimi Štajerskim bataljonom napadla Moravče ter oplenila sirarno, trafik in menda še nekaj manjših trgovin. V sredini leta 1942 je v tem hribovju občasno taborila četa, ki se je razvila iz prvega Štajerskega bataljona kot tretja četa. Proti jeseni istega leta je nastal iz te čete ob veliki udeležbi domačih fantov iz moravske okolice Zasavski bataljon. poimenovan po narodnem heroju Alojzu Hohkrautu. V kraju in okoliških vaseh so se tudi občasno ustavljale brigade.

Na Slivni in v zaselkih Klanec in Strmca so bile zelo dobre organizacije OF. Aktivne so bile ženske v ženski zvezi in mladine v mladinski organizaciji. Mladina je na splošno nosila na svojih ramenih revolucijo in tudi dala največ žrtev za svobodo. Te mladinke so trdno sodelovale s

partizanskimi enotami, bile so dobre obveščevalke. Borci in frontovske organizacije so jih pošiljali v različne kraje, predvsem v Litijo, Kresnice, Zagorje, Moravče in drugod po podatke. Pletle so za borce nogavice iz domače volne, jopiče in drugo. Na Slivni in okolici so imeli v tistem času kar precej ovac. Skrbele so tudi za ranjene partizane ter jih negovale in skrivale pred sovražnikom. Nekaj med njimi je bilo tudi skojev.

Med mladinkami je bila tudi Frančiška Martinčič. V NOB se je vključila spomladi 1944. leta. Nekaj časa je vodila v litijskem okrožju okrajno organizacijo SPŽZ, kasneje pa je delala v mladinski organizaciji kot okrožna mladinska aktivistka.

Francka je doživela veliko jesensko ofenzivo, ki je poleg Savinjske doline in Moravskega zajela tudi področje Vač. Nemci so morili in pobijali tudi neoborožene ljudi. Francka je šla skupaj s partizanom Janezom Bricljem iz Bizovika pri Ljubljani 29. 12. 1944 po čistini v selku Ljubek pri Vačah. Nemci so jo opazili z bližnjega hriba Ščitnik ter začeli streljati. Oba sta bila ranjena. Po vsej verjetnosti je ranjena Francka prosila tovariša, naj jo ustrelji. Janez je Franco ustrelil, nato pa še sebe. Ko so Nemci prišli do njiju, sta bila oba mrtva. Janeza so slekli in sezuli, obleko so radostno prinesli v nemški štab na Vače ter sporočili, da je ubil komisar ranjeno banditko in sebe. Franckini posmrtni ostanki počivajo na pokopališču na Va-

čah, kjer ima skromen spomenik.

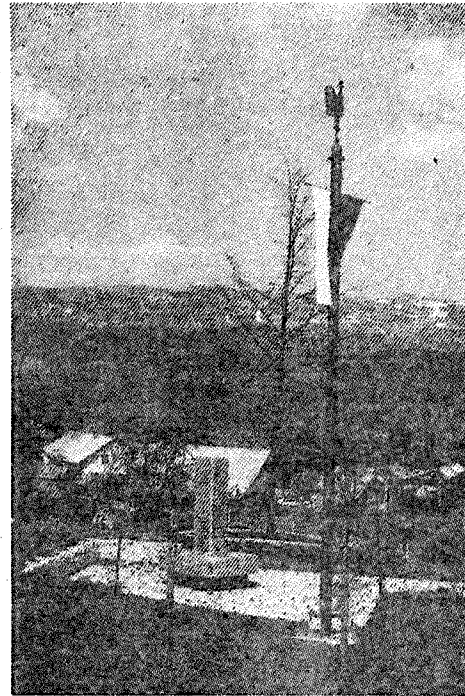
Iz mladinske organizacije na Slivni je bila še ena žrtev. V zvezi z njo so krožile različne govorice. Maks Brodar se je hvalil, da jo je ustrelil. To je bil sin iz ugledne družine, a zelo ambiciozen in domišljav mladinec, ki je delal z ilegalnim imenom Niko. Niko je po osvoboditvi okoli leta 1948 v času informbiroja deloval proti naši ureditvi. Bil je ujet in obsojen. Po odslužitvi kazni je emigriral v Nemčijo, kasneje se je vrnil in umrl še razmeroma mlad.

Janez Vozelj-Cveto, doma iz Jablane nad Zagorjem, kasneje je živel v vasi Senožeti, mi je pred štirimi leti opisal dogodek takole: »Nekega septembrskega dne sem bil kot kurir v 4. operativni coni poslan v Goro pri Pečah. Na Selišah sem opazil, da po dolini iz smeri Dola prihaja v koloni oborožena enota, a nisem mogel prepoznati, čigava je. Ko so prišli v neposredno bližino, sem spoznal, da so partizani. Pokazal sem se jim. Komandant Povše-Adam iz Trbovelj me je vprašal, če poznam Slivno. Pritrdil sem in moral sem jih peljati pred vas. Tam je po povelju stoj sledilo naročilo: - Obkrožili bomo hišo. Če bo kdo poizkusil bežati, streljajte! - In res. Odrpalo se je okno hiše Jake Kimovca, skozi katero je skočila Slavka. Počil je strel in Slavka je nič kriva obležala mrtva. Torej Maks ni govoril resnice, češ da jo je ustrelil. Toliko v pojasnilo se živečim, ki se spominjajo dogodka.

Milan Garantini

Frančiška Martinčič, padla na Lubjeku Slivna 1944. leta

Umirajo tihi, nesebični junaki

Še ni dolgo od tega, ko smo pokopali Grizoltovo mamo iz Orlice pri Ribnici na Pohorju. Bila je tiha, a delovno zgarana ženska na svoji revni domačiji. Z ramo ob rami je z možem Andrejem, nekdanjim delavcem josipdolškega kamnoloma in aktivnim borcem NOB delila vse težave.

Najtežje trenutke pa je prestajala med okupacijo. Vrata njenega doma so se odpirala podnevi in ponoči, prihajali so borci, aktivisti, prihajali so sovražni nemški vojaki in nemškutarska policijska svojat. V nenehni smrtni nevarnosti je kuhala hrano in pekla kruh za borce, oprezala na straži, da bi preprečila prešenečenje. Na njeni doma-

čiji so skrivali zaplenjeno živino nemčurjev in veljakov. Le zgolj srečno naključje jo je rešilo, da ni padla pod streli vanjo uperjenih pušk na lastnem pragu.

Toda njen dom je ostal nezavzeta postojanka in ves čas partizansko zavetišče. Nikdar ni ta klena ženica nasedla sovražni propagandi in omahnila, junaško je prenašala vse težave takratne dobe. Vztrajala je do konca vojne. Nikoli ni za svoja junaška dejanja terjala priznanj ali privilegijev, nihče pa ji tega priznanja ni dal, čeravno si je zaslužila najmanj red za hrabrost ali red zasluge za narod.

Pozabili ste, tovariši, najo in je niste nagradili. Po-

zabili ste, tovariši iz vrst zveze borcev NOV, da bi se ji ob odprtem grobu zahvalili vsaj s stavkom: »Hvala ti, tovarišica, za to, kar si storila za nas.«

Tudi predstavniki SZDL niso čutili potrebe, da ji spregovore besedo kot občanki, niti združenje upokojencev ni našlo zanj zadnje besede. Umirajo tihi, nesebični junaki, ki so mnogo prispevali k razvoju naše revolucije, a danes zanje ni niti besede. Velikokrat se klanjajo pri odprtem grobu prapori, govorijo slavonspevne govore, ker je pač umrl on. A nič več ni bil kot Grizoltova mama iz Orlice pri Ribnici na Pohorju.

Stanko Šintič

Franc Mithans

Izpoved bolničarke Bračičeve brigade

Vsa srečna, da smo končno zopet skupaj, sem kar hitro pozabila na teh nekaj strahotnih minut. Nekaj ur je minilo v pričakovanju Švabov. Vendar se je tokrat vse srečno izteklo. Nemci so le pretresli vas in okolico, do nas pa niso prišli. Nato smo hodili, a poti ni hotelo biti konec. Končno smo le prišli do dogovorjenega mesta, nekaj višje v hribih, kjer sta me prevzela druga kurirja. Pred končnim ciljem je bilo treba premagati še veliko težav. Po tednu dni boja z naravo, sovražnikom in mojo boleznijo smo le prispeli do bolnišnice. Kar zgrozilo so se ob pogledu name in me na hitro položili v posteljo. Razkužili so obleko, polno uši, me ostrigli, bolničar Franci pa je začel kuro zdravljenja z injekcijami. Otekline je čez nekaj dni splahnela. Doktor Slokan je ob prihodu hvalil bolničarja, da je ravnal prav, ko je poizkusil zdraviti z omenjenimi injekcijami. Od drugih bolnikov so me ločili le za nekaj metrov. Posteljo pa so postavili v osamljen kot, da jih ne bi okužila z nevarno boleznijo. Mislim, da je trajalo zdravljenje skoraj mesec dni. Sam doktor je dejal, da sem ostala po čudežu pri življenju.

Padel komandant Bračičeve

V začetku leta 1945 so Nemci s silovitimi akcijami hoteli pripraviti teren za svoj umik. Zato so na Štajerskem krenili v ofenzivne akcije. Tudi bolnišnica ni bila več vrana pred njihovimi vdori, zato so nam nekega dne ukazali, da jo moramo izprazniti. Nepokretno so namestili po bunkerjih, vse ki so lahko hodili, pa naj bi razmestili po kmetijah. Vendar smo se preveč bali, da bi nas lahko sovražnik odkril in nemočne pobil. Zato smo raje odšli v svojo enoto. Čeprav za boj še nisem bila sposobna,

me je posebej mučilo menjavanje položajev, saj smo na dan prehodili do 16 kilometrov.

V drugi polovici aprila 1945 je naša brigada krenila prek ceste Maribor-Celje in v noči na 25. april napadla ter zavzela sovražnikovo postojanko na Križnem vrhu. Ko smo po uspešni akciji krenili v svoj tabor, nas je sovražnik obstreljeval in pri tem smrtno ranil našega komandanta Milenka Knežecica. Zadet je omahnil s konja, vendar mu nismo mogli pomagati. Po nekaj urah je izdihnil, ta naš mladi komandant, ki je velikokrat jurišal na utrjene položaje in reševal za boj nesposobne ljudi iz sovražnikovih obročev. Položili smo ga v slo-

Bračičeva brigada v Bušnji vasi pred odhodom na Štajersko. (Arhiv Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani, foto M.)

vensko zemljo, čeprav je bil rojen daleč stran na obronkih mogočne Kozare.

Poslednji boji

Bolezen, ki sem jo s težavo premagala, je že toliko popustila, da sem lahko tudi sama sodelovala v bojih. V začetku 1945. leta je naša divizija imela ogorčene boje proti okupatorju in drugim sovražnikom nove Jugoslavije. Nemčija je bila tik pred razsulum, veliko vojske pa se je hotelo še zadnji hip umakniti iz vročega kotla na Balkanu. Naša divizija se je v tem času premaknila celo na Koroško, v poslednjih bojih v Borovlju in drugih krajih na tem področju pa je padlo mnogo naših fantov. Tik pred svobodo, ki smo jo že vsi nekako čutili v zraku, so omahnili na pragu velike zmage naše revolucije. V teh krajih je potekalo zdravljenje ranjenih v lazaretu, kjer so delali tudi nekateri nemški zdravniki. Operacije so potekale iz dneva v dan, bolničarke pa smo skrbele za redno previjanje ran, dajanje injekcij in še kako drugače oskrbovale ranjene partizane.

Že takrat je politika zaveznikov v veliki meri krojila nadaljnji potek dogodkov. Po nekaj dneh so Angleži ukazali, da se moramo z ranjenci umakniti. Medicinsko osebje, bilo nas je osem, se je z ranjenci umaknilo v mariborsko bolnišnico, kamor so nas prepeljali s tovornjakom. Divizija je na Koroškem še ostala, zato smo se po prihodu v Mariboru hoteli vrniti k našim. Vendar nismo prišli dalje od Radej, kjer so nas zaustavili ruski vojaki in nam dejali, da naj kar tam počakamo na divizijo. Ta se je čez nekaj dni vrnila, nato pa smo skupaj krenili proti Doliču. Pri »Hofu« smo počivali približno teden dni in se potlej podali v smeri Slovenske Bistrice. Odtod je 14. divizija nadaljevala svojo pot proti Banatu, bolničarka Olga pa je skupaj z mano odšla v Maribor.

Da smo resnično svobodni sva spoznali šele, ko sva se znova peljali z vlakom proti Mariboru. Vendar tega še vedno nisem povsem dojele. Še včeraj smo se bojevali, sem premišljala, danes pa že brez skrbi gledam v polja in drevesa, ki bežijo mimo oken. Ob udarjanju koles so se pred menoj odvijali dogodki minulih let in čudila sem se, kako je mogoče vse to preživeti.

Ko sva se oglasili na komandi mariborskega vojnega področja, so nama določili 14-dnevni počitek. Kako vesela sem bila snidenja s sorodniki, ki jih toliko časa nisem videla. Po dopustu so me razporedili v skupino, ki je redno pregledovala vlake. Vojni zločinci in drugi sovražniki naše osvobodjene domovine, ki jim še ni uspelo pobegniti, ali so imeli kakšne druge načrte, so namreč predstavljali še vedno veliko zlo. Tri mesece sem delala na milici v Celju, dokler me niso poslali v Topolšico, kjer sem kot bolničarka pomagala bolnim borcem in se obenem izučila za svoj poklic. Kot sobna sestra sem skrbela za hude tuberkulozne bolnike, v prostem času pa delovala kot skojevska in študirala medicinsko literaturo. Vojno uniformo sem slekla šele v začetku leta 1946 in se po dolgih letih znova oblekla v civilno obleko. Kot civilni smo začeli bojevati drugo bitko, bitko za obnovo porušene dežele, bitko s pomanjkanjem živeža in vsega drugega, kar je prinesla strahotna vojna. Življenje je začelo teči pač svojo običajno pot.

Konec

Drago Druškovič-Rok Arih Cvetke zla

Na Peršmanovi domačiji v Koprvni je popoldne 25. aprila 1945 enota 4. kompanije SS policijskega polka 13 napadla 3. bataljon koroških partizanov, pri njem je bil tudi štab Odreda. Boj je trajal vse do noči z menjajočim se položajem okoli poslopj. Ko so nas potisnili v gozd nad hlevom, so se iz hiše med dimom pokazali ognjeni jeziki in zaslišali strelj brzostrelk; pokončali so enajst članov Sadovnikovove družine, večina otrok in žensk (glej opombo k nemškemu prevodu v Prušnikovi knjigi, 310).

Nekaj sem si zapisal o tem šestinštiridesetega leta in sem zdaj uporabil za oporo krhkega spomina. Nisem o tej snovi doslej ničesar napisal niti vnovčil vseh svojih karantanskih zapiskov. S pokojnim Prušnikom sem o tem govoril in načrtoval skupen obisk k Peršmanu nekajkrat in zadnjič menda leto pred njegovo smrtjo. To se ni zgodilo, niti nisem obiskal že zdavnaj odraslih, preživelih. Tudi tega ne bi zapisal, čeprav sem prvič zagledal fotografije umorjene družine v povojnem zborniku o Koroški: žalostno pričevanje. To-rej so se fotografije posrečile in se je ohranil dokaz, sem takrat pomislil. Ko sem prebral še članek koroške časnikarke Marie Halmer, pogovor s preživelimo Ano Sadovnikovo, pd. Peršmanovo v Kärntner Kirchenzeitung (30. maja 1982) – nanj so me pač opozorili – sem pomislil o dejstvu, kako so ljudje še zmeraj nestrpni in da žrtve ne gledajo s prijaznim očesom. Mislim, da bi takšen odnos lahko obrazložil in pojasnil le psiholog in psihiater prof. Ringel.

Pust namiguje, da so to verjetno povzročili partizani. Prušnik, dr. Rausch Egon

Remec, Ivan Uranič, Anica Šporn in Rok Arih opisujejo to takole: domačijo so obkolili esesovci, partizani so se komaj rešili, družino pa so esesovci pobili. Drugi dan je prišel tja Arih in fotografiral žalostno podobo. Tudi množično morijo pri Spitzbenerju pripisuje Pust partizanom.

Ko sem vse to natipkal, se res vprašujem, zakaj sem sploh prebral to knjigo in še nekaj k njej? Meni je videti vse to hudo grotesno – a sem vendar ob omenjenih dveh primerih odbral še tretjega, podpoglavje Strel v zatilck zavezniškega tovariša (Genickschuß tür Bundesganosen, 179-180). Menda ni to prvi poizkus, naprtiti smrt obveščevalnega častnika, britanskega majorja Hesketha Pricharda, s psevdonimom Alfgar Cahusac, člana skupine Cloweder, partizanom?

Arih je govoril s tem majorjem, ki ga je zanimal protinacistični odpor nemško-avstrijskega prebivalstva. Major je izginil pred 3. decembrom 1944, očitno je prišel v roke nacistom. Več avtorjev je to že opisalo, enako je opisano nacistično ravnanje z odgovornimi Korošci, ter s posameznimi aktivisti in partizani, ki po koncu vojne niso »primaširali« na Koroško, ampak so se že od leta 1942 na Koroškem bojevali.

Dalje ob poglavjih o umorjenih manjšini s mislijo na nemško manjšino v Jugoslaviji svetujemo, da si avtorja in tisti, ki so bodisi sami prizadeti posredno ali neposredno, preberejo dr. Dušana Bibra: Nacizem in Nemci v Jugoslaviji 1933-1941 (Ljubljana 1966). S tem da je podlegla v glavnini nacizmu in mu sledila, se je narodna manjšina znašla zunaj skup-

4 nosti, kjer je prej preživel dokaj rodov.

Ceprav smo Pustu in Einspielerju iz njune knjige že do zdaj našli vrsto grobosti na račun koroških partizanov, jima moramo naštet še nekatere (blago povedano) pomanjkljivosti. Iz Prušnika sta po svoje prikrojila več citatov (in ga očrnila). Gorenjska (Koroška) legija naj bi leta 1941 razoroževala jugoslovanske vojaške. Opisom usmrtnih nacistov sta dala preveč prostora v knjigi. Vse to je ideološko začinjeno. Kvislinška soldateska je delala zločine še v prvih dnevih po vojni, čeprav je bila kapitulacija Nemčije že podpisana.

Napoved sem ob tem branju Pust-Einspielerjevih »cvetke zla« moral seči po nečem spodbudnejšem, po pristni spovedi koroškega človeka: Jelka – aus dem Leben einer Kärntner Partisanin. Lepo in preprosto sta to knjigo oskrbela po posnetkih na trak Thomas Busch in Brigitte Windhab, izdala pa Kooperativa Longo mai, Zvezna Kapla 1984.

V prepričevanju Helene Kuchar-Jelke, ki pripoveduje o hudi revščini koroških malih ljudi v kapelniških hribih in o njihovih poteh med partizane, pa še o povojnih dneh in vztrajanju, na srečo brez velikih besed in bistveno različno od knjige, za katere oceno smo mogoče porabili preveč vrstic – človek pač izve za globljo vsebino koroških ljudi in njihovih težav.

Kazalo bi tudi opozoriti, kako koroški Slovenci in njihovo partizanstvo po vojni tudi v času britanske vojaške in civilne uprave nikakor niso bili favorizirani; če dalje bolj je kazala svoje zobe hladna vojna, partizanstvo pa je bilo vse do novjših dni zamočevano. Organizacije koroških Slovencev so bile najprej sploh ovirane, OF ni dobila priznanja bri-

tanskih oblasti (1945) zveze partizanov in izseljenska zveza nista bili dovoljeni (1946), svojo legalnost so ta društva pridobila šele kasneje itn.

Zmeda in svetloba tik po vojni sta enostransko opisani tudi v Knjigi Avgusta Waltzla Kärnten 1945. Sledi mu Einspieler, ki med drugim piše tudi o Arihu, o njegovih vojnih in povojnih srečanjih. Omenim le eno: srečanje s publicistom Jeanom Durkeimom leta 1947. Durkeim je bil v svojih zapiskih nepristranski in je primerjal Koroško s stanjem v Alzaciji – Loreni.

Koroško deželo sem prehodil v prvem letu po dolgem in pozež, kot partizan (1944-1945), tudi še po vojni (1948) in še potem (1949-1951), najprej kot prosvetni delavec, nato kot prvi jugoslovanski opravljalec konzularnih dolžnosti. Kot partizan sem v Baških rutah na gorski kmetiji naletel na ohranjeni izvod Dalmatinske biblije; lastniki so bili že odtujeni slovenski zavesti. Obrobna koroška narečja, rožansko, ziljsko s svojim starodavnim besednjakom in ljudje s svojim kmetstvom so v meni obudili poetičen odmev, kar sem občutil najprej kot pravcati pogrešek zoper čas, čas vojne, nasilja. Od tod stezice in bližine z ljudmi, ki sem jih srečeval, med njimi imenitne koroške Slovence, med njimi tudi prave bukovnike pa tudi avstrijske ljudi iz nemškega kulturnega jezika in okolja.

Zaradi teh plemenitih bližin sem prebral to knjigo, v kateri nisem našel skoraj niti za ščepec človeške plemenitosti.

Konec

Odlomke iz daljšega stavka, ki je v nadaljevanjih izhajalo v Slovenskem vestniku, ter vmesne povezovalne povzetke je z načelnim dovoljenjem avtorja opremilo uredništvo (v njem imenu Lojze Krakar)

Partizanski znaki in medalje (117)

Jurišni bataljon 15. divizije – 40 let zmage

V velikem letu proslavljanja 40-letnice zmage je s svojo posebno spominsko medaljo odbor jurišnega bataljona 15. divizije storil to, kar bi moral storiti kdo drug, in ne samo za pripadnike ene same enote, pač pa za vse partizanske borce. V letu 1985 se Jugoslavija ni odločila za posebno spominsko medaljo ob obletnici zmage. Res pa je, da je bolje tako, kot pa leta 1975, ko je nastala posebna medalja v počastitev 30-letnice zmage, namenjena pa ni bila borcem, ki so izbojevali svobodo, marveč aktivnim pripadnikom JLA. Sovjetska zveza, po kateri smo se zgledovali pri medalji ob 30-letnici zmage (in se zgledujemo pri medaljah obletnice ustanovitve JLA), je posebno medaljo ustanovila tudi letos ob 40-letnici zmage. Tam so te medalje seveda prvenstveno namenjene nekdanjim borcem.

Osnutek za posebno spominsko medaljo jurišnega bataljona 15. divizije ob 40-letnici zmage je oblikoval borec bataljona Alojzij Papič, 100 medalj je izdelalo graverstvo Stanislava Jeraše v Ljubljani. Zada na medalji je napis: 1945 OB 40 OBLETNICI BORBE IN ZMAGE NAD FAŠIZMOM IN 40

LET SVOBODE IN MIRU NA SVETU O. J. B. XV. U. D. 1985. Medalje zlate barve vise na rdečem trikotnem traku, čezenj je pritrdjen še majhen trakec v jugoslo-

Medalje jurišnega bataljona 15. divizije ob 40-letnici zmage. Izdelovalec je polje s tremi borci pritrdil na običajno podlago gasilskih medalj, kar verjetno ni najbolj prav.

vanskih barvah. Pred začetkom velikega sprejema proti Trgu revolucije, kjer je bila v soboto, 11. maja 1985, v Ljubljani velika proslava v počastitev 40-letnice zmage, so te medalje dobili vsi borci jurišnega bataljona 15. divizije. Ker je bilo izdelanih več medalj, so jih po posebnem seznamu dobili tudi nekateri drugi partizanski poveljniki in borci. Janez J. Švajncerc

Petru Wilkinsonu, nekdanjemu šefu britanske misije:

Visoko jugoslovansko odlikovanje

Predsednik predsedstva SRS France Popit je priredil sprejem za udeležence srečanja britanskih in jugoslovanskih zgodovinarjev, ki so razpravljali o koncu druge svetovne vojne na naših tleh, ter ob tej priložnosti izročil Petru Wilkinsonu, nekdanjemu šefu britanske misije pri glavnem štabu NOV in POS, red jugoslovanske zvezde z zlatim vencem, s katerim ga je na predlog republiškega odbora ZZB NOV Slovenije odlikovalo predsedstvo SFRJ. Ob izročitvi odlikovanja je predsednik Popit dejal:

»Dovolite mi, da vsi skupaj posvetimo našo pozornost Petru Wilkinsonu. Gospoda Wilkinsona smo spoznali v času od 3. 12. 1943 do 24. 3. 1944, ko je bil pri nas kot šef britanske misije pri Glavnem štabu NOV in POS in pri štabu 9. korpusa NOV in POJ. V tem času je delil z nami vse težave partizanskega življenja in zadovoljstvo z našimi uspehi. Prehodil je mnoge kraje in spoznaval trpljenje naših ljudi ter našo trdno povezanost v boju proti tujim zavojevalcem in domačim izdajalcem. V relativno kratkem času je zelo globoko prodrl v samo bit našega boja. Njegovo obširno, toda zgoščeno poročilo o vstaji v Sloveniji je še danes med nami ocenjeno kot eno najbolj zanimivih in najboljših prikazov našega boja, gledano z očmi tujega opazovalca. Tudi njegove kritične ocene so vse dobronamerne. Vrednost takratnih njegovih ocen je še večja, če izhajamo iz ugotovitve, da se je kot visok britanski oficir med nami znašel v njemu povsem novih okoliščinah in načinu boja, ki je bil za oficirja redne britanske armade po šolski vojaški logiki včasih tudi nerazumljiv. Vstajo v Sloveniji je ocenil kot enega najbolj nesebičnih bojov v evropski zgodovini malih narodov. Poudaril je pomen in vlogo Komunistične partije Slovenije, dal je visoko priznanje poveljniškemu ka-

dru in borcem partizanskih enot. Ugotavljal je, da verniki in katoliški cerkev v Sloveniji niso pod udarom partizanov, da je naš boj uperjen le proti okupatorju in kolaboracionistični beli gardi.

Spričo dotedanjih pri Britancih že dobro poznanih in cenjenih vojaških zaslug gospoda Wilkinsona je njegovo poročilo o slovenskih partizanih prav gotovo imelo večjo težo in pomen.

Tudi po odhodu iz Jugoslavije je iz Italije usmerjal delovanje posameznih vojaških misij v Sloveniji. Ob koncu vojne je deloval kot zavezniški oficir tudi na Koroškem v Avstriji. Predpostavljamo, da je njegovo poznavanje partizanstva in ciljev našega NOB vplivalo na pomirjivejša stališča do konkretnih vprašanj, ki so se takrat reševala.

Za take njegove zasluge med NOB, za razvijanje prijateljskih miroljubnih odnosov med Jugoslavijo in Veliko Britanijo ter za zasluge pri sodelovanju naših in britanskih znanstvenih institucij na področju zgodovinskega raziskovanja SFR Jugoslavije na predlog RO ZZB NOV Slovenije odlikovalo z redom jugoslovanske zvezde z zlatim vencem.

V veliko zadovoljstvo mi je, da gospodu Wilkinsonu to odlikovanje danes izročim.«

Intereuropa

Mednarodna špedicija
in transport
n. sol. o.

66000 Koper, Vojkovo nabrežje 32

Telefon: 066 22-361, 25-161. Telex: 34-285, 34-117

Sedež v Kopru, prek 70 poslovnih enot v vseh večjih mestih, gospodarskih središčih, pristaniščih, letališčih in mejnih prehodih Jugoslavije. Poleg storitev na področju mednarodne špedicije, domačih in mednarodnih cestnih prevozov s lastnim voznim parkom ter pomorsko agencijsko dejavnostjo so specializacije INTEREUROPE kontejnerski in RO/RO transporti, prevozi v oprtnem sistemu, luški tranzit, kamionski in železniški zbirni promet, sejemsko poslovanje, popravilo kontejnerjev, prevozi sipkih tovorov z lastnimi TAD vagoni ter storitve v letalskem prometu, ki jih Intereuropa daje kot pooblaščen cargo agent IATA prek svoje specializirane strokovne službe v Ljubljani (INTEREUROPA – Avio služba, Šmartinska c. 134/B, telefon: 442-242, telex: 31-103) s poslovalnicami na letališčih v Beogradu, Ljubljani, Mariboru, Sarajevu in Zagrebu in vključuje carinjenje, odvoz in dovoz blaga, organizacijo letalskega zbirnega prometa in kompletnih čarterskih poletov

Čestita za dan JLA – 22. december

Murska Sobota

Pričevanje, ki se presnavlja v zgodovino

Britanski in jugoslovanski zgodovinarji o koncu druge svetovne vojne na naših tleh

Bilo je, kot da bi v široko sejno dvorano vkorakal del naše in tudi svetovne zgodovine. Samo tako, in nič drugače je lahko pomislil opazovalec pretekli teden na Brdu pri Kranju, kjer so se na svojem 4. tradicionalnem srečanju sestali (od 9. do 12. decembra) jugoslovanski in britanski zgodovinarji. Tema njihovega sestanka so bili referati in (predvsem) razprave o sklepnih bojih ob koncu druge svetovne vojne na jugoslovanskih tleh. Glavni segmenti te tematike pa so bili mednarodni položaj Jugoslavije ob koncu vojne, tržaška kriza oziroma »dirka za Trst«, položaj na Koroškem in kapitulacija Lohrove nemške armadne skupne E Jugovzhod, pa tudi vprašanje balkanske federacije, Makedonije in drugo.

Zapisovalci in ustvarjalci zgodovine

Seveda bi bilo to lahko le eno izmed mnogih znanstvenih srečanj, ki smo jih vajeni in ki jih spremljamo z večjo ali manjšo (rutinsko) pozornostjo. V primeru 4. tradicionalnega srečanja britanskih in jugoslovanskih zgodovinarjev pa to nikakor ni bilo samo ozko strokovno premljevanje preteklosti in tudi nikakor ne samo rutinski shod. Med znanimi zgodovinarji na obeh straneh so bile namreč tudi osebnosti, ki so se same (v precejšnji meri odločilno) udeležile sklepnih bojov ob koncu druge svetovne vojne na jugoslovanskih tleh. Tako smo na Brdu pri Kranju srečali starega znanca in prijatelja sira Williama Deakina (nekatero njegovo knjigo imamo prevedene tudi pri nas, na primer Gora trdnjava, Mussolinijevih šeststo dni), predsednika britanske nacionalnega komiteja za zgodovino druge svetovne vojne in šefa prve britanske vojaške misije pri Titovem vrhovnem štabu NOV in POJ. Na britanski strani je bil tudi sir Peter Wilkinson – »polkovnik Peter«, kot so mu rekli naši partizani – ki je prišel v Jugoslavijo skoraj po natančno 42 letih. Decembra 1943 je namreč prišel v stik z našimi partizanskimi enotami, ko je bil vodja posebne britanske izvidniške misije pri slovenskem partizanskem vodstvu. Sir Peter Wilkinson, ki je o partizanski vstaji na Slovenskem napisal dolgo in izčrпно poročilo (objavljeno v prevodu in s komentarjem v Borcu leta 1983), je bil tudi šef misije »Clowder«, ki naj bi ponovno vzpostavila pretrgane stike britanske SOE (Special Operation Executive – medvojna britanska služba za posebne operacije) z odporniški gibanji v Avstriji, na Poljskem in Češkoslovaškem. Med britanskimi in našimi zgodovinarji je z dobrovoljnim nasmeškom in z veliko cigaro vedno krožil tudi sir David Hunt, nekdanji glavni obveščevalni oficir v štabu zavezniškega poveljnika za Sredozemlje generala Alexandra.

Seveda pa so bila tudi med našimi znanstveniki pomembna imena osebnosti, povezana tako z dogodki v naši preteklosti kot sedanjosti: Lidija Šentjura, članica sveta federacije, general Ivan Dolničar, Fabjan Trgo, Jože Borštnar, Milan Lan, admiral Bogdan Pecotić, Branko Babič, ki je bil sekretar organizacije KPJ v Trstu, ki je pripravljala vstajo, in drugi. Navzoči so na primer s posebno pozornostjo spremljali avtentično pripoved generala Ivana Dolničarja – Janošika, kateremu se je kot političnemu komisarju 14. divizije predal nemški general Lohr. Med našimi zgodovinarji je bil tudi general dr. Vladimir Velebit, šef naše prve misije, ki jo je Tito poslal k zahodnim zaveznikom. Njegova in sploh vsa pričevanja ljudi, ki so nekoč aktivno sodelovali pri velikih dogodkih in dogajanjih, so tudi spodboda Billa Deakina, da je ob koncu dejal, da je največja vrednost tega srečanja v presnavljanju pri-

čevanj v zgodovinsko znanost.

Poleg teh osebnosti, ki so bili tudi soustvarjalci zgodovine, kot bi temu lahko rekli, pa so znanstveni ton razprave na Brdu pri Kranju narekovali dr. Dušan Biber, predsednik jugoslovanskega komiteja za zgodovino druge svetovne vojne in organizatorski motor srečanja, dr. Tone Ferenc, akademik Branko Petranović, dr. Branko Latas, dr. Živko Avramovski, dr. Jože Pirjevec in dr. Duško Popovski. Z britanske strani pa sir Jonathan Chadwick, sekretar britanskega imperialnega vojnega muzeja, zgodovinarica Elisabeth Barker (med drugim jo poznamo tudi po knjigi Churchill in Eden v drugi svetovni vojni), dr. Mark Wheeler in Robert Knight.

Spominjam se, da so udeleženci že na prejšnjem 3. tradicionalnem srečanju decembra 1982 v Londonu znanstveno oziroma zgodovinsko resnico iskali v zelo iskrenem in iskrenem dialogu. Trije dnevi, ki smo jih takrat prebili od jutra do ve-

»fifty-fifty«. Gre za 28 gostoprijetnih strani gradiva, v katerem avtorica ugotavlja, da ni nobenega neposrednega dokumenta o tem, kaj je Churchill pravzaprav hotel doseči ali preprečiti, ko je Stalinu predlagal kupčijo »fifty-fifty« glede Jugoslavije. Vsekakor pa si Churchill, pravi Barkerjeva, zagotovo ni prizadeval za geografsko delitev Jugoslavije med Britanijo in Sovjetsko zvezo, temveč mu je šlo za delitev vpliva. V referatu je tudi nazorno prikazano, kaj naj bi »fifty-fifty« pomenil na vojaškem področju. To je bilo omenjeno v ostri Churchillovi poslanici Titu 3. decembra 1944. Težave so namreč nastale pri vzpostavljanju letalskega oporišča v Zadru in oporišča za pomorske sile. Američani in Britanci so se pričkali glede načrtov za opremo jugoslovanskih oboroženih sil, piše Barkerjeva. Februarja 1945 so predvidevali, da se bo Jugoslavija še naprej približevala Sovjetski zvezi, zlasti na vojaškem področju. Konec januarja 1945 je širši strateški načrt naka-

grške makedonske brigade v Bitoli. Tito je v nekem drugem pogovoru nakazal, da ne izključuje možnosti razširitve jugoslovanske federacije v prihodnosti, vendar pa je takrat tudi dodal, da za zdaj s tem v zvezi še ni moč omenjati Bolgarije. Tudi na jaltški konferenci je Eden načel vprašanje jugoslovansko-bolgarskih odnosov, kar vse kaže, kako je Britance že tedaj močno skrbelo, kakšen bo prihodnji vpliv Jugoslavije na Balkanu.

S politiko »fifty-fifty« je hotel Churchill vplivati tudi na sestavo enotne jugoslovanske vlade ob koncu vojne oziroma se je za to prizadeval že od pomladi 1944 naprej.

Tržaška kriza

Barkerjeva v luči »fifty-fifty« premišlja tudi o tržaški krizi in pravi, da je bilo ključno vprašanje, kakšna navodila ali nasvete je Stalin dal Titu glede Trsta in Avstrije med Titovim obiskom v Moskvi aprila 1945. Britanski ambasador v Rimu sir Noel Charles je 12. maja 1945 dejal, da so »Rusi Titu obljubili moralno, verjetno pa ne tudi konkretne podpore«. Barkerjeva omenja tudi, da je Churchill napisal (ne pa tudi odposlal) poslanico Stalinu, v kateri pravi, kako se je svojčas v zvezi z Jugoslavijo govorilo o »fifty-fifty«, sedaj pa gre za razmerje 90:10 in še za tistih deset odstotkov morajo biti Britanci izpostavljeni silovitemu Titovemu pritisku. Po Churchillovem mnenju je tržaška kriza končno ubila »fifty-fifty«. Nekaj rahlih možnosti za njegovo preživetje si je Churchill prihranil le še za Potsdam, kjer je britanska delegacija predlagala, naj bi vlade treh velesil javno podpre sporazum Tito-Šubašić z zagotovilom temeljnih demokratskih svoboščin. Stalin je takrat poudaril, da o tem ni mogoče razpravljati brez navzočnosti predstavnikov jugoslovanske vlade.

Bevinova politika

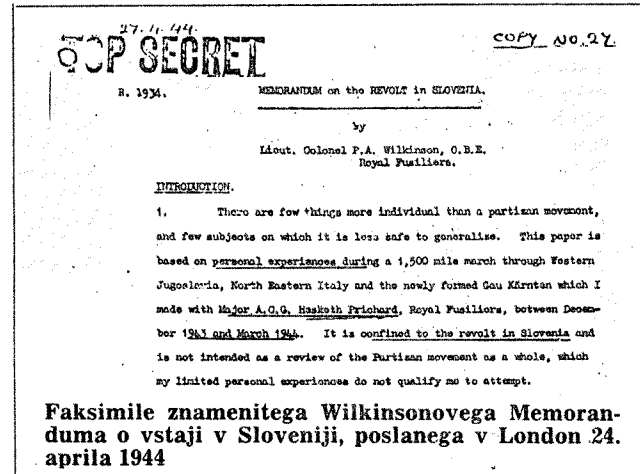
Ko je bila Churchillova vlada leta 1945 poražena na volitvah, je novi laburistični zunanji minister Bevin predložil britanski memorandum o vladah v jugovzhodni Evropi, ki naj ne bi z enostranskimi akcijami anticipirale mirovne ureditve. Molotov je odgovoril s sovjetskim memorandumom o položaju v Trstu in Istri, podprl jugoslovanske zahteve po civilni upravi na tem območju in zahteval več časa za proučitev britanskega memoranduma. Tako so potem sploh črtali z dnevnega reda jugoslovansko vprašanje in Britanci so pod Bevinovim vplivom postajali čedalje bolj previdni in pragmatični. Bevin je 17. novembra 1945 (po jugoslovanskih volitvah) obvestil Washington o svojih pogledih in dejal, da maršal Tito brez dvoma lahko računa na podporo večine jugoslovanskih narodov in da ni doma niti na tujem ni nobene učinkovite opozicije, ki bi lahko sestavila alternativno vlado. »Mislim, da je prišel čas, da sprejememo Titov položaj in si prizadevamo (ob tem, da si hkrati pridržujemo pravico kritike) obnoviti normalne in prijateljske odnose z jugoslovansko vlado,« je zapisal Bevin.

Titova nota britanski in ameriški vladi istega dne (17. novembra) poudarja, da je bil sporazum Tito-Šubašić izpolnjen in da tudi zavezniške vlade nimajo več obveznosti do jugoslovanskega ljudstva. Bevin je to kome-

tiral (kot piše Barkerjeva) takole: »Zdi se mi, da je to dober odgovor.«

S tem je bil »fifty-fifty« dokončno pokopan, končuje v svojem referatu Elisabeth Barker. Po njenih uvodnih besedah je bila živahna razprava, v kateri sta zlasti akademik Petranović in dr. Velebit dokazala, da mednarodnega položaja Jugoslavije ni-

bi bila, da hitro napreduje proti Reki in Ljubljani, medtem ko naj bi bila Peta armada razvrščena proti Nemcem na črti Adige. To pa se ni zgodilo, ker se je Nemcem uspelo obdržati na razvlečenih položajih na Apeninih. Alexander je zato sklenil, da bo dve nemški armadi v Italiji uničil južno od reke Pad. »Začudenje zbujajo dejstva,« piše Hunt, »da na jaltški konferenci sploh ni bilo razprave o Julijski krajini. Zunanji minister Eden je s svojim memorandumom o

koli – tudi ob koncu vojne – ne moremo gledati predominantno v luči (ali senci) odločanja in naklepanja zaveznikov, ampak moramo imeti pred očmi dejstvo zmage avtentične revolucije jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Kaj je hotel in česa ni storil general Alexander

Na omejenem prostoru je kronološko nemogoče povzeti vse razprave ki so bile na srečanju na Brdu. Če samo referatov je zajeten kup. Odprti jugoslovanski arhivi, posebni zapisniki s sej CK KPS in politbiroja CK KPJ, depeshe in pisma Edvarda Kardeja v zvezi s Koroško in Julijsko krajino ob koncu druge svetovne vojne – vse to in še veliko drugega je bilo predmet nadaljnje razprave med britanskimi in jugoslovanskimi zgodovinarji. Se posebej zanimivi so bili tisti deli razprave, ki so zajemali vprašanja koncentracije kontra-revolucionarnih in kvilinskih sil ob koncu vojne – četnikov, ustašev in domobrancev – njihove spletke ter tudi stališča in razne zakulisne poteze posamičnih britanskih upravnih in vojaških organov na ozemlju Koroške in Julijske krajine.

Kot je v svojem referatu zapisal sir David Hunt, je bil cilj zavezniških enot v Italiji ves čas (od maja 1943 do maja 1945) zadrževati tam čim več nemških enot. Oktobra 1943 so se zavezniki bali, da bi se Nemci postopno umikali s italijanskega polotoka in bi s tem oni zadrževali zavezniške v Italiji in ne nasprotno. Tedaj so zavezniški tudi premišljali o možnosti, da bi del svojih vojaških prizadevanj prenesli na drugo stran Jadrana, kjer bi Nemci skladno z ukazi svoje vrhovne komande OKW vztrajali z največjo zagrizenostjo. Ko je Kesselringu uspelo prepričati Hitlerja, da se je treba urediti v južni Italiji, je tudi zavezniški poveljnik Alexander odpovedal vse načrte za diverzijo v Jugoslavijo, ker so ti postali nepotrebni in tudi nemogoči.

Leto dni kasneje – piše sir David Hunt – je nastal podoben položaj. Precej možnosti je bilo, da bi Nemce pognali s črte v severnih Apeninih. Nemci bi se v tem primeru branili na vrsti rek v Benečiji, kjer so se bili že dobro utrdili. General Alexander je zato predlagal, da Osmo zavezniško armado premestijo v Jugoslavijo. Oporišča naj bi imela v Splitu, Šibeniku in Zadru, njena naloga pa naj

tem vprašanju skušal preamkniti z mrtve točke svoja kolega iz ZDA in SZ. Minister Eden se je bal spopadov med Italijani in Jugoslavi, zavzemal se je za določitev demokratske črte in medzavezniško telo naj bi to črto začasno določilo. Med vračanjem z Jalte je Eden to vprašanje načel na splošni britanski konferenci v britanski ambasadi v Atenah. Sklenili so, naj general Alexander maršalu Titu med njunim bližnjim srečanjem predlaga, da bi imel nadzor vse do črte deset milj vzhodno od železniške proge iz Trsta v Avstrijo prek Gorice in Trbiža... Potem ko sir David Hunt opiše pogovore med Alexandrom (tega opiše kot »romantičnega slovanofila, ki je prav tako romantično občudoval ljudi, ki so se bojevali v partizanskih operacijah«) in maršalom Titom, zelo pregledno navaja uspešne vojaške operacije IV. jugoslovanske armade proti Gospiću, Bihaću, Karlobagu, Pagu, Senju, Rabu, Crikvenici, Reki in Trstu in dodaja: »General Drapšin je z uspešno in tvegano operacijo dosegel svoj cilj. Enote so prodrle v Trst, severno in zahodno od mesta pa je prodiral 9. korpus in razširil svoj nadzor vse do Soče.« Sir David Hunt tudi dokazuje, da sta bila tako Eden kot Alexander osebno za to, da se vso Julijsko krajino odstopi Jugoslaviji in da je bila prednost, ki sta jo dajala demarkacijski črti, zgolj pragmatična in začasna. Toda kot vemo že iz francoskega pregovora, je začasnost edina stvar, ki je obsojena na trajnost.

Posebno poglavje vsekaor zasluži vprašanje v zvezi z izdajalskimi silami, ki so bežale iz Jugoslavije in se skonzentrirale zlasti na Koroškem, kjer so se hotele predati Britancem. Odnos zaveznikov do njih in njihova predaja Jugoslaviji pa sta vprašanji, ki brez dvoma zahtevata posebno obdelavo, kajti medvedja usluga bi bila bralcu in zgodovinski znanosti, če bi stvari prikazovali senzacionalistično in iztrgano iz celotnega okvira dogodkov in dogajanj.

Mitja Meršol

*O »fifty-fifty« je veliko različnih mnenj, je na srečanju dejal sir William Deakin. »Krivdo« za to krilatico pa je prevzel nase. Deakin je bil namreč tisti, ki je našel kos papirja z napisom 50:50 in je na to spomnil Churchilla. Na sestanku v Teheranu pa je fifty-fifty že postala udomačena igrica. Vendar ni šlo nikoli za geografsko delitev, je poudaril Deakin, ampak za »odstotke vpliva«.

Tito in F. W. D. Deakin v Jajcu

čera v Britanskem imperialnem vojnem muzeju, so bili v uradnem delu in med obroki vedno prežeti z debatami o Drvarju, Trstu, o splošnih in posebnih odnosih med zaveznicami, o srečanju Tito-Churchill v Caserti itd. V iskanju odgovorov, utemeljitev in zgodovinske resnice so se pletle ne samo znanstvene, ampak tudi prijateljske vezi. In prav slednje tudi omogočajo ustvarjalni dialog, kajti, kot je dejal že nekajkrat Bill Deakin, »ravno zato, ker smo prijatelji, se lahko tudi dobro prepiramo.«

Življenje in smrt »fifty-fifty«

Znanstveno polemični duh je spremljal večino razprav tudi na Brdu pri Kranju. Spodbudila jo je Elisabeth Barker s referatom o mednarodnem položaju Jugoslavije ob koncu vojne z naslovom Življenje in smrt

Narava živi... pa tudi umira — odvisno je od človeka

Sindikati spoznavajo resnost varstva okolja Pomembna je politična akcija

Nič novega ne bomo povedali, če rečemo, da so celo med slovenskimi politiki še vedno ljudje, ki menijo (in to celo v javnih intervjujih povedo), da je varstvo okolja le nekakšen »slager sezone«. Tako se temu primerno tudi lotevajo vprašanj varstva okolja, da pristajajo na dnevnih redih nekje na repu, blizu točke »razno«.

Tokrat smo stopili na slovenske sindikate in skušali izvedeti, kako ta organizacija, ki po svoji funkciji mora bdeti nad pravicami delavcev, obravnava vprašanje varstva okolja, kolikšno skrb posveča tem vprašanjem in kakšni so obeti za prihodnost. Poiskali smo Karla Lipiča, sekretarja republiškega odbora sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva Slovenije. Ta sindikalni odbor je namreč prvi ustanovil komisijo za varstvo okolja.

Kaj vas je predvsem spodbudilo k njeni ustanovitvi?

Znotraj našega odbora smo že dlje časa čutili potrebo po ustanovitvi takšne komisije, saj vemo, da se na področju gozdarstva dogajajo stvari, ki neposredno zadevajo varstvo okolja, (kot je na primer sušenje slovenskih gozdov).

Vemo, kako pomembni so gozdovi za Slovence, za naše življenje in delo. Niti zamisliti si ne moremo naše pokrajine brez gozdov, hkrati pa imamo vedno v mislih tudi petdeset tisoč delovnih ljudi, ki jim gozdovi in lesna industrija dajejo kruh.

Poleg širšega, splošnejšega družbenega interesa pa je ožje zainteresirano za varstvo okolja prav gozdarstvo. Gozdovi so tej panogi tako rekoč osnovno sredstvo.

Bodo tudi drugi panožni odbori slovenskih sindikatov ustanovili podobne komisije?

Naša komisija je bila ustanovljena šele v letošnjem novembru. Dala pa je pobudo tudi drugim – s področja industrije, prometa in zvez... Prvi, ki so se odzvali, so bili v odboru za združevanje kemične industrije.

In kaj sledi? Kaj želite doseči?

Ko bodo komisije ustanovljene, bi bilo potrebno na ravni republiškega sveta ustanoviti koordinacijsko telo. To je za zdaj šele ideja. Koordinacija naj bi v okviru sindikalnega delovanja obravnavala teme o varstvu okolja in se povezovala z že obstoječimi organi s tega področja na ravni republike.

Ne bo to spet nova oblika sestankovanja? Kdo pa naj bi bil v teh komisijah?

V njih naj bi bili aktivni ljudje, ki tudi sicer delujejo na teh področjih dela, in sicer kot strokovnjaki za svoje ožje specialnosti. V naši komisiji so večinoma ljudje, ki delajo na področju gojenja gozdov in so s strani gozdnih gospodarstev že tako in tako zadolženi za ugotavljanje škode, ki je posledica onesnaževanja gozdov. Pa tudi za sanacijo te škode...

S področja lesne industrije pa smo vključili v to delo predvsem predstavnike tistih tovarn, ki imajo (ali povzročajo) na tem področju največ težav.

Ali to pomeni, da boste industrijo »prevzgjali« in jo prisiljevali, da bo začela delati po postopkih, ki so v prid varovanju narave?

Za primer naj navedem tovarno Lesonit iz Ilirske Bistrice, kjer je javno mnenje, skupaj z vsemi, ki delajo na področju varstva okolja, doseglo, da so prešli z mokrega (hudo onesnaževalnega) postopka na suhi postopek proizvodnje. Novi postopek je od prejšnjega dražji, če gledamo kratkoročno. Če pa gledamo malo dlje, potem je dražji postopek – cenejši!

Med svoje naloge ste zapisali, da boste vodili politično akcijo za varovanje gozdov in drugega okolja. Kako si to predstavljate?

Tudi mi bomo morali pripraviti celo vrsto predlogov in pobud za uspešnejše ukrepanje proti onesnaževalcem: na področju zakonodaje, pri načrtovanju, pri naložbah (kar zadeva ob-

vezne čistilne naprave), na področju financiranja, v prometu (bencin brez svineca, na primer...) v vsej sferi preventive in represive, pri natančnem izvajanju inšpekcijskega dela...

Naša naloga bo tudi oza-veščati ljudi, odgovorne delavce, ki morajo še

lovnem okolju prizadeva delavca in njegovo zdravje. Zato morajo sindikati sprožiti naravovarstveno akcijo prav v organizacijah združenega dela.

Treba je vedeti, da rešitev ni v visokih dimnikih!

Pred kratkim se je v naših sredstvih javnega obveščanja pojavila novica, da je povzročitelj sušenja iglavcev v Evropi virus (kar je menda ugotovil zahodnonemški znanstvenik). Menim, da je bila spri-

spodarski zbornici Slovenije sestanek splošnih združenj. Na njem je predstavnik elektrogospodarstva izjavil, da se moramo gozdarji v večji meri ukvarjati z biološkimi pristopi in vzgojiti takšne drevesne vrste, ki bodo bolj odporne na onesnaževanje okolja. Ob takšnem razmišljanju se lahko človek vpraša, ali ne bo kdo te ideje razvijal in premišljal tudi o vzgoji takšne sorte človeka...

Poleti sem z Dnevnikovim novinarjem hodil po terenu okrog Šoštanja. Ogledovala sva si tamkajšnje gozdove ter poslušala pripombe kmetov in gozdarjev. Obiskala sva tudi energetike. Predstavnik šoštanjske elektrarne, ki je zadolžen za varstvo okolja, je izjavil, da se mora družba pač odločiti, ali želi ime-

predvsem tako usmerjati naš industrijski razvoj, da bo poraba električne energije ob višji stopnji proizvodnje – manjša in kar najbolj gospodarna.

Sindikati so v Cankarjevem domu v Ljubljani na jesen pripravili okroglo mizo na temo sušenja gozdov v Evropi. Komu je bila namenjena?

Strokovnjakom in širšemu občinstvu. Sodeloval je tudi strokovnjak iz Zahodne Nemčije, iz tamkajšnjega sindikata, kjer je dejavnost prav na področju varstva okolja zelo razgibana.

Se takšnih oblik dela lotevate načrtno, ali gre zgolj za posamične primere?

Letos smo se v sindikatih obravnavanja varstva okolja lotili bolj organizirano.

Pred dnevi ste se udeležili simpozija v italijanski Gorici. Kaj ste obravnavali?

Šlo je za simpozij čebelarjev v okviru njihove tradicionalne prireditve Agricola. Vendar je bilo precej prostora odmerjenega temam o gozdovih. Nadvse zanimivo in z obilico podatkov nam je zahodnonemški strokovnjak predaval o vplivih kemijsko onesnaženega zraka na evropske gozdove. Podobno so se vprašanja lotevali avstrijski referenti, medtem ko so italijanski razpravljavci opozarjali na škodljive vplive škropiv na čebele.

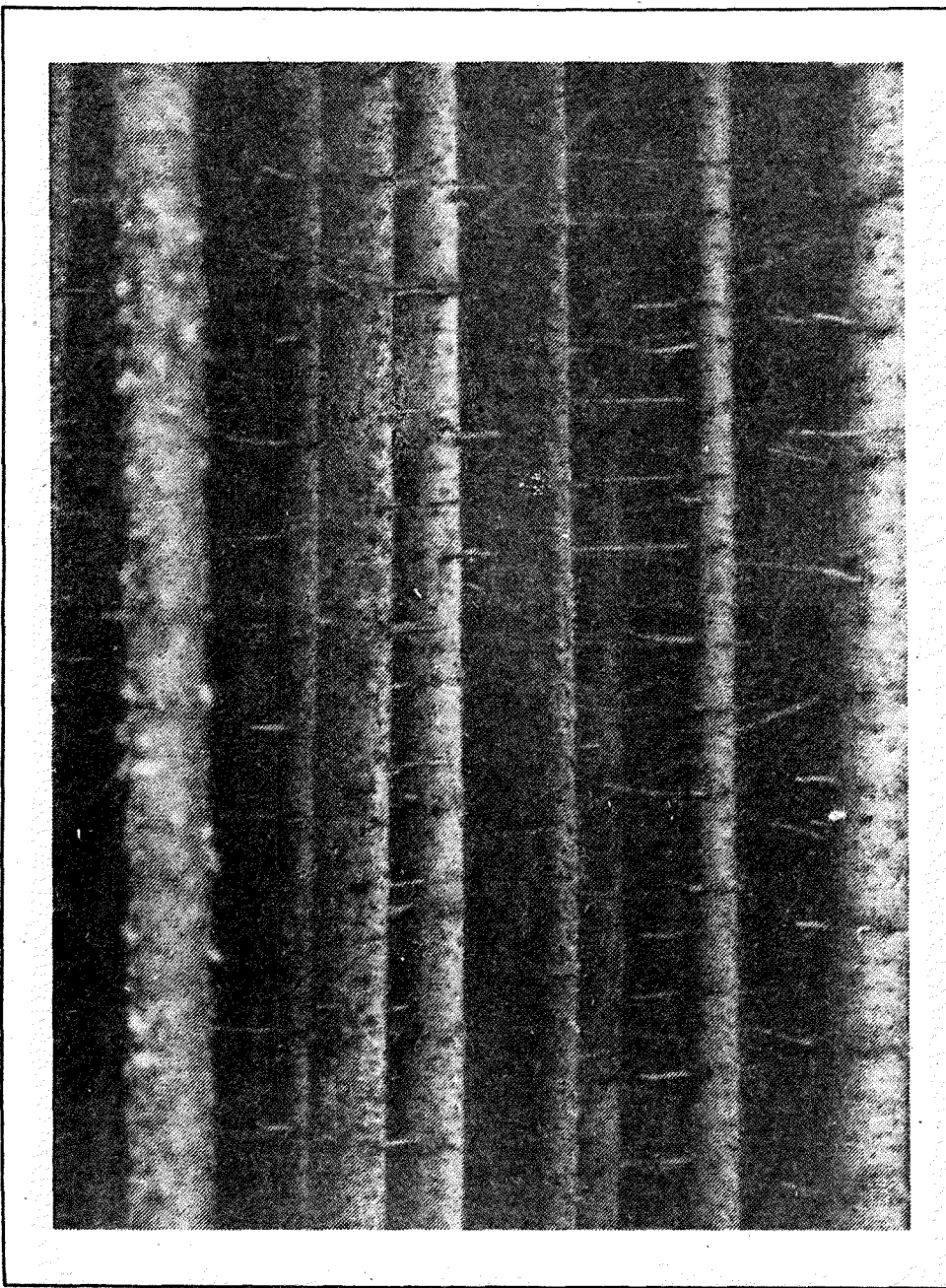
Menite, da je pretok mednarodnega znanja in spoznavanja s področja varstva okolja pri nas zadovoljiv?

Resnici na ljubo je treba povedati, da gre še vedno le za naključna srečanja in posamične izmenjave izkušenj med institucijami. Deloma je to izraz našega še vedno preplutvega zanimanja za to tematiko, čeprav nas v zadnjem času že posledice onesnaževanja silijo k bolj organiziranemu pristopanju.

O varstvu gozdov pa bomo že prihodnje leto zvedeli veliko tehtnega in novega, saj bo v Ljubljani svetovni kongres gozdarjev (IUFRO). Varstvo gozdov bo ena osrednjih tem. Kongresa se bo udeležilo prek dva tisoč strokovnjakov iz več kot sto držav.

A naj za konec tega pogovora ponovim misel svetovno priznanega pokojnega gozdarskega strokovnjaka iz Srbije (po njem se imenuje znamenita Pančičeva omorika). Dejal je: če hočeš uničiti narod, mu uniči najprej gozdove...

B. Ž. J.

zlasti dobro poznati objektivno prizadetost gozdov in posledice onesnaževanja.

Gredo ta prizadevanja vstrie z osnovnimi naloga mi sindikatov?

Delovno in življenjsko okolje sta tesno povezana. Vsaka škodljiva snov v de-

čo dejstva, da povzroča gozdovom veliko škodo prav onesnaženi zrak, novica obravnavana vse preveč senzacionalistično in je našo pozornost preusmerila od bistva problema.

Ali še en tak primer: nedolgo od tega je bil na Go-

ti elektriko ali gozdove – oziroma (ob zgraditvi dragih čistilnih naprav), nadvse drago elektriko. Prepričan sem, da tako ne smemo premišljati. Potrebujemo oboje! Zato pa moramo iskati nove rešitve, nove vire energije in

SKUPŠČINA OBČINE

ŠKOFJA LOKA

Čestitamo za dan armade – 22. december vsem delovnim ljudem in občanom z željo, da varujejo pridobitve socialistične Jugoslavije

SKUPŠČINA OBČINE

IZOLA

Čestita vsem pripadnikom oboroženih sil SFRJ, pripadnikom teritorialne obrambe, civilne zaštite, borcem, aktivistom in vsem delovnim ljudem ob 22. decembru – dnevu JLA

Dragi bralci! Dragi dopisniki!

Tokrat zastavljamo rubriko, ki jo naslavljamo *Iz naših krajev* (ali v zadnjem času, da bi zvenelo lepše in bolj poetično: *Hodil po zemlji sem naši*), v uredništvu pa ji rečemo preprosto *Dopisniki*, drugače, kot ste vajeni – na način kramljanja z vami, ki te članke iz naših krajev pišete, jih berete, jih tehtate in si o njih mislite svoje.

Tako bomo ravnali tudi poslej.

Razlogov je več.

Poglaviten med njimi je ta, da prihaja vaših dopisov več, kot jih lahko razvrstimo na teh nekaj slabo odmerjenih stolpcih, ki so nam na voljo. Vsega, kar napišete in želite prek objave v *Našem tovarišu* sporočiti drugim – po poti, ki smo jo prakticirali doslej, nismo mogli objaviti, vsaj ne sproti, neposredno po tistem, ko vaši dopisi prispejo na uredniško mizo – enostavno ne zmoremo natisniti.

Hkrati pa ni nobenega dvoma, da si tega želimo in nam je žal, če v vsaki izmed števil našega tednika ni poročil o dogodkih, o ljudeh, o dejanjih, o problemih, z eno besedo: o življenjskem utripu vseh naših krajev in območij.

Vemo namreč za svoj dolg. Ta časopis je vaš. V njem mora odsevati življenje našega časa v vseh njegovih raznoterih javnih oblikah.

Na to nas je vnovič – ne prvič – opozorila nedavna seja časopisnega sveta *Našega tovariša*, posvečena povzetku in razčlenitvi sodb, ki so jih o pisanju tega našega časnika izrekli »na terenu«, po vsej Sloveniji, v posameznih občinskih odborih zveze borcev in na ravni medobčinskih svetov, katerih želja in dolžnost je varovati vaša hotenja in pričakovanja, kar zadeva tiskano besedo. Z vseh strani so prišla priporočila, naj o vas, o vaših krajih in ljudeh pišemo več in pogosteje; naj prihajamo med vas sami, kar nas je novinarjev in urednikov v tem našem sicer maloštevilnem uredništvu, oziroma naj se dogovorimo in poiščemo dopisnike, ki se bodo oglašali, sproti in po najboljši možni vesti.

V nekaterih krajih takšne zveste in redne dopisovalce že imamo, v prenekaterem drugem predelu pa ni nikogar.

In prav tega tkanja sklenjene dopisniške mreže, iz katere bodo zares z vseh strani in v pravnem sosledju prihajala poročila o vsem, kar piše v svojo vselej živahno in nikoli dokončano knjigo to naše dinamično življenje, se bomo lotili v novem letu: lotili načrtov, organizirano, in ne nazadnje z vašo pomočjo, dragi bralci in dragi dosedanjji dopisniki. Tudi vi nam svetujte, koga naj poprosimo, da nam bo začel pošiljati novice in poročila ter vseh vrst novinarske zapise iz svojega življenjskega območja.

A seveda ne z namenom, da bi morali v časniku objaviti vse, kar bo napisano, od prve do zadnje besede. V celoti bomo objavljali samo najbolj kleno, najbolj pretehtano zapisane in dodelane sestavke. Dobršen del napisanega nima takšnih obeležij in tudi ne takšnih namer. Marsikaj, kar nam boste v svojih sestavkih sporočili, bomo lahko povzeli v uredniško obdelanih zapisih o življenjskem utripu v posameznih krajih ali predelih naše ožje domovine, pač v želji, da bi v vsaki številki – po tej poti, na način »kramljanja« z vami – razgrnili kar najbolj pestro, raznotero in po možnosti vsestransko panoramo dogajanja v slovenski deželi.

Odvisno od vas, ki boste pisali, in od nas, ki vas bomo k pisanju spodbujali.

In zdaj k stvari – k vsebini naših dopisov in naših povzetkov.

Iz dolenjskih predelov dopisovanje ni kdove živahno. Vse preveč je krajev in dohodkov, o katerih v TV-15 ne zremo ničesar, kar pomeni, da se bomo morali pri »novačenju« dopisnikov še prav posebej potruditi.

Tokrat se nam je iz Žužemberka oglasil Viktor Dragoš – z zapisom ob deseti

obletnici zvezne mladinske delovne akcije Suha krajina, v kateri je doslej sodelovalo prek 6.500 mladincev, ki so gradili in zgradili vrsto vodovodov, kanalizacijskih napeljav in cest oziroma poti, izvajali agromelioracijo kmetijskih zemljišč, prirejali predavanja in pohode in marsikaj prispevali k živahnemu utripu tega

kraja z njegovo okolico. Borci, rezervni starešine, pripadniki teritorialne obrambe in vojaki pa so jim bili vselej pri roki – z razlago spominov na dogodke v minuli vojni pa tudi z organiziranjem uspešnih obrambnih dnevo.

Iz Kočevja nam je isti avtor (Viktor Dragoš) poročal o prireditvah ob dnevu republike. Osrednja proslava v Šeškovem domu je bila namenjena razglasitvi častnih občanov. Listino s to vsebino so prejeli narodni heroji: Jože Boldan-Silni iz Kočevja ter Andrej Cetinski-Lev in Jože Ožbolt iz Ljubljane. Zanimivost te prireditve je bil nastop osnovnošolcev, ki so ponazorili potek kulturne prireditve iz dni narodnoosvobodilnega boja.

Iz Grosupljega – iz občinskega združenja borcev – nam s kraticami podpisani F. Z. poroča o priložnostni slovesnosti, s katero so ob nedavnem prazniku počastili borce, ki so dopolnili 60, 70 in 80 življenjskih let. To letošnje srečanje jubilarov je bilo drugo po vrsti – in po svojem živahnem razpoloženju vseskozi uspešno.

Iz Ribnice (Ribnice na Dolenjskem, kajpak) sta prišla dva »vojaška« dopisa s podpisom Milana Glavonjiča. Poroča o nedavnih športnih tekmovanjih zaposlenih v občinskih štabih teritorialne obrambe in na postajah milice iz občin Čabar, Delnice, Ribnica, Kočevje, Ljubljana Vič, Cerknica in Grosuplje. Blizu dvesto tekmovalcev se je pomerilo v malem nogometu, šahu, streljanju in kegljanju. Zmagala je ekipa iz Kočevske Reke, sledila ji je ekipa iz ribniške garnizije in tretja je bila ekipa ribniških teritorialcev. Sicer pa je bilo najpomembnejše – sodelovati, ne zmagati. Srečanje »najbližjih sosedov« je bilo zagotovo eden najlepših zgledov dobrega medrepubliškega in medobčinskega sodelovanja. O tem, kako je bilo, priča fotografski zapis izza ene od šahovskih miz.

Druga Glavonjičeva ribniška tema je bila izbira – zglednega vojaka, akcija, ki jo že devet let organizirata uredništvo beograjskih Večernjih novosti ter politična uprava zveznega sekretariata za ljudsko obrambo. Letos je kandidiralo 13.000 vojakov, v »finale« pa se jih je uvrstilo 28.

Tem so pred kratkim v Beogradu podelili priznanja, med njimi pa je bil tudi Milan Radević iz ribniške garnizije, fant, ki je sicer doma iz črnogorskega Rožaja, zaposlitev pa si je poiskal v Kruševcu kot optik. Kako postaneš »zgleden vojak« – so ga vprašali. »Za to ni nobene posebne formule«, je odgovoril. »Enostavno ... od prvega dne po prihodu v enoto se moraš živeti v kolektiv, biti discipliniran, biti tovariški, biti zavzet ... to je vse.« Milan Radević je pred odhodom v JLA bil in po vrnitvi iz nje bo dejaven mladinski aktivist v svoji delovni organizaciji.

Prav je zato, da njegov vojaški uspeh zaznamujemo tudi z objavo njegove portretne fotografije.

KOVINARSKA, KRŠKO

ZAKLONIŠČNA OPREMA

Telefon: n.c. (068) 71-055, 72-021 ■ Telex: 36715 YU KOV
S temeljnimi organizacijami združenega dela

TOZD INDUSTRIJSKA OPREMA
TOZD TRANSPORTNE NAPRAVE
TOZD TEHNOSEKVIS
TOZD PRODAJNI INŽENIRING

Ponuja iz svojega bogatega programa projektiranje, izdelavo, montažo, servisiranje in oskrbo z rezervnimi deli

- kompletne postavitve za izdelavo vseh vrst asfaltnih mešanic
- silose poljubnih zmogljivosti za skladiščenje žitaric, močnih krmil ter drugih lahko in težko tekočih snovi
- betonske črpalke na vozilih iz stacionarne
- zaklonsko opremo
- industrijsko opremo za procesno kemijsko in prahramno industrijo ter petrokemijo
- razne rezervoarje za različne pritiske, antenske in televizijske stolpe, jeklene konstrukcije ter naprave za odpravljanje oziroma čiščenje zraka v železarnah in livarnah
- specialno procesno opremo iz nerjavečih in drugih jekel po posebnih zahtevah naročnika

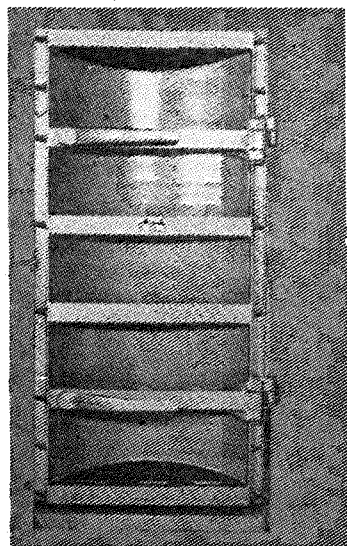
Nadrobnejše informacije nudi
TOZD PRODAJNI INŽENIRING KRŠKO
in predstavništva

– BEOGRAD – Sava center, Milentije Popovića 9 Telefon: (011) 635-111, ali 637-094 ● LJUBLJANA – Riharjeva 38 Telefon: (061) 264-279 ali 282 ● SARAJEVO Telefon: (071) 622-201 ● SKOPJE Telefon: (091) 250-790 ● ZAGREB, Svačićev trg 13/III Telefon: (041) 447-720

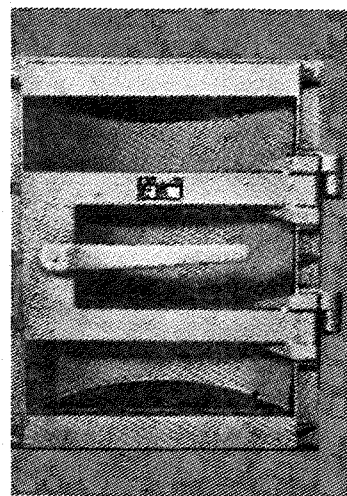
Obiščite nas – zahtevajte ponudbe

Telefon: (068) 71-055, 72-021 Telex: 35715 Yu kov

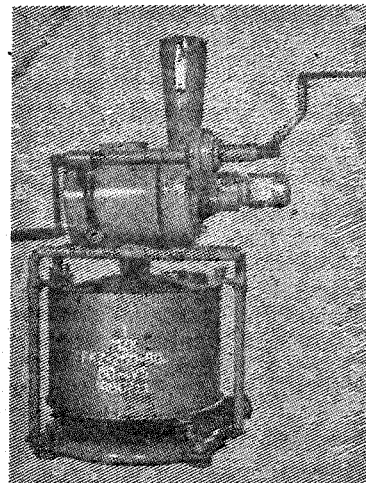
Čestitajo za dan JLA – 22. december vsem pripadnikom JLA, Teritorialne obrambe in Narodne zaščite.

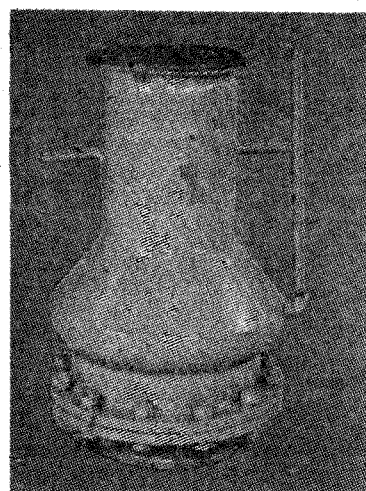
Vrata, odporna proti tlaku (VHP 0,9 MPa) in hermetična

Vratca, odporna proti tlaku (VHP 0,9 MPa) in hermetična

Ventilacijska naprava

Protiudarni ventil

O vsem, kar so nam v tem zadnjem času napisali dopisniki iz **primorskih krajev**, prihodnjic, kajti povsem očitno je, da je poročil z Obale, s Krasa, iz Nove Gorice, iz Ilirske Bistrice, s Tolminskega in od drugod na Primorskem na naših straneh – po zaslugi zvestih in marljivih dopisovalcev – razmeroma največ pa zato ta enotedenski presledek podo- bo pač ne bo skazil.

Ozrimo se proti Ljubljani.

Jožeta Čurina smo prosili, da je obiskal redno skupščino Skupnosti borcev Petnajste udarne divizije v ljubljanskem Domu JLA. Prinesel je govor predsednika skupnosti Albina Štoka (iz katerega bomo bo tednu povzeli nekaj najbolj zanimivih odstavkov), nekaj fotografirskih posnetkov (enega izmed njih objavljamo) in poročilo, ki poimensko navaja prejemnike odličij in plaket 15. udarne divizije.

Prejeli so jih: Viktor Avbelj-Rudi, Franc Hočevnar-Ciril in Janez Vipotnik. Plakete in znake 15. divizije so prejeli: Franc Škof, Mile Pavlin, Andrej Cetinski-Lev, Karel Osredkar-Dimež, Lojze Papič, Edo Medved, Miha Mišič, Stana Kos-Špela, Jože Kovačič-Joco, Jože Lužar, Stane Škrlić in Alojz Rajer-Miško, medtem ko so plakete dobili: Ljudmila Krese, dr. Jože Tivadar, Janko Kuster-Miškin, Anton Ahčin-Pavle, Dušan Martelanc, Ivan Somrak, Lojze Kastelic, Gvido Prašnikar, Stanko Gorjuf, Leopold Kotar, Ciril Plut, Stane Klemenčič, Pionirski odred ju- rišnega bataljona 15. udarne divizije NOVJ – OS Janeza Levca ter vojna pošta 1394 iz Novega mesta, ki nadaljuje izročila NOB in Gubčeve brigade. Dušanu Švari-Duletu pa je bila izročena plaketa občine Novo mesto.

Po podelitvi odličij, znakov in plaket je bil kulturni program, ki so ga pripravili učenci OS Grm in Novega mesta ter Janeza Levca iz Ljubljane, sledilo pa je še prijetno tovariško srečanje.

Marko Pograjc nam je (že pred časom) po- pisal aktiv zveze borcev v delovni organiza- ciji Žito. V njem sodelujeta sto dva člana; večidel so, seveda, že upokojeni. Svoj letoš- nji shod so preželi na avstrijskem Koroš- kem, kjer so obiskali slovenske kraje in posebej spomenike padlih borcev v Svec- ah in v Železni Kapli, zborovali pa so med potjo domov na Jezerskem, v gostišču ob Planšar- skem jezeru, kjer jih je pozdravil generalni direktor Zita Marko Skok in poudaril predv- sem njihovo pripadnost kolektivu. Antonu Kosovelu, dosedanjemu predsedniku odbo- ra aktiva, so zaupali to nalogo tudi za nasled- nji dve leti.

Iz Kleč (pri Dolu) je prišel sestavek izpod peresa Dušana Rebolja – ob devetdesetlet- nici Frančiške Lenčeka. O tem, kako je pote- kal obisk, pričata fotografija in zapis o sreča- nju z jubilarntko.

Veselo in nasmejeno nas je sprejela. Njena živahnost, zgovornost in precejšnja trdnost v hoji so nas prijetno presenetili. Na vpraša- nje, kako je živela, da je tako čvrsta in čila, je pripovedovala: »Ze dolgo časa si kuham ju- ho z dosti zelenjave, brez mesa, popijem mle- ko ter pojem po eno jajce na dan. Kuham si sama. V življenju nisem okusila alkoholnih pijač. Tudi nikoli nisem bila huje bolna. Pred štirimi leti sem še vse delala: prala, likala, urejala vrt in kar je bilo potrebno narediti na njivi. Sedaj mi delajo veselje pravniki, ki me obiskujejo, kar dvanajst jih je. Vnuč z dvema pravnukoma pa živi pri meni.«

Ko smo kramljali o vsakdanjem življenju in minulih letih, se je Frančiška spominjala svoje mladosti. Izhaja iz družine Pečnikar, znane gostilne v Šentjakobu. Dvanajst otrok je bilo pri hiši. Od svojega četrtega do svojega tiriindvajsetega leta, ko se je poročila, je delala pri stricu Gradu v Beričevem. Tudi tam so imeli gostilno in kopico otrok.

Z možem sta imela gostilno v Klečah. Ro- dila je tri hčerke in sina. Med vojno pa se je začelo težko življenje. Sin Franc je odšel v partizane ter padel na Voklem pri Ihanu. Na dom so prihajali partizani. Najmlajša hčerka Jožica, ki je bila takrat stara dvanajst let, jim je kuhala, jih spremljala, hodila je pred njimi in skrbela za varno pot. V začetku leta 1944 so zvedeli, da jih nameravajo Nemci izseliti. Mož in starejša hči Marica sta odšla v partiza- ne, Frančiška in najmlajša sta zbežali čez Savo in se skrivali pri stricu v Kašlju. Nemci so hišo popolnoma izropali in odnesli vse, kar se je dalo. Zažgali je niso, da ne bi zgore- le sosednje hiše. Po vojni so se vrnili domov in začeli iz nič. Mož Franc je prišel kasneje, ker je bil ranjen. Popravili so hišo in obnav- ljali gospodarstvo, sosedje so jim pomagali celo v hrani.

»Frančiški ob tem visokem jubileju želimo še veliko trdnega zdravja – in da bi bila še dolgo med nami,« sklene svoje »poročilo« Dušan Rebolj.

Naš stalni »športni dopisnik« Vinko Bov- con je popisal konec letošnje balinarske se- zone v Šiški. V živahni in dinamični tekmi upokojenih balinarjev se je najbolje odrezala ekipa Hinko Smrekar z Vižmarj-Broda. Fi- nale je bilo na modernem litostrojskem bali- nišču, enem izmed 40 v tej balinarsko aktiv- ni občini: kar deset balinišč je v lasti upoko- jencev. In ni nepomembno, da so si jih zgra- dili s prostovoljnimi lastnim delom.

Pa še: kaj nam je o izletu upokojencev z Vodmatja proti »štajerski deželi« napisal Ludvik Šest? Kdo drugi naj bi bil vodja kot Stane Majcen!? Cilj poti so bili kraji na Koz- janskem: Podčetrtek, Kozje, Trebče... pa, seveda, Kumrovec. V Trebčah so si ogledali muzej in spominski park – ter zavzeto pre- mišljali o tem, kako nadlo teče čas, kako zelo se spreminjamo in kako hitro pozabljamo, kar bi ne smelo toniti v pozabo.

Prostora za vse, kar čaka za objavo, tudi tokrat ni dovolj.

Kar so nam v zadnjem času poslali dopis- niki iz gorenjskega predela, pa tisti iz okolice Domžal, pa Celjani i okoličani, pa neutrudni slovenjgraški »korespondent« Adolf Ankon, ki nas dobesedno zasipa z dopisi... vse to mora, hočeš nočeš, počakati na številko, ki pojde med vas, naše bralce in naročnike, danes teden.

Ostanimo v mislih v **Zasavju**, v Trbovljah, od koder je zapis (in fotografski »doku- ment«) o odkritju spomenika borcem 3. bri- gade VDV (ki je 8. maja 1945 osvobodila revirje) poslal Franjo Marošek. Slovesnega odkritja spomenika, ki stoji ob severni vpad- nici v mesto in je bil predan v varstvo pionir- skemu odredu z Osnovne šole Revirskih borcev, se je udeležila precejšnja množica mladih in starejših krajanov, od osnovnošol- cev do borcev. Prisluhnili so govoru in še

posebej zahvalnim besedam Milana Kožuha, predsednika odbora borcev 3. brigade VDV, saj je prav on pred štiridesetimi leti ob osvo- boditvi kot takratni komisar bataljona prvi spregovoril navdušenim Trboveljčanom... Istega dne popoldne so se sestali delegati vseh štirih bataljonov ter brigade (Revirske- ga, Kozjanskega, Pohorskega in Koroškega) ter se pogovorili o delu in načrtih brigadne skupnosti. Težko že vsi skupaj pričakujejo izid monografije o svoji brigadi, delo Draga Vresnika.

Tudi **mariborski** paket dopisnikov bo mo- ral počakati, da bo teden naokrog, z izjemo poročila o razstavi partizanskih znakov in medalj (izpod peresa Draga Miklavca). Raz- stavo je v Muzeju narodne osvoboditve v mestu ob Dravi pripravil Janez Švajncar (mlajši), čigar opise partizanskih medalj dalj časa objavljamo v TV-15. Ob otvoritvi razsta- ve je govoril dr. Milan Ževart, ravnatelj mu- zeja. Povedal je, da je razstavljenih 89 znakov in medalj, poleg tega pa še vrsta listin, podeljenih enotam narodnoosvobodilne voj- ske, aktivistom OF, borcem Stirinajste, pro- stovoljcem za severno mejo in drugim. Več o razstavi je povedal Janez Švajncar mlajši sam: »Vse, kar smo zbrali na naši razstavi, predstavlja posebno področje negovanja izročil narodnoosvobodilnega boja. To še zdaleč niso običajne značke, zaradi ponazori-

tve in popestritve imamo na razstavi tudi nekaj značk, toda medalje in znaki enot, služb in komand so veliko več. Nič čudnega, da si jih borci pripenjajo skupaj z odlikova- nji. O njihovi posebni vlogi pripoveduje tudi sam videz. Nekateri spominske medalje so izdelane z veliko mero skrbi za likovno po- dobo, in tako so med njimi tudi takšne, ki se bodo zapisale v slovensko likovno zakladni- co, med drugimi gotovo medalje Prešerno- ve, Kosovelove, Cankarjeve in še katere bri- gade, torej medalje, ki so jih oblikovali umetniki, kot so Stane Dremelj, Vladimir Stoviček, Stojan Batič in še nekateri. Tudi najbolj skromno izdelana medalja ali znak opravičata svoje poslanstvo in spominjata nosilca na pripadnost njegovi partizanski enoti... »Razstava je seveda namenjena tako borcem v spomin na njihov boj kot tudi – in še posebej – mladini, ki naj doume veličino žrtvovanja za svobodo... O tej razstavi bomo še pisali.

Za »slovo« od tega sprehoda skozi naše kraje in dogodke preberite še nekaj obvestil:

Borcem – vojaškem obveščevalcem NOB

Zaradi skupnega srečanja ponovno vabi- mo vse borce – vojaške obveščevalce NOB, da pošljejo podatke: ime, priimek, naslov bivanja in enoto, v kateri je deloval med NOB (navesti samo 7. ali 9. korpus oziroma 4. operativno ceno) – tovarišu Janezu Uča- karju, na naslov: Občinski odbor ZZZ NOV, občina Ljubljana Center, Adamič Lundrovo nabrežje št. 2, 61000 Ljubljana.

Ali veste za naslove borcev drugih narodnosti?

Komisija za mednarodne odnose Skupnosti borcev Notranjskega odreda prosi vse borce, ki vedo za naslove borcev drugih narodnosti (Ru- si, Poljaki, Italijani itd.) in so se bojevali v NO, da jih posredujejo komisiji na naslov: MARJAN MIHELJ, Knežak 165, 66253 Knežak ali na OOOZZB NOV Cerknica – Za Notranjski odred. Z navedenimi borci bi se radi povezali zaradi podelitve spominskih medalj in morebitnih pri- spevkov za monografijo NO.

Komisija za MO Skupnosti borcev NO

Udeležite se novoletnega srečanja v Tolminu

Mestna organizacija ZB Tolmin vabi na tradicionalno novoletno srečanje z boga- tim kulturno zabavnim programom. Sre- čanje bo 28. decembra ob 19. uri v Domu JLA. Prijave sprejemamo še do 21. de- cembra. R. D.

Borcem brigad, ustanovljenih v SZ

Borce Skupnosti brigad, ustanovljenih v ZSSR obveščamo, da bo 21. decembra 1985 ob 10. uri zbor skupnosti brigad, na katerem bo predsedstvo skupnosti poro- čalo o dosedanjem delu in pripravah za prejem domicila v občini Celje. Izvolili bomo tudi člane novega odbora in podod- bora za gorenjsko regijo. Ob koncu zbora bo slovesno razvitje prapora naših brigad, nato pa tovariško srečanje, ki se ga lahko udeleže poleg vseh še živčih borcev tudi svojci padlih in umrlih borcev naših bri- gad. Srečanje bo v kinodvorani Center, Cesta JLA 2, Kranj.

Odbor prosi, naj vsi člani skupnosti po- šljejo pisne prijave najkasneje do 15. de- cembra na naslov Odbora skupnosti bor- cev brigad, ustanovljenih v ZSSR: Kranj, Snedičeva 12 (64000).

DOMAČA KNJIŽEVNOST:

Pavle Zidar
OLJČNIK JUDA TADEJA
Franc Zdravec–Miško Kranjec
MED ZEMLJO IN NEBOM
Ferdo Godina
ZAKLENJENI DOM
Evald Flisar
ČAROVNIKOV VAJENEC

PANONIKA

Jože Zdravec
LJUDSKO ZDRAVILSTVO V
PREKMURJU
Franc Novak
PREKMURSKI SLOVAR BELTIN-
SKEGA NAREČJA
Juš Makovec
KORENINE
D. Novak – I. Orešnik – H. Štici
POMNIKI NOB V PREKMURJU IN
SLOVENSkih GORICAH

SOZVOČJE – ÖSSZHANG

Ferenc Móra
ZLATA KRSTA
Sándor Szunyogh
HOVAGY
Več avtorjev 86
NAPTÁR

Knjižni program Pomurske založbe 1985

MOSTOVI

Vathyka-Chaur
REKA JE ŽIVLJENJE (Mostovi z
Laosom)

Ladislav Fuks
MIŠI NATALIJE MOOSMABREJE-
VE (Mostovi s Češko)

M. M. Diabate
LJUDJE IZ KUTE (Mostovi z Ma-
lijem)

Omar Cabezas
GORA NI TAKA KOT NESKONČ-
NA ZELENÁ STEPA (Mostovi z Ni-
karagvo)

Arto Paasilinna
GOZD OBEŠENIH LISIC (Mostovi s
Finsko)

Milorad Pavić
HAZARSKI SLOVAR (Mostovi s Sr-
bijo)

Ninova nagrada 1984

ONA

Han Suyin
DOKLER SE NE ZDANI
Margaret Walker
VYRY DUTTONOVA
Marie Kardinal
IN BESEDE SO RAZKRILE
Mira Mihelič
URE MOJH DNI

PESTI

György Kardos
PALESTINSKA TRILOGIJA
Duncan Kyle
ČRNI CAMELOT
Stefan Heym
KRIZARJI
Matjaž Žigon
LESENI OKLOPNJAK

KLASIKI

Honore de Balzac
EVGENIJA GRANDETOVA

D. H. Lawrence
SINOVI IN LJUBIMCI
Joseph Conrad
ZMAGA

HELIKON

Han Zhenboj
ODVEČNI ČLOVEK
Alberto Moravia
1934 ALI MELANHOLIJA

MAVRICA

Victoria Holt
SRHLJIVI PESEK
Francoise Sagan
POSLIKANA ŽENSKA
Marco Parma
POD OBLEKO PA...NIČ
Wilbur Smith
GROM IN BLISK

PRIROČNIKI

Skupina avtorjev
ŽIVLJENJSKA OBDOBJA
(9 knjig)
Judita Treppo
VSE ZA OTROKA
Več avtorjev
KUHAJMO Z VESELJEM
Jože Faflik
POGRNJENA MIZA

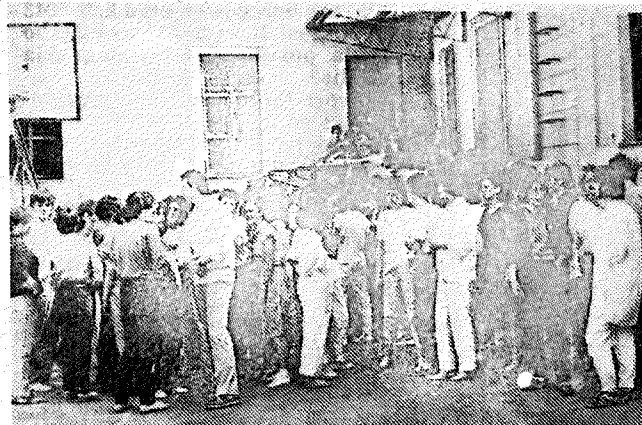
Triindvajseti festival Kurirček v Mariboru

Ustvarjalno in zabavno

Festival kurirček že triindvajset let zapovrstjo spodbuja umetniško ustvarjalnost za otroke in mladino ter s strokovnimi posveti širi poznavanje umetniške ustvarjalnosti med narodnoosvobodilnim bojem. Od 11. do 13. decembra se je v Mariboru odvijal program prireditev festivala, v katerih so nastopali tako mlajši kot starejši ustvarjalci: pionirji oziroma mladinci, ki o koreninah svojega življenja in o narodnoosvobodilnem boju premišljajo, ter borci, ki jim o svojih doživetjih takratnega časa pripovedujejo.

Letos so pionirji pisali in risali na temo: »Vsak moj dan je svoboden.« Na literarni natečaj sta prispela 1102

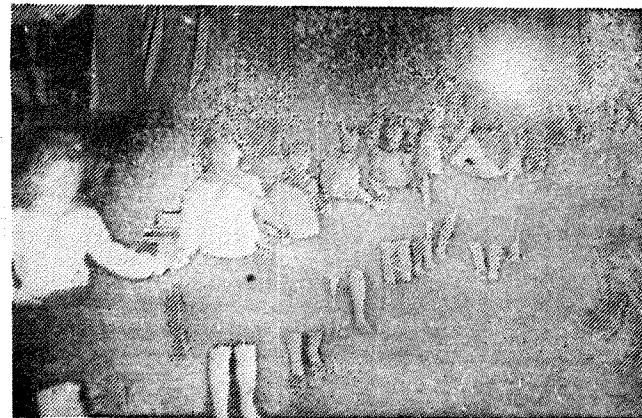
in 37 iz drugih republik Jugoslavije. V likovnem delu natečaja pa je sodelovalo 1676 učencev iz 127 osnov-

Z ubranimi glasovi je izzvenela pesem: »Ko bi vsa ljudstva na svetu kakor vsi mladi na svetu sklenila tako...

spisa iz 148 slovenskih osnovnih šol ter 556 spisov iz 47 osnovnih šol iz drugih jugoslovanskih republik. Komisija je nagradila 50 literarnih prispevkov iz Slovenije

nih šol Slovenije, 395 likovnih izdelkov pa je prispelo iz 13 osnovnih šol drugih republik. Nagradili so jih petinpetdeset. Sicer pa so si udeleženci festivala, in seveda

Najbolj prisrčno je bilo seveda kolo

tudi drugi, ki jih je to zanimalo, lahko ogledali razstavljenja pionirska dela; osrednja likovna razstava z 225 izdelki je bila v prostorih mariborske pedagoške akademije, več manjših pa v mariborskih osnovnih šolah, medtem ko je bila knjižna razstava v Pionirski knjižnici.

Nagrad pa niso prejeli samo mladi ustvarjalci, ampak tudi odrasli, ki pišejo za mlade. Na literarni del natečaja za odrasle je prispelo 33 del, od tega štiri dramska, na glasbeni del pa 6 skladb. Najvišje priznanje festivala Kurirček, priznanje partizanskega kurirja je prejel književnik Ivan Potrč.

Razglasitev izida natečaja v veliki dvorani doma JLA je popestril izjemen kulturni program. Učenci osnovne šole Bratov Polančičev so pod vodstvom svojih mentorjev s pevskimi, recitacijskimi in plesnimi točkami vnesli vso svojo mladostno živahnost. Najmlajši so zaplesali kolo. Pa kako spretno! Izvabili so navdušenje med vsemi v dvorani, še posebej med književniki iz vseh naših republik in pokrajin, ki so sedeli v prvih vrstah. Da, tudi oni so s svojimi nastopi počastili festival. Pera Budak iz Zagreba, priljubljena Neža Murer, Valerija Škrinjar iz Sarajeva s svojo pesmijo: »Kako te ne bi ljubila domovina? V tvojih vodah blestijo solze mojih prednikov...« pa Rifat Kukaj iz Prištine, ki piše za odrasle in otroke, in sicer tako, da motive povzema iz ljudske poezije in jih dopolnjuje, pa Mirko Petrovič iz Biograda, ki realno opisuje življenje dečkov predvojnih, vojni in povojnih dni.

V festivalskih dneh je bilo več literarnih srečanj naših pesnikov in pisateljev iz vseh republik in pokrajin. Omenimo samo tista v petkovem dopoldnevu: književniki, borci in starešine JLA so obiskali osnovne in sred-

nje šole v Mariboru, Ptuj, Lenartu, Slovenski Bistrici, Celju in Ljubljani. Povsod so jih navdušeno sprejeli. Kako je bilo v šolski knjižnici v Slovenski Bistrici, nam je povedala Albinca Hočevar-Mali: »Odzvonila je ena šolska ura, odzvonila druga, učenci bi nas pa še kar naprej poslušali; bodisi mene, ki sem jim pripovedovala o svojih partizanskih dogodivščinah, ali pa moja dva spremljajoča tovariša, ki sta recitirala svoje pesmi.

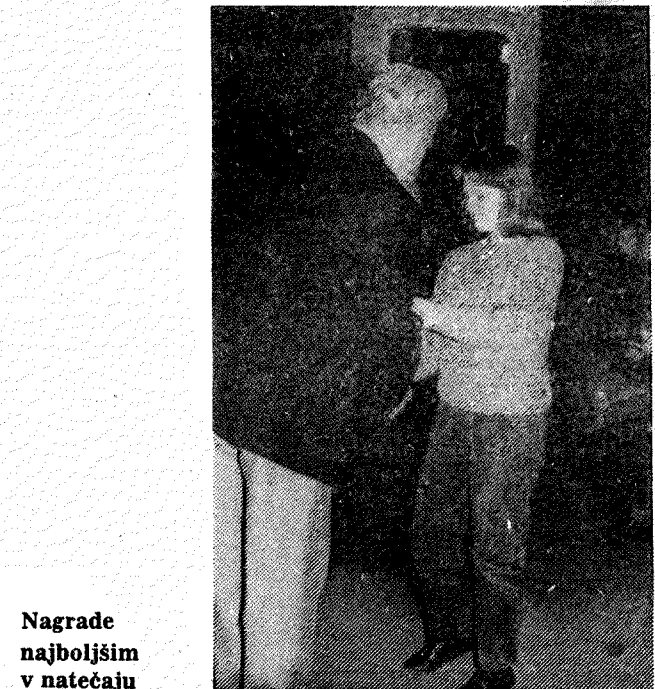
Zadnji dan festivala je vedno namenjen strokovnemu posvetu.

Teme obravnavajo ljudsko umetnost med narodnoosvobodilnim bojem. Lani je bila to etno-muzikološka ustvarjalnost na jugoslovanskih tleh v tistem času, letos so dali prednost partizanski ljudski pesmi, anonimni in ne anonimni, porojeni iz trpljenja, zapisani ali drugače ohranjeni. Izbrani drobci na izrazito strokovni ravni so ob koncu posveta dali celostno podobo partizanske ljudske pesmi v jugoslovanskem prostoru, predvsem pa je posvet pokazal veliko zanimanje za raziskovanje te teme.

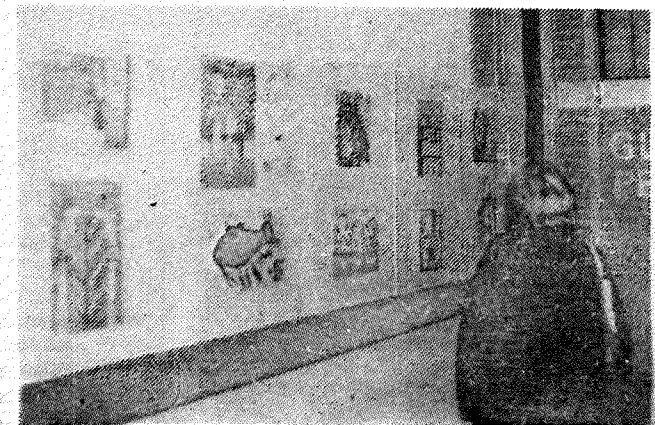
Nismo omenili recitala iz sodobne poezije in proze v spletu z glasbo ter plesno izraznimi prvini z naslovom Biti človek, ki je dopolnil četrtkov večer, kot tudi ne petkovega literarnega večera za mariborske občane v mariborski knjižnici; nič nismo rekli o predstavi Igra o zmaju, ki jo je SNG Maribor prikazalo mariborskim pionirjem; in verjetno bi našli še kaj, kar je polnilo spored prireditev letošnjega 23. festivala Kurirček. Skratka, bilo je prijazno, resno in šaljivo, ustvarjalno in zabavno, lahko bi rekli za vsakogar nekaj. Če se ljudje vračajo na svoje domove z zadovoljnimi obrazi, potem je prireditev dosegla svoj namen. In tako je v Mariboru ob slovesu tudi v resnici bilo. Živa Drole

Pesniki in pisatelji iz vseh republik in pokrajin Jugoslavije, ki so se udeležili festivala, so z zanimanjem prisluhnili dogajanju na odru

Nagrade najboljšim v natečaju

Osrednja razstava likovnih izdelkov pionirjev v prostorih Pedagoške akademije Maribor je predstavila 225 del

Armada miru in svobode

Svoboda je sonce,
ki nas greje,
to so ptice
in cvetoče veje.
Svoboda je ladja,
ki pluje preko oceana
vsa vesela in razigrana.

Veter, vihar in voda,
vse to je svoboda.
V noči se sliši strašni prepir –
tam išče svoboda zaslužen mir.

Tanki glas iz doline odmeva,
stražar na meji sameva.
Straža za stražo,
povelje povelju sledi,
da lahko naš vsakdan
srečno živi.

BRIGITA CIZELJ, 7. b.
OŠ Artiče

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Naša armada brani mir

V nedeljo bo naša armada slavila svoj praznik. Seveda, že 22. december bo! Naši mladi dopisniki so nam ob tej priložnosti napisali nekaj svojih premišljanj. Marija Krapež in Jože Logar iz osnovne šole Col pišeta o svojih bratih v vojski in o vsem kar sta tam doživela. Več spisov na to temo je prispelo iz osnovne šole 12. SNOUB Krmelj. Nekoliko drugačen od drugih pa se mi zdi sestavek Simona Bratina iz 5. e razreda osnovne šole Borisa Kidriča iz Ajdovščine. Vredno se je ustaviti ob njem, saj našo armada prikaže z druge strani, in ne kot oboroženo vojsko, kakor si jo največkrat predstavljamo. Pravzaprav je ta druga plat zelo pogosta, in sploh ne skrita. Pa pogledjmo, kaj piše Simon:

»Razen dela in nalog, ki jih morajo vojaki opraviti vsak dan, velikokrat pomagajo pri elementarnih nesrečah in požarih. Zgodilo se je lani poleti. Vrnili smo se z dopusta, ko je nenadoma zatulila sirena in naznanila, da nekje gori. Stekel sem iz hiše in čisto blizu zagledal oblake dima, ki so se valili proti

nebu. Na Slokarjevem seniku se je vnelo seno. Poleg gasilcev in sosedov so na pomoč priskočili še vojaki, ki so se res popoldan in vso noč trudili pogasiti ogenj in obvarovati pred požarom sosednje hiše. Iz hleva so odpeljali sedem glav živine, odkrili so streho in odvažali mokro osmojeno seno. Šele v zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne jim je uspelo pogasiti ogenj.

Vojaki pomagajo tudi pri gradnji in popravilu vodovodov, kopanju jarkov in pri raznih drugih težkih delih. Med trgatvijo pa pomagajo trgati grozdje. Še bi lako našteval dela, ki jih opravljajo vojaki in s tem pokažejo, kako si morajo ljudje v naši domovini med seboj pomagati.

Res je, Simon, toliko je stvari, ki jih ob naši vojski pozabljamo. Mislimo samo na to, da imamo dobro oboroženo armada, pogumne fante, ki so pripravljeni braniti našo domovino, in da takrat, ko naši graničarji na obmejnih karavlah izmenjujejo nočne straže, mi lahko mirno spimo. Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Oče in morje

Moj očka je služil vojsko v Pulju. Učil se je braniti naše morje. Bil je na vojaški ladji. Ker je bil dober vojak, je postal vodja desetine. Zadolžen je bil za ladijski top. Bil je tudi na straži – čuval je ladjo, jo čistil in pleskal. Služil je dve leti.

Ker sta mu bila morje in ladja všeč, se je po končanem služenju vojaškega roka vkrcal na trgovsko ladjo. Sedaj pluje po širnih morjih. Če pa bi bila vojna, bi se takoj vrnil in bi branil naše morje in našo domovino.

KATJA PIBERNIK, 3. r.
OŠ 12. SNOUB Krmelj

Moj oče vojak

Oče je služil vojaški rok v Mariboru. Bil je puškomitraljezec. Pozneje pa je postal kuhar. Velikokrat mi pripoveduje dogodivščine. Pravi, da mu je čas hitro minil. Nekaj je bilo zelo vzornih. Med njimi je bil tudi moj očka.

Dobili so nagradni dopust. Ko je prišel na dopust, je bil najbolj srečen. Na to nagrado je še sedaj ponosen.

Ko zrastem, bom tudi jaz vojak.

DEJAN STARINA 3. r.
OŠ 12. SNOUB Krmelj

Vojaki

Vsak zdrav moški služi vojaški rok. Tudi moj oče je nosil puško in se učil braniti našo domovino. Mi otroci, smo ponosni, kadar srečamo vojake. Imamo jih radi, saj nam branijo domovino.

Sedaj, ko se približuje nji-

hov praznik, jim želimo, da bi bili uspešni pri učenju in vajah, da bi jim čas hitro minil in da jim ne bi bilo treba nikoli resnično prijeti za orožje in streljati na sovražnika.

AMADEJA RESNIK, 3. r.
OŠ 12. SNOUB Krmelj

Vera Vehovec

V Žužemberku smo se novembra poslovili od 73-letne Vere Vehovec, znane revolucionarke in aktivistke. V naprednem gibanju je delovala že pred vojno, v NOG se je vključila 1941. leta. Niti hudi meseci internacije niso uničili njene volje, saj je takoj po vrnitvi (1943) nadaljevala s svojo revolucionarno aktivnostjo, bila pa je tudi delegatka na konferenci AFŽ na Dobrniču. Čeprav ji je novembra 1943 padel mož, je na svojih ramenih nosila skrb za 5-člansko družino, in ni klonila. S se večjo vmeno se je posvetila boju proti okupatorju. Z enako prizadevnostjo se je po vojni vključila v družbeno-politično dogajanje svojega kraja in širše družbene skupnosti.

Jože Rogelj

Maja je umrl Jože Rogelj-Jaka. Rodil se je 1906. leta v Preserjah pod Krimom. Od 1942. leta je bil borec NOV. Najprej je bil v 1. bataljonu Notranjskega odreda in Sercejeve brigade, s katero se je udeležil pohoda 14. divizije na Štajersko. Bil je tudi odposlanec slovenskega naroda na zboru odposlancev v Kočevju. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Janez Horvat

Septembra smo se na Trnju pri Črenšovcih poslovili od Janeza Horvata, rojenega 1909. leta. Že 1941. se je pridružil prvoborcem na Trnju, ki so sodelovali z narodnim herojem Stefanom Kovačem. Bil je kurir in udeleženec zbora aktivistov na Kamensčicah 1941. leta.

Ferdo Flajmiš

Novembra smo se poslovili od Ferda Flajmiša-Iztoka, rojenega 1920. leta v Strazišču pri Prevaljah. Z aktivnim delom za NOB je začel maja 1942. leta, februarja 1943. se je priključil 1. škofješki četni, od koder je bil poslan v 2. bataljon Dolomitskega odreda. Maja 1943. leta je bil spet poslan na Koroško v 1. koroško četo. Ob ustanovitvi 1. koroškega bataljona je postal komandir grupe VOS. To nalogo je opravljal vse do ustanovitve VDV in Ozne za Štajersko in Koroško, ko je bil imenovan za pomočnika pooblaščenca Ozne za Ziljsko dolino. Decembra 1944 je bil hudo ranjen in se je zdravil v partizanskih bolnišnicah do osvoboditve. Po okrevanju se je ponovno vključil v ma tično enoto Ozne. Zaradi invalidnosti je bil 1945. leta demobiliziran. Po vojni je opravljal različne družbenopolitične dolžnosti. Prejel je več vojaških in povojnih odlikovanj in priznanj. Imel je čin rezervnega majorja JLA.

Mira Pepelnak

Novembra smo se sorodniki in prijatelji ter njene tovarišice iz zapore Fossombrone v Italiji na ljubljanskih Žalah poslovili od Mire Pepelnakove. Spomnili smo se, kako se je Mira vključila v NOB, hodila na sestanke, brala in razpošiljala ilegalne letake in brošure. Sivala je srajce za partizane. Poleti 1942. je bila izdana, aretirana in pred vojaškim sodiščem obsojena na 11 let strogega zaporu. V ženskem zaporu Fossombrone v Italiji je 14 mesecev prestajala kazen v samici. Po kapitulaciji Italije se je po posredovanju slovenskega Rdečega križa s tovarišicami vrnila v Ljubljano, kjer je bila ponovno preganjana.

Janez Šega

Januarja smo se v Loškem potoku poslovili od Janeza Šega, rojenega 1914. leta v Segovi vasi. Takoj po okupaciji se je udeležil akcije trgovanja italijanskih plakatov, slik in zastav. Aretiral so ga in na vojaškem sodišču na Reki obsodili na 18 mesecev ječe, ki jo je prestajal vse do kapitulacije Italije. Po vrnitvi domov je vstopil v 8. SNOUB Levstikovo. Bil je ujet in interniran v Slezijo. Odlikovan je bil z redom za slug za narod s srebrno zvezdo.

Angela Pletersšek

Oktober smo se v Trziču poslovili od Angele Pletersšek. Rodila se je pred 72. leti v Poljanah. Skupaj z možem je 1943. leta začela delati zan NOG. Avgusta istega leta pa je organizirano delala v AFŽ. Sivala je perilo za partizane. V mozevi delavnici so osnovali delavnico za izdelavo ročnih bomb, preskrba materiala pa je bila v veliki meri Angelina skrb. Ko je odšel mož v partizane, je nadaljevala delo v delavnici.

Milan Pelicon

Septembra je v bolnišnici v Novi Gorici umrl 64-letni aktivist in borec Milan Pelicon iz Standraža. Bil je aktivist, ki se je že zgodaj vključil v NOB. Septembra 1943. leta se priključil Goriški brigadi in kasneje Gradnikovi. V NOV se je izučil za radiotelegrafista. Po vojni je vse do 1956. leta deloval v organih za notranje zadeve, nato se je vrnil domov v Standraž, kjer se je posvetil zasebnemu gostinstvu. Aktiven in delaven je bil v organizaciji ANPI-VZPI, v kulturnih, športnih in drugih organizacijah. Za zaslu-ge med vojno in po njej je prejel vrsto odlikovanj in priznanj.

Krajevna organizacija ZB NOV Rožna dolina Ljubljana sporoča, da so umrli njeni člani:

Ivan Babšek, rojen 1894. leta, aktivist OF od 1943. leta,

Josipina Čuperle, rojena 1899. leta, aktivistka AFŽ od 1943. leta,

inž. Draga Jelusič, rojena 1921. leta, bila je mladinska aktivistka od 1941. leta, nato zaprta v Italiji, po vrnitvi je ponovno delovala kot mladinska aktivistka,

dr. Ivan Komelj, rojen 1923. leta. Bil je v italijanski internaciji, na terenu Novega mesta je deloval kot mladinski aktivist,

Alojzija Košir, rojena 1897. leta, mati padlega borca in članica ZB,

Boris Makovec, rojen 1921. leta, deloval je kot aktivist OF, nato je bil interniran in zaprt vse do osvoboditve v Trstu in na Bavarskem,

Marija Mesec, rojena 1901. leta, od 1942. je aktivno sodelovala z NOG,

Ivo Pirkovič, rojen 1909. leta, spomeničar od 1941. deloval je na terenu ter bil v partizanih,

Emilija Poznič, rojena 1913. leta, od 1942. je delovala na terenu v Ljubljani, nato je bila internirana v Peruggio, po vrnitvi pa je ponovno delala za OF,

Lina Šušteršič, rojena 1918. leta; aktivno in organizirano je delala na terenu, bila je nosilka partizanske spomenice 1941,

Stane Zorec, rojen 1902. leta, aktivist OF je bil od 1941. leta in član kvarta OF Bežigrad. Leta 1944 je bil odpeljan v Dachau.

PRAVNI SVETOVALEC

S. P. K. Koliko bo znašala od 1. januarja 1986 pokojnina kmetov-borcev NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943, ki so bili upokojeni po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov?

Odgovor: Po sklepu o akontativni uskladitvi pokojnin s 1. januarjem 1986, ki ga je dne 11. novembra 1985, sprejela skupščina Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, bo znašala od 1. januarja 1986 pokojnina kmetov-borcev NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943 začasno najmanj 31.019,17 din, torej toliko kot najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo.

★

A. B. S. Ste borec NOV pred 9. 9. 1943 in bi radi vedeli, za koliko se vam bo povečala pokojnina od 1. januarja 1986 dalje?

Odgovor: Po sklepu o akontativni uskladitvi pokojnin s 1. januarjem 1986 (Urad. list SRS št. 38/1985) se bodo od 1. januarja 1986 za 14 odstotkov povečale tudi vse pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943, odmerjene od zadržane pokojninske osnove.

★

I. L. K. Ste mirovni vojaški invalid III. stopnje s pravico do dodatka za potrebo in tujo pomoč. Odobreno vam je tritedensko klimatsko zdravljenje v toplicah. Ali ima pravico do brezplačne vožnje tudi vaš spremljevalec, ki bo potoval z vami v toplice?

Odgovor: Kadar potuje vojaški invalid od I. do IV. skupine, ki mu je bila priznana pravica do dodatka za potrebo in tujo pomoč, da bi uveljavil oziroma užival pravice po zakonu o temeljnih pravicah vojaških invalidov, ima pravico do brezplačne vožnje tudi za spremljevalca, ki mu med potjo streže in pomaga, in sicer ob odhodu in vrnitvi.

★

Z. B. K. Ste kmet borec in vam je čas udeležbe v NOV priznan od 11. 10. 1944 do 15. 5. 1945 v dvojnem trajanju. Kakšna olajšava vam gre pri odmeri davka iz kmetijstva?

Odgovor: Po 70. členu noveliranega zakona o davkih občanov (prečiščeno besedilo zakona - Urad. list SRS, št. 32/1985) se kmetom borcem, ki so bili udeleženci NOV in imajo čas udeležbe ali čas aktivnega in organiziranega dela v NOB priznan v posebno dobo v dvojnem trajanju z začetkom pred 1. 1. 1945 do 15. 5. 1945 odmerjeni davek od kmetijstva zniža za 20 odstotkov.

★

M. G. V. Ste upokojenka - borka NOV. Prejemate tudi denarno nadomestilo za 5 odstotkov telesno okvaro, ki je posledica bolezni. Koliko bo znašalo denarno nadomestilo od 1. januarja 1986?

Odgovor: Po sklepu o začasni višini denarnih nadomestil za telesno okvaro (Urad. list SRS št. 38/1985) se bodo s 1. januarjem 1986 začasno uskladila nadomestila za telesno okvaro za 78 odstotkov, to je za odstotek porasta vseh pokojnin na podlagi gibanja osebnih dohodkov do 1. januarja 1986. Tako bo znašalo nadomestilo za telesno okvaro šeste stopnje (50 odstotkov telesna okvara), ki je posledica bolezni - 1.681 dinarjev na mesec začasno od 1. januarja 1986.

★

J. A. Š. Katere pokojnine se v letu 1986 ne bodo uskladile?

Odgovor: Od 1. januarja 1986 se bodo uskladile in ustrezno povečale vse pokojnine (starostne, invalidske, družinske), razen pokojnin, pri katerih so bili za izračun pokojninske osnove upoštevani osebni dohodki oziroma osnove zavarovanja iz leta 1985, in pokojnine, pri katerih so se osebni dohodki oziroma osnove zavarovanja valorizirale na leto 1984, in sicer ne glede na to, katero obdobje je bilo podlaga za izračun pokojninske osnove in odmero pokojnine.

Jože Jakomin-Crni

V vrstah borcev Kočevskega odreda in enot Petnajste divizije je nastala boleča vrel - v smrt je omahnil Jože Jakomin-Crni, upokojeni generalpodpolkovnik in visok vojaški starešina v najvišjih poveljstvih JLA.

Rodil se je 4. februarja 1918 v Vnanjih Goricah pri Brezovici. Izučil se je za obrtnika dimnikarske stroke. Opravljanje obrti mu je omogočalo tesen stik z ljudmi. S pomočjo brata, ki je bil predvojni komunist, se je seznanil z literaturo o delavskem gibanju in razrednem boju. Tako se mu je odprl svet novih spoznanj. Ta spoznanja so ga privedla v vrste prvih organizatorjev vstaje na območju Brezovice in okolice. Pri tem je vredno omeniti sestanek pripadnikov OF, sklican avgustovske nedelje enainštiridesetega v gostilni Erbežnik v Vnanjih Goricah: navzočih je bilo kakih 50 ljudi, kar priča o množični pripravljenosti prebivalstva na ljudsko vstajo.

Do odhoda v partizane je sodeloval v več drznih akcijah: v odpravljanju orožja in streliva v Dolomite, pri pripravi kresov, pri raznašanju ilegalne literature ipd. S partizanskimi enotami je imel stalne stike, saj so s Kočljeka, Krma in Mokra pogosto prihajale v dolino.

Desetega decembra enainštiridesetega je odšel s skupino trinajstih prostovoljcev z Brezovice in okolice v partizansko enoto, ki je taborila na Kočljeku. Ta skupina tedaj še ni imela svojega imena. Iz nje in drugih partizanskih skupin je približno 10. januarja 1942 nastal Bataljon Ljuba Šercerja. V njem je bil Jože Jakomin-Crni mitraljezec, ki je sejal smrt v italijanskih vrstah med boji na Bezuljeku in Kočljeku 15. in 16. januarja ob napadu na železniško postajo Verd 2. februarja, v bojih okoli Mokra marca in še v vrsti manjših spopadov. Konec marca je enota prišla na Kočevsko in se utaborila na Stružnici. Iz nje in novih prostovoljcev so 16. aprila v vasi Preža formirali odred, iz katerega je po nekajkratnih preformacijah zrasel Kočevski bataljon. Ta je odigral v razvoju NOB izjemno pomembno vlogo ne samo zaradi dogajanj na Kočevskem (prvo osvobodeno ozemlje na Slovenskem, prvi narodnoosvobodilni odredi, zlito sodelovanje partizanov in prebivalstva), pač pa je bilo njegovo delovanje zelo odmevno v širšem slovenskem prostoru, ki ga je zajela množična vstaja spomladi 1942. Crni je poleg vojaških dolžnosti v odredu opravljal tudi pomembno vlogo politične-

ga dejavnika na terenu, med aktivisti Osvobodilne fronte in partijskih celic. Rezultat tako usklajene družbenopolitične prakse med »vojaki« in »civilisti« je bil, da na Kočevskem sovražniku ne takrat ne kasneje ni uspelo organizirati bele garde.

Zaradi svoje hrabrosti in bogatih bojnih izkušenj je Crni hitro napredoval. Postal je komandir čete v Kočevskem bataljonu, bil kmalu po ustanovitvi Cankarjeve brigade imenovan za namestnika komandanta 2. bataljona, napredoval v političnega komisarja Petnajste brigade in končal svojo vojaško kariero kot politični komisar Petnajste divizije. Po osvoboditvi je opravljal dolž-

nosti pomočnika komandanta korpusa in pomočnika komandanta Zagrebskega vojnega področja. V Ljubljanskem armadnem področju je bil sekretar konference ZKJ. Končal je tudi najvišje vojaške šole.

Crni je bil hraber borec. Bil je strog, zahteven in pravičen do drugih, a še bolj zahteven do samega sebe. Borci so govorili: »Radi se bojujemo pod poveljstvom Crnega. Ob njegovem vzoru postanejo smeli tudi tisti, ki prej niso izkazovali kakih posebnih borbenih lastnosti. Zlasti borci Kočevskega odreda in vsi občani Kočevske so ponosni, da je imel tako veliko zaupanje do kočevskega življa. V svojih spominih je zapisal: »... v svoji vojaški karieri ne prej ne kasneje nisem imel takšne enote. S temi kočevskimi fanti lahko grem povsod v najtežje boje. Prepričan sem, da me tudi v najbolj kritičnih trenutkih ne bodo pustili na cedilu. Če bi bilo še kdaj potrebno, potem si še vedno želim biti komandir teh in takšnih borcev...!«

Bil je pogumen mož pokončne drže, zavzet za svoje ideale, široko človeško odprt, znal se je približati slehernemu človeku, zlasti preprostim ljudem.

Tak bo ostal v spominu vsem, ki so se skupaj bojevali in so ga spoštovali.

Nace Karničnik

Sobota, štirinajstega decembra na Pokljuki
Foto: Marjan Ciglič

Šesti smučarski tek Gorenjskega odreda

Prva spominska rekreativna, smučarsko tekaška prireditel je že bila, prva množična tekaška prireditev pa bo prvo nedeljo v januarju, to je petega januarja 1986, v prijazni gorenjski vasi Cerklje ob vznožju Kravca. Tamkajšnji prizadeveni organizatorji pripravljajo že šesti cerkljanski množični smučarski tek, ki nosi ime po gorenjskem odredu.

Kot vsa leta doslej bodo imeli tekmovalci na voljo dve progi, in sicer je prva dolga petindvajset, druga pa sedem kilometrov. Na daljši progi se bodo pomerili člani v dveh kategorijah, do štirideset in nad štirideset let starosti. Isto progo bodo pretekle tudi tekmovalke do trideset in nad trideset let starosti. Na sedem kilometrski progi bodo tekli manj pripravljeni rekreativci, pionirke in pionirji. V posebni kategoriji na tej progi bodo letos drugi tekli tudi udeleženci narodnoosvobodilnega boja, njihov tek se imenuje po našem časopisu.

Organizator je pripravil za tekače tudi dvojne novice. Tako ne bo poprejšnjih prijav, ampak bo prijava za start možna šele na dan teka, in sicer od šeste do devete ure. Za to pozivajo vse tekače, naj pridejo v Cerklje prej, in ne zadnje minuto. Druga novost pa je start. Tekmovalci, ki bodo tekli na petindvajset kilometrov, bodo startali ob desetih, tisti, ki bodo tekli sedem kilometrov, pa petnajst minut kasneje. Tako se bodo izognili gneči na odcepu krajše pro-

ge. Čeprav so se v Smučarski zvezi Slovenije dogovorili, da bi bila štartnina na množičnih prireditvah največ 500 dinarjev, so se v Cerkljah dogovorili, da bo pri njih samo 300 dinarjev, pionirji in pionirke je ne plačajo. Start in cilj teka bosta blizu Zadrugnega doma, to je tam kot vsa leta doslej.

V Cerkljah kakor tudi na drugih množičnih smučarskih tekaških prireditvah je prepovedan drsni korak - sitonen. Vsakega smučarja, ki ga bo uporabljal, bodo sodniki diskvalificirali že na progi, tako da mu bodo vzeli štartno številko.

Vse udeležence čakajo po končanem teku spominske medalje. Zlate bodo dobili vsi tekmovalci, ki bodo imeli do dvajset odstotkov večji čas kot zmagovalci, srebrno tisti, ki bodo imeli od 21 do 50 odstotkov zaostanka in bronasto vsi z več kot 50 odstotki zaostanka za zmagovalcem.

Ob tej tekaški prireditvi bo v Cerkljah še vrsta drugih. Tako bo v Osnovni šoli Simon Jenko odprta razstava o Gorenjskem odredu. Organizator pravi, da bo odprta tudi na dan tekovanja, in si jo bodo tekmovalci in njihovi spremljevalci ter gledalci lahko ogledali.

Vse borce, smučarje tekače vabimo, naj pridejo 5. januarja 1986 v Cerklje na Gorenjskem in s sodelovanjem na teku počastijo spomin na Gorenjski odred in žrtve nacističnega nasilja pod Kravcem.

Bojan Kuntarič

Sutjeska za danes in jutri

V dolini Sutjeske, dolini junakov in legendarnih junaštev naroda, ki se je v ognju druge svetovne vojne prebijal med sovražnikovim ognjem, je ostala živa podoba zadnjih dni in dogodkov, ki ne bo zbledela niti pred očmi novih rodov. Kajti za to bo v prihodnje poskrbela nova muzejska zbirka o bitki na Sutjeski, ki jo je 15. decembra odprl predsednik CK ZK BiH Mato Andrić na Tjentištu.

Andrić je v svojem otvoritvenem govoru med drugim tudi dejal: »Ko neka skupnost nastaja na ta način, ko njene temelje gradi toliko skupaj prelite krvi, je to velika in trajna obveznost za vse generacije, ki morajo to vrednoto varovati in jo razvijati...« Zato, je dejal govornik, je bitka na Sutjeski tudi močna inspiracija za naše nove boje.

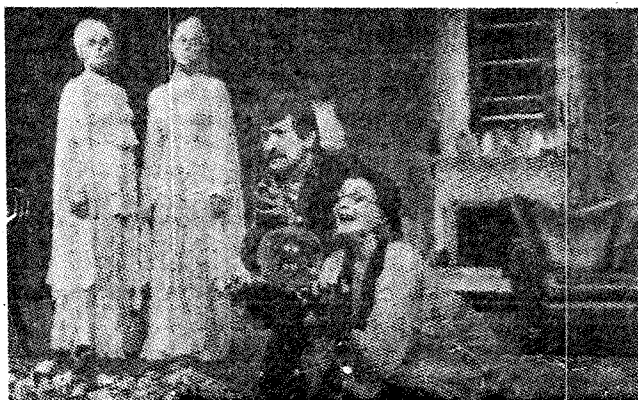
Štiridesetletnica Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta

Osrednja zamejska kulturna ustanova Slovensko stalno gledališče je v nedeljo slovesno proslavilo v tržaškem Kulturnem domu 40-letnico ustanovitve in neprekinjenega umetniškega ustvarjanja v materinem jeziku. V prvi vrsti je bilo to ganljivo srečanje med igralci oziroma vsem gledališkim ansamblom in hvaležnim občinstvom. V vseh teh letih je namreč SSG vzorno opravljalo svoje visoko poslanstvo ne le kot gledališka hiša, ki posreduje družbi gledališko umetnost in stvaritve iz domače oziroma svetovne zakladnice, temveč s prevladujočim podarkom ohranjanja in utrjevanja narodne zavesti na tako ogroženem narodnostno mešanem območju. SSG je znalo najti svojo pravo vlogo in se je poosebilo kot zrcalo in obenem usmerjevalec družbe, katere veren izraz je vedno bilo, tako glede na kulturne kot narodnostne potrebe slovenskega zamejskega prostora. Tudi izbira repertoarja je vedno sledila na usklajevanju slovenskega gledališkega izročila s pomembnejšimi predstavami iz svetovnega gledališkega prostora, predvsem pa je znalo SSG ustvariti neprecenljivo kulturno stičišče med slovensko in italijansko umetnostjo.

SSG je v teh štirih desetletjih vselej ostalo zvesto svojem ljudskemu izvoru in idealom narodnoosvobodilnega boja, ki so bili vzmet za sam nastanek gledališča. Prizadevanje

po vedno širših obzorjih in spoznanjih se je vseskozi usklajevalo s spreminjajočimi se potrebami družbe. V tem je pravzaprav skrivnost tolikšnega uspeha, popularnosti in širše uveljavitve SSG, ki je bilo tudi v italijanskem prostoru

co, Aleksander Valič, Danila Zerjal in Slavko Turk. Za več kot 30-letno delo v gledališču pa so prejeli priznanje Silvij Kobal, Jože Babič, Joško Lukeš, Marija Rojc, Enij Reinhart, Stane Starešinič in Edo Petaros. V imenu nagrajencev

Te dni bo stalno slovensko gledališče v Trstu uprizorilo Cowardovo Hudomušno prikazen

priznано kot era vrhunskih gledaliških hiš.

Na slovesnosti so nagradili vse, ki so bili soudeleženi pri prvi predstavi oziroma tiste, ki so dolgo let na tržaškem odru podajali slovensko besedo. Tako so bili nagradjeni Jože Sedmak, Andrej Bolčina, Angelca Dujc, Franc Dujc, Rado Nakerst, Nada Gabrijelčič, Stane Raztresen, Zlata Rodošek, Vlado Simčič, Danilo Turk-Jo-

se je zahvalil Danilo Turk-Joco, ki je obudil spomine na prvo predstavo v gledališču Fenice, kjer so morali izolirati desničarske skrajneže, ki so hoteli preprečiti krstno uprizoritev. Slavnostni govornik predsednik SSG Bogo Samsa je poudaril pomembnost nastanka gledališča takoj po koncu vojne vihre. SSG je bilo na začetku pod silo razmer pravzaprav potujoče gledališče, s svojim umetniškim ustvarja-

njem pa je odločilno prispevalo k vsestranskemu vzponu in kulturnemu prerodu celotne zamejske narodnostne skupnosti. Ob jubileju je posebno poslanico poslal akademik Josip Vidmar, častni predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Poudaril je neprecenljivo poslanstvo SSG, ki ni le izpolnilo svoje dolžnosti do umetnosti in matičnega naroda, temveč je znalo junaško spodbujati zamejske rojake s slovensko besedo. V kulturnem programu so nastopili priznani gledališki umetniki iz matične Slovenije, in sicer Štefka Drolčeva, Milena Zupančičeva, Ivo Barišič in Bojan Umek.

Boris Simoneta

tv-15 naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročninski oddelk: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 1.100 din, posamezna številka v prosti prodaji 30 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šte. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa, proizvodov - Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vaši Občici v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem